

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Dispvtatio VIII. De ministro Sacmentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

quia est causa, quod obligatio Dei unitatur cum hac re a se designata.

34. *Respondet.* in eo casu homo nec causaret obligationem Dei, nec etiam unionem obligationis propriè loquendo, sed solum ponet materiam, cui iam ex Dei decreto fuerat unita obligatio. Sed quicquid sit de hoc, argumentum in hac materia non procedit; quia sacramentum in ratione sacramenti non solum dicitur causari ab eo, qui illud producit in ratione existentis actu, sed etiam ab eo, qui illud ponit in esse conditionato; immo ille solum dicitur auctor sacramenti, qui est causa, quod sit vera conditionalis illa, si homo baptizetur cum talibus verbis, accipiet gratiam cum enim sacramentum sonet principaliter efficaciam, haec autem verificetur, etiam si sacramentum actu non applicetur, quia adhuc est verum, quod iam sacramenta habeant efficaciam; ille dicitur auctor sacramenti, qui in actu primo est causa huius efficacie, quam quidem habent sacramenta ex sola Dei voluntate, antequam homo ponat hanc, vel illam materiam. Quamvis ergo homo ponendo hanc materiam possit dici causare, & producere hoc sacramentum secundum esse existentia, non tamen dicetur auctor huius sacramenti, quia illa solum est auctor, qui facit (ut diximus) quod illa conditionalis, quae prius non erat vera, sit iam vera: nam licet nullum sacramentum applicaretur, posset iam dici Christus auctor sacramentorum legis nouæ. Quando vero homo dicitur producere hominem, vel auctor hominis ratione unionis, agitur de effectu, qui solum dicitur habere esse, quando ponitur actu à parte rei, & cuius non potest alius esse auctor, nisi qui illum ponit à parte rei. Quare ad argumentum postum distinguenda erit maior ex doctrina tradita iuxta diuersitatem effectus, de quo fuerit ferme; & tunc neganda erit consequentia.

35. *Institutionis.* Sed contra solutionem urget aliquis: ergo si Deus ita institueret sacramentum, ut etiam in actu primo, & ante actualent operationem & ministracionem sacramenti, relinquenter homini faciendam designationem materie, hoc sufficeret, ut homo dicetur auctor, & institutor sacramenti, v.g. Deus institueret, quod daretur gratia per ablutionem tali liquore, quem Pontifex designaret; tunc Pontifex designando pro materia ablutionis vinum, faceret quod esset iam vera haec conditionalis, quae prius non erat vera, si homo tali ritu abluitur vino, acciperet gratiam; ergo tunc Pontifex dicereur institueret illud sacramentum.

36. *Responso.* Respondeo; tunc non dicetur Pontifex causa illius sacramenti secundum speciem; quia ante eius designationem esset iam complete institutum secundum speciem talis sacramenti; sed posset dici causa, & auctor fortasse illius sacramenti secundum indituationem, seu contrationem ad talem materiam; homo autem dicitur causa, & auctor hominis simpliciter, quia nec secundum indituationem, nec secundum speciem illum inuenit productum. Deinde addo, tunc Pontificem non dicendum instituisse illud sacramentum, quia instituere plus dicit quam causare; felicit statuere, & condere legem, & obligationem illius sacramenti; ad hoc enim non sufficit designare materiam; nam si sit lex imponens gabellam omnibus euntibus in talem locum, ille qui consulit amico ire illuc, sic sit vere causa, & auctor, quod amicus soluat illam gabellam; non tamen dicetur institutor illius gabellae ab amico soluenda; quia nimis ipse solum applicat materiam, non tamen condit statutum, vel legem obligantem ad solutionem gabellæ. Sic etiam si testa-

tor instituat hæredem illum, quem Petrus nominaverit ex suis filiis; Petrus postea nominans, non instituit propriè hæredem, sed designat quem testator iam instituerat: potest enim contingere, quod Petrus ipse sit incapax instituendi hæredem: vt si Episcopus instituat Parochum eum, quem aliquis laicus designauerit, laicus nullo modo instituit, quia nec instituere potest. Instituere ergo est, non solum designare materiam, sed statuere, & condere obligationem; quod tamen Pontifex in illo casu non faceret, cum iam tota obligatione, & lex posita esset ex parte Dei, vt supponitur. Si tamen Deus daret potestatem Pontifici designandi materiam non vtcumque, fed ita ut causaret nouam obligationem Dei ad dandam gratiam cum illa materia; iam tunc dicetur Pontifex non solum caufa, & auctor illius sacramenti in talibus indituiduis, & in tali materia, sed etiam institutor eiusdem, nō secundum speciem, sed secundum talen indituiditatem, vt dictum est.

37. Ex dictis infertur iam, quid dicendum sit in hoc puncto de sacramentis legis antiquæ, quæ non conferabant gratiam suscipientibus ipsa. De illis enim, & in vniuersum de omnibus sacramentis dicitur legi auctoritate, quod nullum sacramentum secundum istum est, non potuisse institui, nisi à Deo, vel auctoritate sacramentis. Cū enim dixerimus, omne sacramentum debere esse signum practicum, & efficaciam gratia præsentis, vel saltem future; atque ideo sacramenta antique legis participantes rationem sacramenti, quia erant promissiones gratia nostræ, ac per consequens aliquo modo causant gratiam nostram; consequens est, quod nullum sacramentum possit hanc efficaciam in ordine ad gratiam accipere, nisi vel à Deo, vel ab alio ex potestate sibi à Deo tradita. Sicut autem diximus; potuisse ex facultate Dei nostra sacramenta institui immediatè ab aliquo homine; sic de sacramentis illis à fortiori dicendum est, potuisse ab homine instituti ex potestate, quam accepisset à Deo ad instituenda aliqua signa, quæ simul haberent causare sanctitatem aliquam imperfectam in suscipiente, & promittere ex parte Dei gratiam sanctificantem tempore futuro aliquibus conferendam; tunc enim imponendo illa signa ex potestate sibi tradita, ad hoc, ut essent signa promissione nomine Dei, eo ipso imponeret Deo nouam obligationem; quia teneretur ratione illius tituli noui, & promissionis nouæ, conferte nobis postea gratiam, ex qua noua obligatione Dei habent illa signa efficaciam infallibiliter ad ponendum effectum illum, quem significabant; & per consequens ab illo homine accepissent efficaciam sacramentalem, & dicentur propriè ab ipso instituta in ratione sacramenti.

DISPVNTATIO VIII.

De Ministro Sacramentorum.

SECTIO I. Supponuntur aliqua faciliora de Ministro Sacramenti.

SECTIO II. De intentione requisita in Ministro ad valorem Sacramenti.

SECTIO III. Soluntur argumenta contra doctrinam precedentem.

SECTIO IV. De mente S. Thome circa necessitatem intentionis.

SECTIO V. Qualis debeat esse intentione virtualis ad valorem Sacramenti.

SECTIO VI. De intentione habituali, &c.

de voluntate indirecta, an sufficiant ad valorem Sacramenti.

SECTIO VII. An intentio Ministri debeat esse circa materiam determinatam.

SECTIO VIII. Quid dicendum sit quando fuerint due intentiones contrarie; quae illarum praevalere debeat.

SECTIO IX. De obligationibus Ministri Sacramentorum.

SECTIO X. De obligatione Ministri non ministrandi Sacramentū indigno, ubi peculia riter de peccatore occulto in publico petente.

SECTIO XI. Obiectiones contra superiorē doctrinā, & alia dubia circa idem Sacra mentum Eucharistia.

SECTIO XII. Quid circa hoc dicendum sit de alijs Sacramentis.

SECTIO XIII. Virūm in Sacramento Matrimoniū sit eadem obligatio Parochi, non ministrandi illud indigno.

SECTIO XIV. Vtrum coniux ipse, quatenus Minister Sacramenti, peccet mortaliter contrahens matrimonium cum peccatore: ubi, an ex hoc etiam capite peccet grauiter Catholicus ducens uxorem hereticam.

DE Ministro singulorum Sacramentorum in particulari pertinet ad Tractatus de singulis etiam in particulari; nunc solum dicimus aliqua communia Ministris omnium Sacramentorum.

SECTIO I.

Supponuntur aliqua faciliora de Ministro Sacramenti.

SVPPONENDUM PRIMO, solum homines esse posse ministrare Sacramenta nouae legis. Hoc est certum apud omnes, & colligitur ex Sacramentorum institutione, ex vi cuius hominibus solis data est potestas ea ministrandi, ut patet in Eucharistia, de qua Apostolis dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem;* & de Baptismo: *Baptizate omnes gentes;* & de Extrema-vnctione: *Inducat Presbyteros Ecclesia,* & orent super eum, ungentes eum; & de Pœnitentia: *Quorum remissiōis peccata, remittuntur eis;* de Ordine, & Confirmatione, constat Ministrum regulariter debere esse Episcopum; denique de Matrimonio constat, non posse fieri nisi inter homines, qui simul sunt contrahentes & ministri. Cum hoc tamen stat, quod ex priuilegio, & dispensatione Diuina aliquando Angeli sacramenta ministraverint; ut de S. Amphilocho narrat Nicophorus lib. 11. Histor. cap. 20. fuisse ab Angelis consecratum Episcopum, quam consecrationem alij Episcopi postea tam habuerunt. Carterum in eo casu, & similibus, si qui essent, virtutē Deus potestate sua, dans eundem effectum, quem daret. Sacramentis abque vera & rigorosa positione ciui'dem omnino sacramenti. Cū enim sacramentum nostrum includat verba humana, & actiones humanas, imò actiones hominis habentis talēm potestatam, Sacerdotalem, v.g. vel Episcopalem, quales non sunt actiones Angelicae, fatendum est, non fieri tunc sacramentum omnino ciuidem rationis cum nostris, sed ponī eundem effectum per P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

aliud medium aliquantulum diuersum. Imò si atlētē legatur illa historia de S. Amphilocho, fortasse nec interuenit ibi consecratio Sacramentalis; hæc enim debet esse actio sensibilis, vt constat ex definitione Sacramenti illa autem consecratio non videtur fuisse sensibilis, sed tota intellectualis & spiritualis, seu in ordine ad mentem, non ad sensus exteros. Sic enim indicat Nicephorus loco citato, cūm dicit: *Angelos Deus misit, qui mysticā & arcāvā benedictionē, & Episcopali arrogatione eum dignati, intellectuali modo consecravā.* Si ergo fuit intellectualis solum consecratio, non fuit sensibilis, atque ad eō nec propriis Sacramentalis.

Magis posset dubitari de hominibus non viatoribus, sed gloriis, & comprehensoribus, an ex vi praesentis institutionis possint valide sacramenta ministrare. Affirmat enim Suarez hic disp. 13. sect. 1. cum aliis, quibus fauere videtur S. Thomas hoc q. 64 art. 7 ad 2. Et ratio videtur esse, quia concurrent ex parte Ministri omnia necessaria, cūm sit verus homo, & potens exercere actiones humanas, & proferre verba humana.

In hoc punto certum est apud omnes, animam separatam, licet retineat characterem, non tamen posse ministrare sacramenta valida, sicut nec possunt Angeli, quia nec etiam anima est homo. Ex hoc videtur inferri, nec hominem gloriosum in statu comprehensoris, licet retineat characterem, posse esse validum ministrum nostrorum Sacramentorum. Non enim arguitur bene ex retentione characteris ad potestatem ministrandi sacramenta pro illo statu. Nam in primis post diem iudicij omnes Sacerdotes retinebunt characterem suum, & tamen nunc non poterunt consecrare Eucharistiam, non solum ex defectu materiae panis, & vini, sed etiam ex defectu potestate, quam scilicet acceperunt solum ad conferendum in hoc mundo ante diem iudicij, ut videtur colligi ex Paulo 1. ad Cor. 11. Cor. 11.

Probatur ex sacramenta Eucharistia, 11. in illis verbis: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciatib[us], donec veniat;* ubi iuxta communem interpretationem explicatur institutio sacrificij Eucharistici facta solum pro tempore huius mundi, daturi visque ad consummationem.

Secundū, de Extrema-vnctione, quantum ex verbis Iacobi colligi potest, quibus eius sacramenti censori declarat, videtur à Sacerdote viatore debere ministrari: *Inducat, inquit, Presbyteros Ecclesia, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini;* & oratio fidei salubribus instrumentis, &c. vbi imprimitis pro ministro petitur Presbyter Ecclesia, ille autem, qui non est viator, iam non est intra hanc Ecclesiam, neque est Presbyter Ecclesia, sed fuit. Requiritur etiam oratio fidei, id est, quia procedere possit ex fide, qualis planè non esset oratio hominis beati, quæ non procederet ex fide, sed ex visione clara. De Matrimonio item certum est, non posse suscipi, aut ministrari, nisi à viatoribus, cūm eius vinculum non duret nisi visque ad mortem coniugis, & per consequens sit proprium huius vite. Vnde credi potest, idem requiri in omnibus Sacramentis. Ratio autem à priori videtur esse, quod sacramenta data sunt Ecclesiæ, vt ministrarentur iis, quæ sunt intra Ecclesiæ ab ipsa Ecclesia visibili militante per suos Ministros, quales non sunt ij, qui iam sunt extra hunc mundū, & qui nullo modo subiacent directe, vel indirecte Ecclesiæ. Denique, qui credit Episcopum dñmnamatum, qui sit in inferno cum anima, & corpore, habere potestatem ad conferendum Ordinem, vel sacramentum Confirmationis alteri damnato, qui ibi esset cum corpore, & anima: Certe, si id Ordines:

Ratio à pris-

ti.

Probatur ex

scramento

Extrema-vn-

catione.

3.

Confermatu-

nec quis di-

cat Episcopū

dñmnamatu-

posse conferre

Ordines.

K. 3 posset

Neque est recurrentum ad miracula.

posset facere, ficeret utique ex odio in Deum, ad irrogandam iniuriam Sacramentis Christianis.

Dicere autem, quod potest quidem id facere, sed impeditur a Deo, ne faciat. Videatur voluntatis di-

ctum, & recurri ad miracula continua; cum facilior fuisset, & suauior prouidentia, si ab initio sacramenta instituta sint ita, ut requirant ad sui valorem ex parte ministri statum viatoris; atque ideo, licet character maneat in anima, non tamen potestas ad operandum pro eo statu. Fatetur, si illa anima re-
deat ad corpus mortale, ministraturam valida, sa-
cramenta, sicut prius: si tamen viatori solum cum corpore glorio, non videtur id sufficiens ad valo-
rem Sacramenti. Nec S. Thom. suprā adducetus id af-
seruit, sed permisit in solutione illius argumenti,
quia ad propositorum parum referebat id admittere,
cum adhuc, eo admisso, negari posset consequentia
de Angelis, de quibus contendebat argumentum,
posse ministrare vera sacramenta.

4.
Stapleton.
*Obiectantur isto, scilicet anno 1110. Patriarcham quendam In-
dorum, Ioannem nomine, Romanam venisse, ibique Calixto II. Papae & Cardinalibus in Consistorio testatum esse, S. Thomam Apostolum omni anno communicare solitum populum suu manu propriā dignis prorectā, & retractā ab indignis. In qua nar-
ratione videtur supponi, quod idē Apostolus cele-
braret, & consecraret Eucharistia, ad communica-
dum populu, & per consequēs, quod retineat adhuc potestatem consecrandi, quam in hac vita mortali
habebat. Respondeo, quidquid sit de veritate illius historie, in primis ex verbis illorū Auctorum non haberi, quod Apostolus consecraret Eucharistiam, sed solū quod illam distribueret dignis, & negaret indignis, sicut & Angeli hoc ipsum munus exerce-
runt cum B. Stanisla Ordinis nostri, & cum aliis Sanctis, non consecrando hostiam, sed adducendo hostiam a Sacerdote consecratā; quod ipsum (si hi-
storia illa vera est) credibile est, fecisse Apostolum Thomam; alioquin non tacuisse Historici prae-
piam actionem celebrandi & sacrificandi, magisque inauditam & singularem, ut, eā omīsā, referent id, quod non ita tam erat, ministrandi Eucharistiam fidelibus. Imò cùm B. Petrus Apostolus anno Christi 610. mirabiliter in Anglia apparuerit, & conse-
crasset ritu Pontificio Ecclesiam suo nomini dicata-
tam, quam die sequent Episcopus consecraretur erat, per nuncium admonitus Episcopum, ne iterum Ecclesiam consecraret, sed *sapplea*, inquit, *quod omi-
simus, Dominici corporis, & sanguinis sacro-sanctam my-
steria*; que scilicet celebrari & consecrari a S. Petro Deus non voluit; ut ex antiquis Historici res referat Cardinalis Baronius, tom. 8. anno 610. Adde, si Apo-
stolus vtrumque fecit, id non ex communi lege, sed ex singulari Dei concessione fecisse, quod ab omnibus fortassis fatendum erit, cum constate non possit Apostolum cum suo vero corpore singulis annis comparuisse, totiesque repetito miraculo resurrexisse, & iterum mortuum fuisse. Quare credibilis est, animam solam cum corpore aereo adsuisse. Si autem sola anima erat, iam omnes fateri debent, id non fecisse solam ex communi potestate, quam haberet, sed ex speciali concessione Dei; sicut si Ange-
lus id ex simili Dei concessione faceret. Concedimus enim cum S. Thoma, & aliis, si Angelus bonus, vel anima beata, sive extra corpus, sive in corpore glorio aliquod sacramentum ministraret, haben-
dam esse pro sacramento valido; quia credi omnino debet, id ex peculiari Dei dispensatione factum es-
se, qui cum Dominus gratiae, & Sacramentorum*

*Secus est di-
cendum si
anima redat
ad corpus
mortale.*

Respondetur.

Baronius.

*Si Angelus
aliquod sa-
cramentum
ministraret
habendum es-
set pro vali-
do.*

fit, potest gratiam suam hoc, vel illo modo communi-
care, prout sibi placitum fuerit; sicut in exemplo
suprā relato S. Petrus, licet iam nunc Pontifex aut
Episcopus non sit absque corpore, ex dispensatione
tamen Diuina functus fuit munere Episcopali in
conferentia Ecclesiae, ut vidimus.

Secundū ergo principaliter supponendum est,
Ministrum Sacramenti esse causam gratiae, quæ per Supponendum
sacramentum conferatur, non quidem causam primi
efi ministri, sed ministeriale. Ministri enim concessa
est vera potestas remittendi peccata per illa verba;

*Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; ergo Mi-
nister est vera causa ablationis peccati, & per confe-
quens infusionis gratiae, per quam peccatum deletur.*

De hac ministro causatione, & influxu dubitari solet, an si immediatus, an solum mediatus, quatenus ponit sacramentum, à quo immediatè caularur gratia. Aliqui enim volū, effectum sacramentalem produci immediatè, tum ab ipso sacramento, tum ab ipso Ministro operante per characterem, quem dicunt esse potentiam actuam physicę. Unde nonnulli, quoad hanc causationem, distinguunt inter ministrum consecratum ad talē effectum, & non consecratum, qualis est laicus baptizans in calu necessitatibus; & de illo affirmant concurrere immediate, hunc autem solū mediatè per sacramentum. Denique aliqui hanc doctrinam excludunt ad sacramentum Eucharistie, ut quando eam ministrat Sacerdos, ipse minister sit etiam causa gratiae simul cum sacramento, quod non esset, si ministraretur à laico. Ita Soto in 4.d.5.g.1.art.1. Alioquin enim non Sotus. solum infidelis, sed infans, & simia esset causa gratiae, portrigens hostiam consecratam.

In nostra sententia ponente solum causitatem moralē sacramentorum, facilis est decisiō huius dubii. Illa enim sola est causa moralis, à qua saltem partialiter mouetur Deus ad producendam gratiam. Deus autem immediatè solum mouetur ab ipso sacramento, & ab iis, quæ sacramentum includit in ratione sacramenti; nec est necesse, quod sacramentū includat intrinsecē personam ipsam ministri, sed ad summum potestatē ipsius; quare licet persona ministri requiratur, ut ponatur actio sacramentalis, solum tamen sacramentum mouet immediatè Deum ad producendam gratiam; & minister non alter cōcurrerit, nisi per ipsum sacramentum, quod ponit.

Dices, potius alius omnibus, & ablata persona, non moueretur Deus, nec fieret sacramentum; ergo *Inflatio.* persona etiam intrat ad compendendum sacramen-
tum, & ad mouendum immediatè Deum; ante-
dens probat, quia anima separata cum charactere posset exercere actionem consecrandi, vel baptizandi; & tamen non fieret sacramentum ex mero defectu personae humanae. Respondeo, in illo casu non forte eadem actionē baptizandi, & loquendi, quæ nunc est; nam haec actio per suam entitatem respicit hoc principium humanum complectum; illa autem respiceret solam animam; non ergo manerent omnia, quæ componunt sacramentum, neque ex hoc capite necesse est, quod persona ipsa intret; satis est, si intret actio talis humana, quæ per suam entitatem respicit intrinsecē tale principium humanaum. Ceterum, cum dixerimus suprā, solum via-
toris requiri essentialiter ex vi praesentis institutio-
nis ex parte ministri ad valorem sacramenti, atque ideo haec verba, & hanc ablutionem factam ab hoc Beato, non fore sacramentum validum; consequen-
ter fatendum est, illum statum intrare partialiter ad mouendum Deum, & concurrere partialiter ad gratiam, quatenus ex illo partialiter integratur po-
testas requirita in ministro ad conferendum valide sacramentum,

sacramentum, quæ potestas est vnum ex iis, quæ integrant causam moralem gratiæ conferandæ per sacramentum. Hoc tamen quidquid est, non includit personam ipsam; nam status viatoris, licet supponat personam, est tamen accidentis ab illa distinctum, nec illam includens, vt constar.

9. De sacramento Eucharistia paulò aliter dicendum est; nam minister illius est quidem causa moralis conficiens illud, hoc est, concurrens moraliter ad hoc, vt corpus, & sanguis Christi ponantur sub speciebus panis & vini, ad quem effectum concurrit, non immediate, sed mediis verbis, quæ profert. Ad gratiam verò sacramentalē, quæ datur sufficiēti Eucharistiā, concurrit solum remotè, tenus conficit sacramentum, quod postea mouet Deum ad producendam illam gratiam. Vnde nec etiam status viatoris ipsius ministri mouet immediate Deum ad conferendam gratiam, nec intrat ad componendum immediate illud sacramentum. Si enim cetera ponantur ex dispensatione Dei per verba Sacerdotis Beati, erit idem omnino Sacramentum Eucharistia: intrat quidem de facto ille status viatoris ad integrandam potestatem ministri in ordine ad conferendam Eucharistiam, & mouet partialiter immediate Deum ad ponendum corpus Christi sub speciebus: non tamen mouet immediate ad causandam gratiam; nec intrat ad componendum sacramentum in ratione sacramenti.

10. Denique, si sermo sit de ministro, non conficiens, sed porrigit Eucharistiā, dicendum est, ille, non esse causam moralem gratiæ, intelligendo nomine *causa moralis* id, quod in hac materia intellegi solet, scilicet quod mouet Deus moraliter ad conferendam gratiam; Deus enim non confert gratiam intuitu illius, à quo porrigit holiſta, sed intuitu ipsius sacramenti, & in hoc pates sunt, minister consecratus, & non consecratus, sive laicus, imo & infans, aut animal brutum; solum enim concurrent applicando physicè sacramentum subiecto, in quo ipsum sacramentum operetur gratiam. Potest tamen in alio sensu, qui porrigit holiſta, dici *causa moralis* gratiæ, quam sacramentum confert, quatenus omnis, qui cooperatur ad aliquem finem ex intentione illius finis, dici solet *causa moralis* illius effectus. Sic enim qui adducit Confessarium ad agtotum, vel Parochum, vt eum vngat, dici etiam solet *causa moralis* concurrens aliquo modo ad hoc, vt subiectum recipiat effectum illorum sacramentorum: & in eodem sensu qui tribuit Eucharistiam, dicetur aliquo modo *causa moralis* illius reflectionis spiritualis, quam intendit subiecto comunicare. Hæc etiam causalitas, quæcumque est, equalis est in Sacerdote, & laico porrigitate hostiam, non tamen extenditur ad infans, aut ad brutum, quibus deest intentio finis requisita ad causal moralis in hac significacione.

11. In aliis etiam sacramentis, vbi non est duplex minister, alter conficiens, alter tribuens sacramentum, nullus est differentia propter inter ministerium consecratum, & non consecratum; sed uterque æquiter est *causa gratiæ*, si vero minister validum sacramentum, prout Baptismus, & Matrimonium, defatigato valide ministratur à ministro non consecrato. Cum enim Deus moueat ad dandam gratiam immediate à solo sacramento, vt diximus; & hoc idem sit, quando Sacerdos baptizat vel laicus; non est vnde magis dicatur causare moraliter gratiam illam vnu, quam alter; neque est fundamentum vnum ad id verisimiliter affirmandum.

12. Tertiù supponendum est, bonitatem aut fidem ministri non requiri essentialiter ad valorem sacra-

menti. De hoc magna fuit olim controversia in Ecclesia propter Cyprianum, & alios Patres Africanos, qui putabant baptismum ab hereticis collatum, irritum esse. Sed oppositum definitum fuit saepe in Ecclesia, & in Africa etiam in Concilio Carthaginensi 1. can. 1. Cæterum, quia totum hoc pertinet ad meram controversiam cum Hæreticis, & quia de hoc optimè agunt Card. Bellarminus tom. 2. lib. 1. Bellarmino, Suarez, & Vasquez disp. 13. sect. 4. Vasquez.

S E C T I O N I I .

De intentione requisita in Ministro ad valorem Sacramenti.

Controversia est cum Hæreticis nostri temporis, qui primi, nullam propter intentionem differunt necessariam esse ad valorem sacramentorum, contra quos doctrina Catholica definita est in Concil. Trident. sess. 7. can. 11. his verbis: *Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt, non requiri intentionem, saltem sufficiendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* & sess. 14. can. 6. vbi definitur: *Si Sacerdoti animus serio agendis, & verè absoluendi desit, penitentia non manere verè absolutum.* Et in Concil. Florentino in Decreto fidei ab Eugenio IV. post ultimam sessionem his verbis: *Hec omnia sacramenta tribus percipiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferenti sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Denique Leo X. contrarium errorum damnauerat etiam in Bulla contra Lutherum, cuius error 12. erat, sacramentum validum esse, etiamsi verba à ministro irrisoriè, & iocose dicantur.

Ab hac sententia Hæreticorum absunt quidem, sed non multum Catharinus in *opusculo de intentione sacramentorum*, & quidam alij docti viri eius coetanci, qui intentionem illam requisitam faciendi quod facit Ecclesia, ita videntur explicare, vt nullam aliam intentionem exigant, nisi faciendi actum illum externum, abluendi v.g. & loquendi, protv exterius si ab Ecclesia. Cui sententiae ex antiquioribus fauet Syluester in summa, verbo *Baptismus* 3. Sylvestri, quæst. 12. & ex parte Paludanus in 4. disp. 6. q. 2. art. 3. Paludani. & denique eam iam abolitam, & sepultam nouissime excitare, & tueri conatus est Ioannes Marius Scribonius Gallus in *Pandalibria*, seu *summa Theologiae*, disp. 1. de *Sacramentum in genere*, quæst. 6. & 7. vbi pro ea plures veteres, nouaque rationes, & argumenta concessit.

Ego quidem fateor, hanc sententiam, cuiuscumque sit, non ita aperte comprehensam esse definitionibus Conciliorum adductis, sicut comprehenditur Lutheri, & aliorum Hæreticorum error. Nam Hæretici nullam propter intentionem exigebant faciendi quod facit Ecclesia, sed dicebant, validum esse sacramentum, quantumuis Minister affirmaret, se non serio, sed iocose, & irrisorie operari. Hi autem Auctores exigunt, non solum intentionem faciendi illum actum externum, & preferendi illa verba, (quæ intentione neque etiam ab hæreticis excludi poterat,) sed etiam intentionem faciendi illum actum, & preferendi illa verba eo modo, quo ab Ecclesia fieri, & preferri solent, hoc est, cum tali modo externo ostendente, rem serio agi, & non iocandi gratia; qua intentione positâ, dicunt, licet interior habeat intentionem illudendi, & non conficiendi verum sacramentum, eam intentionem mente conceptam, & exterior non proditam non

vitiare, aut obesse quidquam valori sacramenti: iam enim habetur intentio faciendi; quod facit Ecclesia. Ceterum, licet haec sententia differat (vt dixi) ab errore Haereticorum, adhuc tamen ex mente Conciliorum, & ex fundamentis, quibus contra Haereticorum dogma istud definitum est, ita clare colligi potest falsitas etiam huius alterius sententiae, vt meritè censeatur ab errore damnato non multum distare, & ideo meritissimè ab omnibus Theologis reiecta sit. Proponamus ergo breuiter argumenta, qua contra Haereticos vrgent, & indicabimus obiter, quomodo illam etiam aliam sententiam opugnent.

16.

Veritas Catholica, intentio ministri requiritur.

Ioann. 20.

Probatur de misericordia peccata, remittuntur eis, &c. & de Extrema-

Poenitentia & vñctione Iacob. 5. Inducat Presbyteros Ecclesie, &

de Extrema-

Poenitentia.

Iacob. 5.

De Euchari-

stia.

Luc. 22.

De Ordine.

De Matrimo-

nio.

De Baptismo

& Confirma-

tione.

Colligitur ex

Paulo.

1. Cor. 4.

17.

Hoc argumen-

tum vrgt

etiam contra

sententiam

Catharini.

Scripura, in qua ita supponuntur sacramenta instituta à Christo, vt voluerit ea fieri dependenter ab intentione ministri. Sic enim de sacramento Poenitentiae constat Ioann. 20, in illis verbis: *Quorum re-*

miseritis peccata, remittuntur eis, &c. & de Extrema-

Poenitentia & vñctione Iacob. 5. Inducat Presbyteros Ecclesie, &

orient super eum, &c. de Eucharistia Luc. 22. Hoc sa-

cite in meam commemorationem. De Ordine constat ex

forma illa: Accipe potestatem, &c. De Matrimonio

constat, non posse fieri sine intentione contrahe-

nsum: factio enim etiam interna viciat contractum.

Et eodem modo remissio valida non potest esse, si

quis non habet animum remittendi debitum: si ergo

Sacerdos remittit peccata in sacramento Poeni-

tentiae, debet habere intentionem internam remit-

tendi. Oratio etiam non est, si quis proferat verba

absque animo orandi: ergo si forma Sacramenti

Extremae vñctione debet esse deprecatoria, & mi-

nister debet orare, oportet quod habeat animum orandi.

Eucharistia etiam debet consecrari facien-

do, quod fecit Christus; ipse autem non dixit verba

folium materialiter, sed affirmando, illud esse Cor-

pus suum: ergo & Sacerdos nomine Christi debet

habere animum loquendi, & affirmandi illud ipsum

per illa verba. Episcopus etiam conferens Ordinem

dat potestatem conferandi, vel absoluendi, &c.

Non potest autem aliquis verè dare potestatem

alicui, si fingat voluntatem, quam non haberet. Vnde

in sacramento etiam Baptismi, & Confirmationis

videtur eodem modo requiri intentio ministri, tum

propter exemplum aliorum sacramentorum, tum

quia per illa etiam sacramenta minister eligit Ba-

pizatum, vel Confirmatum, in membrum, vel in

militem Christi, ad quam electionem non minus

requiritur intentio eligentis, quam ad dandam po-

testatem. Denique hoc ipsum videtur colligi ex

Paulo 1, ad Cor. 4, in illis verbis: *Sic nos existimet*

homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum

Dei. Dispensator autem non dispensat absque animo interno dispensandi, & transferendi: si enim

dispensator deponebat rem domini sui apud ali-

quem, non censeretur dispensare, nisi habeat ani-

num, non solum deponendi, sed dandi rem.

Hoc autem totum argumentum vrgt etiam con-

tra illam aliam sententiam; quia ad remittendum

etiam debitum validè, non est satis velle proferre

verba cum modo externo serio, si desit interius

animus; sicut neque consensus facte præstitus facit

verum Matrimonium, nec preces ore recitate ab-

que interna voluntate orandi, faciunt orationem

veram; nec potestis traditio externa absque animo

interno illam communicandi: & sic de aliis. Ergo

si ex Scriptura colligitur necessitas aliqua inten-

sionis internæ, proculdubio debuit esse illius inten-

sionis, quæ non sit solum proferendi verba cum

simulatione voluntatis, sed absque illa fictione

interna.

Respondet Scibonius dicta quest. 7. in solutio- 18.

ne 3. obiectoris; si index proprius proferat exte- *Inflantia.*

rius sententiam absolutionis, reum esse verè abso- lutum, quantumcumque interius aliud intendat,

dummodo exterius illam fictionem non prodat. Hac tamen responsio est imprimis contra Theolo- *Diluitur.*

gos omnes, qui nullum actum legitimum validum indicant, quando fit absque interno consenuit. Sic professionem fictam dicunt, non esse validam in fo-

to interno, licet in externo apud omnes valida exi- *Centra*

stinetur. Si matrimonium animo ficto celebra- *ut plo-*

tum, sic sponsalia, sic contractus omnes valorem non habent, si interius deit animus obligandi se, *ca*

quantumvis velit quiproferer verba exterius ad decipiendum. Vnde quoties postea constat de fictio- *verba*

ne interno, matrimonium, vel professio, vel quid- *disput.* 9. 10. 11.

quid id est, declaratur nullius valoris, protv summi Pontifices de facte declararunt; neque in hoc est controversia aliqua apud Theologos, vel Iuri- *Sanchez.*

fas. Videatur Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimonio, Sanchez.

disput. 9. 10. 11. Nec illus ab hac communione regula- *Confirmatu-*

la excepti sententiam absolucionis, ut hac absque *Secundu-*

interno animo prolata sit etiam valida. Deinde, *tria-*

factio remissione debiti absque animo remittendi exterius *barum ex Cis-*

prolatam validam non esse, sicut & alios contractus. *cilijs.*

Sacerdos autem non solum absolvit ut index, sed *non*

remittit etiam debita nomine creditoris, nempe *Dei;* atque ideo ex hac parte remissio illa valida esse *non*

non potest, si non ex vero animo procedat, sed ex *fictione & animo simulandi.*

Secundum argumentum, quod desumitur ex defini- *19.*

tionibus Conciliorum suprà adductis, vrgt etiam *Secunda tri-*

contra prædictam sententiam. Requirunt enim ad *barum ex Cis-*

valorem sacramenti intentionem faciendi, quod *cilijs.*

faciat Ecclesia; quæ intentio non habetur ab eo, qui *non*

non intendit conferre verum sacramentum. *Diluitur.*

Scio, eos Auctores respondere posse, ministrum *Tridentino*

in nostro casu velle facere totum, quod Ecclesia ex- *sej. 14. cap. 6. vbi de absolutione dicuntur*

terius facit, scilicet ablutionem, v.g. & prolationem *expenses non esse validam, si Sacerdoti animus serio*

verborum, grauiter & absque ioco externo, protv *agendi, & absoluendi desit. Certum est enim, Sacer-*

dotem, qui ad decipiendum, & irridendum postea *dotem, qui inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

bet; hunc, inquit, non habere animum serio agendi, & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi. Habet quidem animum often- *bet; hunc, inquit, non habere animum absoluendi, quem non ha-*

det; & absoluendi.

Disput. VIII. Sect. II.

117

pient; sic formam illam sacramentalem, quæ capax est virtusque sensus, possumus proferre in uno sensu diverso ab eo, quem auditores concepiunt.

21. *Confirmatur enim ex parte in aliis casis.* Possumus adhuc urgere in alio simili casu, si quis,

etiam requiri ad valorem, quod velit facere actum consecrationis externum, hoc est, qui manifestus sit circumstantibus, quod sit consecratio, sed solum requiritur, quod faciat illum actum externum profundi verba cum animo interno consecrandi: ergo neque ex eo defectu minus erit consecratio valida in calu argumenti, si non requiritur intentio interna.

Dicunt denique, in eo casu non prolata esse verba super determinatam materiam. Sed contra; quia vel sermo est de determinatione externa; & haec procul dubio non deficit; non enim requiritur alia determinatio externa ex parte materiae, nisi presentia sensibilis; & eo ipso, quantum est ex se, est capax consecrationis recipienda; vel sermo est de determinatione interna, seu mentali, quæ fiat per intentionem consecrantis volentis applicate formam huic materiae, & non illi. Et hoc quidem verissimum est; & hoc est, quod intendimus, requiri intentionem internam applicandi formam huic materiae; que intentione interna non potest esse in eo, qui interioris habet animum non consecrandi, licet eum animum exterius non prodat.

22. *Tertius probatur ab inconvenientibus.* Simile est aliud argumentum, quod fieri solet: si enim sint decem hostiæ, & Sacerdos velit consecrare solas novem, nec determinat per intentionem, quam ex illis excludat, nulla manebit consecrata; ergo requiritur intentione interna ad determinandam materiam.

Respondet prædictus auctor, defectum in eo causa non tam prouenire ex defectu intentionis, quia ex materia indeterminata & vaga, agens enim non potest introducere formam in materiam vagam, & indeterminatam, & non debite applicatam, propterea in illo casu, atque ideo forma, hoc est, &c. est falsa; quia ibi nulla est materia determinata, de qua possit dicere: hoc; ergo ex defectu materiae deficit valor consecrationis. Fato tamen, in re tanti ponderis

23. *Respondet auctor.* velle rem clarius explicari, propterea necesse est ad inducendum iterum in scholam sententiam illam ab omnibus iam exclusam. Unde cum quæ enim proueniat ille defectus, certum est, reducendum ultimò esse ad defectum intentionis; nam applicatio externa materiae certa non deficit, cum omnes decem hostiæ sint coram Sacerdoti; deficit ergo sola applicatio materiae per intentionem internam; & hoc est,

quod dicimus, præter applicationem externam requiri adhuc intentionem internam ad applicandam completere materiam, siue ad determinandam formam, siue ad aliquid aliud. Nam peto, quid est re ipsa, tunc non esse materiam determinatam, sed vagam? Planè nihil aliud assignabis, nisi non esset determinatam per intentionem Sacerdotis, volentis applicare formam his hostiis, & non illi. Requiritur ergo ad valorem sacramenti talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem non potest, ubi adest animus internus contrarius nullam consecrandi, quantumvis velit proferre exterius verba in praesentiâ omnium illarum hostiarum. Et quidem sicut in illo casu non sit sacramentum ex defectu determinationis materiae; sic quando Sacerdos habet solam unam hostiam presentem, non fieri consecratio, licet singat se illam consecrare; quia potuit interioris habere animum consecrandi solam dimidiari patrem, non determinando, quia dimidiatur, quo casu iam esset inualida consecratio. Item quando baptizat, vel absolvit, posset per illud te, velle significare aliquem ex praesentibus, non determinando quem; & sic de aliis sacramentis; quare iam ex mero defectu interno esset ipsam inualidum sacramentum.

24. *Examinatur responso.* Addere possumus argumentum aliud desumptum ex

27.

Tertius probatur ex communione Theologorum doctri-

nina.

ex communi doctrina Theologorum, qui docent, sacramenta aliquando posse, & debere conferri sub conditione mentaliter concepta: vt, si Sacerdos dubitas de absolutione a se ritè collata, vel de capacitate poenitentis, & in aliis similibus casibus. Hæc autem communis doctrina corrueat omnino, si intentio interna contraria non vitiat valorem sacramenti. Si enim minister apponit exterius formam, nullo exhibito signo intentionis internæ conditionate, sacramentum erit validum absolutè, & non solùm sub conditione; nam scutentatio mentalis omnino contraria non vitiat sacramentum, in quo exterius non proditur illa intentio contraria: sic intentio interna conditionata, quæ est semicontraria, & quæ exterius non proditur, quoad illum defectum confessus absoluti, nulò minus virtutib[us] valorem absolutum sacramenti; atque ideo sacramentum erit validum, si certa requisita adint, licet conditio re ipsa non subsistat; quod tamen à nullo Theologo conceditur.

Denique, ratio à priori est, quia minister operatur ut minister Christi: non potest autem minister operari ut minister alterius, nisi habeat animum operandi nomine illius: nam si ego possim emere librum mihi, vel etiam Petro, cuius procurator, & minister sum, non emo validè Petro, nisi habeam animum emendi nomine Petri, & ut minister ipsius. Cum ergo homo possit verba illa, vel actiones laudandi, vngendi, &c. ponere vel nomine suo proprio, vel nomine Christi, cuius minister est; oportet omnino, quod habeat animum determinatum operandi, non nomine suo, sed Christi, ad hoc ut illa actio procedat ab ipso, ut à ministerio Christi, & sit verè actio sacramentalis.

Dices, imò posse retorqueri argumentum contra nos; quia si ego velim exterius emere librum vt procurator Petri, & Petro, licet interius habeam animum emendi, non Petro, sed mihi, emptio tamen facta censabitur pro Petro: ergo qui vult exterius operari ut minister Christi, licet interius contradicat, te tamen vera operabitur nomine Christi, nisi oppositum exterius manifestetur. Respondeo negando assumptum; nam in eo casu liber non acquireretur Petro. Posset fortasse dici, neutri acquirendum, nec mihi, nec Petro: non Petro, quia non habui verum animum comparandi illi librum; non mihi, quia venditor non habuit animum transferendi dominium in me, sed in Petrum, cui ego dixi, me velle emere. Sed quidquid sit de hoc, si non loquiamur de emptione, sed de donatione, certum videtur, quod licet ego dicam alicui, me donare illi eleemosynam, vel quidquam aliud nomine Petri, cum tamen reuera habeam animum internum donandi, non ex pecunia Petri, sed ex meis, & meo nomine, tunc, inquam, donatarius verè acquires dominium, & res erit donata, non nomine Petri, sed meo, quantumcumque exterius appareat oppositum. Similiter ergo in actione sacramentali, si quis dicat, se vngere, v.g. nomine Christi, habeat tamen animum non vngendi nisi nomine suo, reuera non operatur ut minister Christi, sed suo nomine, licet exterius oppositum presumatur.

Quid intendat, qui vult facere, quod facit Ecclesia.

30.
Hoc queritur quid velit minister præter actionem exteriam.

Peres, quid velit ex parte obiecti, qui vult facere, quod facit Ecclesia? Si enim non vult præcisæ actionem externam, & modum externum, quo operari solet Ecclesia, ergo debet velle alium modum internum: hæc autem non appetit, quis sit, quia non est

necessæ, quod minister velit, & intendat finem, quem intendit Ecclesia; nam finis, ad quem ordinatur sacramentum, est gratia sanctificans, quæ per sacramentum confertur; postea autem alius validè conferre sacramentum, etiamsi vellet non conferre gratiam per illud: stat enim velle causam, nempe sacramentum, & simul desiderare, & velle, quod non conferre gratiam: ergo voluntas requisita ad valorem sacramenti, non est velle finem sacramenti, quem intendit Ecclesia. Quid ergo est, quod debet velle minister præter actionem externam, & modum externum?

Aliqui dicunt, ministrum debere velle finem seu effectum sacramenti. Pro qua sententia P. Vasquez, h[ic] diff. 138. num. 15. affert Richardum. Alij volunt, quod l'âme intendatur finis proximus sacramenti, licet non remors: qui baptizat, v.g. licet non intendat iustificationem parvuli, debet tamen velle eum facere Christianum. Alij communiter dicunt, sufficere intentionem faciendo sacramentum, etiam si aliquis positivè vellet non conferre effectum sacramenti; quod probat Suarez lib. 1. diff. 13. scđt. 2. Suarez,

31.
Richard.
Vasquez.
Varia sententia.

panlo ante finem. Vnde idem Suarez in Comment. art. 8. ante med. dicit, solùm debere intendi constitutio[n]em sacramenti. Vasquez verò loco citato explicat hoc ipsum aliis verbis: scilicet, debere ministrum intendere illam actionem & verba, non tantum ut res naturales sunt, sed etiam ut sunt cæmeria quædam religiosa alicuius gentis, aut nationis.

Ego admitto libenter, non requiri intentionem finis, seu effectus remoti, vel proximi, quem conferre sacramentum; imò posse validè conferri sacramentum, cum voluntate non ponendi effectum: si, v.g. Hæreticus credit, sacramentum non conferre gratiam, vel characterem, & idcirco nolit eos effectus conferre, potest tamen velle conficerre verum sacramentum, quantum satis est ad illud de facto conferendum. Cæterum, obiectum illius voluntatis videtur adhuc magis explicandum: dicere enim, quod volumus constitutionem sacramenti, non explicat satis illud obiectum: perimus enim, quid includat constitutio sacramenti, quam volumus? An solam actionem, & modum externum? & hoc est effet in sententiam suprà impugnatam. An aliquid etiam internum? Et hoc vel est ipsam intentionem, & hæc non potest esse obiectum intentionis debitis; nam est obiectum sui ipsius; vel est aliquid distinctum ab ipsa intentione, & de hoc quærimus, quid sit?

Eodem modo argui potest contra illum alium modum explicandi, debere scilicet intendi rem illam, & verba, quatenus sunt cæmeria religiosa alicuius gentis, vel nationis: nam, vel quatenus est cæmeria aliqua religiosa, nihil addit supra actionem, & modum externum; & hoc est effet incidere in sententiam contrariam suprà impugnatam; vel addit aliquid, quod velimus; & refut explicandum, quid hoc sit, san intentio nostra? & hoc non; quia intentio vellet seipsum; an denique aliquid præter intentionem?

Dices, illam actionem prout cæmeriam facram, addere institutionem, qua instituta est ad significandam, & augendam sanctitatem. Sed contra, quia minister, dum confert sacramentum, non debet, nec potest, intendere institutionem sacramenti: illud enim potest intendere, quod ipse potest causare; ipse autem nullo modo potest ponere, aut causare institutionem iam factam sacramenti; hoc enim non pender illo modo à ministro; ergo si actio illa, prout est cæmeria religiosa, solùm addit supra actionem naturalem institutionem, quam minister

32.
Non requiri-
tur intentionis
effectus pro-
ximi vel re-
moti.

33.
Expli-
candum diffi-
culter.

Vide

de In-
diciis.

34.
Sentiens que-
rumdam regi-
citur.

Vide

in

sua

minister nec debet, nec potest intendere, consequens est, ut nec debeat, nec possit intendere illam actionem, prout est ceremonia religiosa & sacra.

35. Aliter videtur hoc ipsum facilius posse explicari dicamus, ministrum, dum vult facere quod facit Ecclesia, non velle solum actionem externam, & camus minister verba, neque etiam solum modum exterum locum, & agendi serio in extera specie, vt dictum est, sed aliquid aliud, scilicet, loqui & operari, non nomine proprio, sed Christi, & vt ministrum Christi. Declaratur si. Quid autem sit ex parte obiecti voliti agere, & loqui nomine Christi, declarari potest ex humanis:

quandoenam ego volo emere librum, non meo nomine, sed Petri, cuius procurator sum, volo non solum actionem externam emptianis, sed volo etiam operari, vt procurator Petri, & nomine ipsius. Quid autem velim ex parte obiecti volendo operari nomine Petri, intelligi potest ex iis, quæ latius diximus tomo superiori, disp. 3. de Incarnat. sect. 5. vbi latè explicimus obiectum carum voluntatum, iuxta quam doctrinam secundum modum tendendi, quod ex actione mea non oriretur ius mihi, sed Petro, sicut si esset actio Petri; que velleitas mea, supposita altera simili voluntate in Petro, qua per velleitatem voluit ex meis actionibus manere oblatus, & acquirere iura, sicut ex suis, qua voluntate confituit me procuratorem suum: hac, inquam, duplice velleitate posita, utraque, quoad effectum, reputatur efficax; quia prudentes existimant, Petrum re vera obligatum manere, & lucrum habere debere ex meis actionibus, sicut ex suis; que omnia loco citato latius declarata sunt. Similiter ergo in praesenti materia, me operari nomine Christi, & vt ministrum ipsius, est quod Christus deputauerit me ministrum suum per talem voluntatem, seu velleitatem, qua, quantum est ex se, vellat meas actiones in tali, vel tali genere esse æquivalenter suas in ordine ad tales vel tales effectus: qua Christi velleitate posita, ego habeo aliam velleitatem, sive hinc, & nunc vellem hanc actionem meam reputari ab omnibus, non vt meam, sed vt actionem Christi; & per hanc voluntatem actio mea denominatur formalter facta à me, non meo nomine, sed nomine Christi, & me operatum esse vt ministrum Christi; quia in iudicio prudentum illa mea velleitas acceptatur pro voluntate efficaci. Itaque ex parte obiecti non solum volo actionem, & verba externa, sed volo velleitatem quadam, quod illa mea loquatio, & actio accipiat, & æstimetur pro loquitione, & actione, non mea, sed Christi. Quomodo autem illa mea intentio, aut voluntas non habeat seipsum pro obiecto, explicimus etiam loco citato in aliis voluntatibus similibus, & dicemus etiam in tomo sequenti de Penitentia agentes de voluntate Diuina condonante extrinsecè peccatum: eadem enim proflus est doctrina utriusque difficultatis, & ideo non oportebit eam sapienter.

36. Notandum tamen est, non requiri ad valorem sacramenti, quod minister velut explicitè operari nomine Christi, aut vt minister ipsius; sufficit enim id implicitè velle, quod multis modis contingere potest, v.g. si quis velit facere, quod facit Ecclesia, seu ut illius verbis, & rebus eo modo, quo Ecclesia iis vivit, vel etiam, non cogitando de Ecclesia universalis, velit facere quod facit talis Ecclesia particularis, vel quod facit talis Parochus, vel quod faciunt aliqui, apud quos audiuit illa signa adhiberi, tamquam ceremonias religiosas: his enim omnibus modis apprehendit, aliquid latere sub illis si-

gnis, quod, quidquid illud sit, in confuso intendit, vt bene explicat Vasquez ubi supra num. 51. Et se- Vasquez quentibus. Nunc dissoluamus argumenta contraria.

SECTIO III.

Soluuntur argumenta contra doctrinam præcedentem.

37. Primo obicitur factum Athanasij, qui cum puer esset, alios pueros ludens baptizauit; quem baptismum validum fuisse declarauit Alexander Patriarcha Alexandrinus. Similem aliam historiam refert Nicephorus lib. 3. bish. cap. vi. de puer Iudeo ab aliis pueris per ludum baptizato; quem etiam Baptismum Ecclesia Confantinopolitana approbauit: non ergo requiritur intentio. Respondeo, alius est fictionem, alius ludum: potest enim cum ludo esse intentio sufficiens ad faciendum actum validum. Sic pueri, quorum atas simulatrix est actionum, quas in senioribus vident, solent etiam per ludum Reges creare, quibus alij per diem, vel horam obedire teneantur; & quidem non solum volunt fingere, quasi in scena id, quod adulti serio agunt, sed etiam verè intendunt, quantum possunt, tribuere illi pueru auctoritatem imperandi, & seipso volunt obligate ad obedientium per totum illum diem. Sic etiam potuerunt pueri illi velle non solum representare, & fingere, quod factum fuerat in Ecclesia a Sacerdote baptizante pueros, sed etiam imitari, & facere, quod illi faciebant. Cum ergo diligenter fuerint interrogati circa intentionem suam, & prævio examine, fuerit declaratus Baptismus validus, credi debet, inueniente Praesules illos intentionem non solum faciendi actum externum, sed faciendi actum validum, quantum possent, præfertim cum nolent baptizare eos, qui iam baptizati erant, sed solum Catechumenos, vel non baptizatos; quod quidem signum erat voluntatis conferendi verum Baptismum, & non fictum; hunc enim possent etiam circa baptizatos æquè bene fingere. Quod confirmari rursus potest ex historia illa, quæ refertur in Prato Spirituali cap. 196. de pueris, qui Pratum sp. per ludum voluerunt Missam celebrare, elegeruntque unum in Presbyterum, & alios duos in ministros; cum vero ad consecrationem ventum esset, & verbis prolati, communicare vellent, igne de celo misso territi, & semimortui iacuerunt. Nam illi etiam tentasse videntur, non fingere, sed Missam facere, quantum possent. Dixerunt enim: Celebra-mus Missam, & offeramus Sacrificium, & communicemus, sicut semper in sancta Ecclesia Presbyter facit. Sic ergo de Baptismo fieri poruit, vt verum etiam Baptismum conferre voluerint, & quod in Missa defec-tu potestatis non potuerunt, in Baptismo re ipsa fuerint consequuti.

Secundo obicitur simile argumentum ex facto S. Genesij Martyris, qui cum minus esset, & in scena, vt Imperatori placeret, & irridetur sacramenta Christiana, baptizari se faceret, repente mutatus, & ab Angelo monitus de efficacia illius aqua ad remissionem præteriorum peccatorum, si ex corde vellit ad Christum transire, baptismo illo iustificatus est, & statim fidem publicè professus, pro ipsa constantissime mortuus, martyrio coronatus est. Aliqui volunt, baptizatum fuisse, non à sodalibus, sed à vero Sacerdote Christiano ad hoc in scenam vocato. Hoc tamen incredibile est; quomodo enim Sacerdos Christianus veniret absque ingenti sacrifici ad cooperandum ludico spectaculo, quod totum ad irrisionem legis Euangelica ordinabatur?

Quomodo

Obiectio pria.

Nicephor.

Soluitur;
alius est fi-
cio, alius
ludus.

38.

Obiectio secunda.

Varia respon-
siones regi-
cuntur.

41.

Quomodo item auderet in publica luce coram Imperatore Christi persequitore acerrimo sese Sacerdotem Christianum manifestare? Denique, quomodo impunè id fecit, & pacificè, peracto Baptismo, domum redire permisus est? Nec multò credibilis est, quod alij dicunt, minime illum, qui Sacerdotis personam agebat, licet irrisioñis causa id faceret, habuisse tamen intentionem faciendi, quod faciebat Christiani, & ideo contulisse verum Baptismum. Hoc, inquam, difficile etiam creditu est; nam nec Christiani ipsi, quando in scena agunt personam Sacerdotis baptizantis, habere veram intentionem baptizandi, aut faciendi quod facit Ecclesia, sed solum representandi, & fingendi illud: quantò minus Paganus, qui Ecclesiam irridebat, existimatibus habuisse talen intentionem faciendi verum sacramentum.

42.

Melius re-
spondetur.Vincent.
Beluacens.

43.

Act. 12.

Prat. Spirit.

44.

Augustin.
Tertia obie-
cio ex Augu-
stino.

Facilius fortasse dicetur, licet Baptismus ille non habuerit omnia, que re vera exiguntur ad valorem nostri Baptismi. Deum tamen prius excusat Gene-
siū ad veram conuersiōnē, & amorem sui, & de-
siderium salutis: quod indicat Vincentius Belua-
censis in speculo Histor. lib. 12. cap. 104. dum referens
hanc Genesij historiam, dicit, quod Sacerdoti ad se
venienti, & interroganti: *Quid ad nos misisti, filiole?*
Ille non iam simulat, & filie, sed ex puro corde respon-
dit: Quia graiam Christi consequi cupio, per quā am re-
natus liberer à ruina iniquitatum meorum. Potuit ergo
diuina gratia adiutus ante Baptismum concipere
veram contritionē, qua effectus Baptismi confer-
retur. Solum videtur obstare, quod Angelus ante
ablutionem illi apparet promiserit, media illa
aqua, remissionem omnium suorum delictorum,
qua in libro omnia, & singula scripta legebantur.
Aqua, inquit, bac delet omnia ista, qua te fecisse cognos-
cis. Cum autem aqua perfusa esset, simul & liber ille
perfusus nunc candior effectus est; ita etiam ut signum
Scriptura praeferre non demonstraret. Fatendum ergo
est, aquam illam valuisse ad remissionem peccatorum.
Responderi tamen potest, potuisse quidem
valere ad expiationem reatus peccata, qui adhuc supererat,
quam peccata remissionem potuit Deus per
modum Indulgentiae alligare illi apparenti Baptismo,
vt illam imaginem veri Baptismi honoraret.
Porro illa remissio reatus peccata sufficit, vt dicetur
aqua delecte peccata. Sic enim Act. 12. dictum
est ab Anania Paulo, qui iam per contritionem fuerat iustificatus: *Exsurge, & baptizare, & ablue pecca-*
tatu; quia nimirum adhuc poterat habere reatum
peccata temporalis, quem Baptismatis aqua deleret.
Nec nouum est, quod intuitu baptismi inutili in
ratione baptismi, Deus concedat gratiam aliquam
propter imaginem veri Baptismi. Sic enim legimus
etiam in Prato Spirituali cap. 176. Iudaum quem-
dam moribundum in deserto petuisse enīx ab itineris
comitibus baptisatum; cumque aqua nulla
posset habeti baptizatum ab illis arena loco aqua,
& statim ab omni prorsus aggritudine liberum iter
cum eisdem fuisse prosequitur. Potuit ergo simili-
ter Deus honorare illam imaginem veri Baptismi
in Genesio propter effectum sufficiens, donando
eisdem indulgentiam plenam peccatorum etiam
quoad peccata.

Tertio, obiicitur Augustinus lib. 7. de Baptismo
contra Donatistos, cap. 53. & referunt in cap. solet. de
consecratione, diff. 4. vbi Augustinus de baptismo
etiam abque intentione ministri collato sentire vi-
detur esse validum. *Nequaque, inquit, dubitarem*
habere eos baptisma, qui ubiqueque, & à quibusunque
illud verbi Evangelicis consecrata sine sua simulatione
& cum aliqua fide accepissent. Quae verba, licet uni-

versalia sint, possent tamen explicari, vt sermo sit
solum, quantum est ex parte suscipiens baptis-
mum, in quo ad eius valorem requiritur sola inten-
tio, semper tamen in conferente supponitur potes-
tas, & voluntas baptizandi, quæ ibi non excluditur.
Ceterum P. Valquez diff. 138. num. 48. & sequentibus Vasquez
obseruat, Augustinum eo capite loqui de utroque,
scilicet de recipiente & de ministro, vt ex contextu
constat. Vnde concludit, Augustinum ibi dubitasse
de baptismo abque intentione ministri collato, &
propendisse in eam partem, vt simulatio ministri
non noceret, saltet quando ex parte recipientis
fides aliqua, & intentio esset: quia nimirum Augu-
stino perspecta non fuerit ea veritas de necessitate
intentionis in ministro, quæ nondum fuerat aperte
à Conciliis definita.

Ego sane fateor, Augustinum in eo capite de mul-
titis dubitasse, de quibus modò propter clariorē
Conciliorum lucem nobis exhibitam ampliè non
dubitamus. Video etiam (id quod in aliis materiis
ip̄i Augustino, & aliis Patribus accidit) pro zelo in
Hæreticis, quam impugnabant, in partem aduersam
acriter inclinasse: quia nimirum Donatistæ nega-
bant, validum esse baptisatum ab hereticis collato,
Augustinum adeò in baptisimi valorem inclinasse,
vt de baptismo etiam mimicet & per iocum
collato, & suscepto dubitarit, an validus reputandus
esset, nec ne? Ceterum, adhuc in iis, quæ ex pro-
pria sententia in toto eo capite assuerat, non vi-
deo, quid cogat ad fatendum, quod Augustinus di-
xerit, validum esse baptisatum abque ministri in-
tentione collatum. Nam si totum caput attente lega-
gatur, apparebit, Augustinum nomine, fallaciter
dans, vel suscipiens, non intellexisse dantem; vel
suscipientem abque intentione, sed abque fide, aut
exstimatione requisita de veritate sacramenti, vel
cum simulatione, fingendo se altere sentire, quam
revera sentiat. In primis enim comparat eum, qui in
Ecclesia Catholica fallaciter, hoc est, cum simula-
tione baptizatur, cum eo, qui apud hæreticos ab-
que fallacia, hoc est, abque simulatione: vbi no-
mine simulationis intelligit fingere se Catholicum
apud Catholicos, cum ille alias non se fingat aliud
apud hæreticos ab eo, qui exterius appetat. Rursum
eodem modo comparat ibi eum, qui in hæreti falla-
citer, cum eo qui in mimo cum fide, repentina pi-
tate mutatus suscipit: vbi vides, opponi fallaciam
suscipientis in hæreti, fidei suscipientis in mimo:
fallacia ergo illa est defectus existimationis debita
de illo baptismo, quem exterius suscipit, fingendo se
illud magni facere. Quod idem postea explicat
comparans iterum eum, qui fallaciter inter Catho-
licos ministrat, vel suscipit, cum illo, qui in mimo
conuersus suscipit, de quibus querit: an quantum ad
ip̄os quidem attinet homines, plurimum distet inter cre-
deniem in mimo, & irridentem in Ecclesia, ad ipsius au-
tem sacramenti integratem nihil interficit. Vbi etiam
opponit fallacie illi fidem credentis: nomine ergo
fallacia intelligit simulationem, seu alium sensum
internum de sacramento, quod suscipit. Vnde paulo
post de iis, qui fallaciter suscipiunt, dicit, non sol-
lere vnuquam, re comperta, baptizari de nouo, sed
puniri. Si possea (inquit) prodatur, nemo repetit, sed
aut excommunicando punitur illa simulation, aut panien-
do sanatur. Non est autem credibile, in Ecclesia ful-
se vnuquam talem vsum, vt qui abque sua intentione
baptizati essent, non baptizarentur, sed excom-
municarentur; non ergo intelligit per eiusmodi
fallaces, eos, qui intentionem non haberent susci-
piendi baptisimi, sed eos qui fallebant fingendo se
eiudem religionis, in qua baptizabantur. Ad eum
dem

dem autem usum, & proximam Ecclesiam alludere videatur paulo inferius in illis verbis; *Sicut iam, præteritus maiorum statutus, non dubito, etiam illos habere Baptismum, qui quāmē fallaciter id accipiunt, in Ecclesia tamē accipiunt, vel vbi putatur esse Ecclesia ab iis, in quorum societate id accipiuntur.* Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quæ, vt dixi, credibile non est prohibuisse baptismum eius, qui absque intentione se baptizare permisit, sed eius qui fingens se Catholicum apud Catholicos, vel hæreticum apud hæreticos, baptizatus fuerat; nam licet ipse irritare volueret, & ad lucrandum, vel aliquem alium finem id fecisset, verē tamen baptizatus erat: sicut Iudei, qui ob

*Tota haec ex-
pliatio epistola
mī respondet
meni Augu-
stini.*

metum simunt se baptizari. Tota autem haec explicatio, & doctrina videtur optimè respondere intentionem Augustini in illo capite, in cuius inicio quæstiōnem propositū de eo, qui non erat Christianus, sed curiositate didicit titum baptismi, an re vera validus baptizaret: cui questioni subiectis alia dubia sub ea contenta de iis, qui simulantes fidem, quam non habent, an validē baptizent, vel baptizentur? Cū ergo principalis quæstio oritur ex defectu credulitatis, de hoc eodem defectu, & non de defectu intentionis accipiens est Augustinus, in reliquo capitū contextū, ne tanto Doctori craftissimam ignorantia labem concedamus. Quod verē idem Augustinus *Tractat. 5. in Ioannem*, dicit, baptismum ab ebrio collatum, validum esse, hoc, inquam, difficultatem non habet, nam ibi non est sermo de ebrio, in quo non datur sufficiens intentione tempore ebrietatis, sed de ebrio, id est, qui solet inepti, quod vitium non tollit valorem, & intentione debitam, quod tempore sobrius est.

46.
*Quæstabilis.
Nicol. I.*

Quartū obiicitur respondens Nicolai Papæ I. ad consulta Bulgorum, quod refertur in 3. tom. Concil. & in cap. *A quodam Iudeo*, de Consecrat. diff. 2, vbi Papa interrogatus de iis, qui baptizati fuerant à quodam Iudeo, de quo dubitabatur, an esset Christianus, vel Paganus; respondit Pontifex: si debita forma baptizati erant, non esse rebaptizandos; non ergo curabat de intentione interna, sed de titu extero. Respondeo facile, argumentum esse negativum. Pontifex enim nihil dixit de intentione, sed ad debitum propositum, quod solum prouenieret ex eo, quod minister non erat baptizatus, respondit, id non obstat, si debitum ritum in sacramento seruavit.

47.
*Sainta obie-
tin.*
Respondeatur.

Quintū arguit ratione; quia in contractibus, & rebus humanis non requiritur talis intentio in nuncio, & ministro, sed exequiō operis sibi à domino inuncti: ergo cū in Sacramentis Christus sit, qui per ministros operatur, non est requirendā ad valorem intentione ministri, sed Christi, dum minister rem sibi inunctam ritè exsequatur. Respondeo in primis, in ipso nuncio & ministro requiri intentionem aliquam internam præter exequiōnem externam. Nam si verba, exempli gratia, sint ex se indifferentia, vt dicantur vel suo ipsis nomine, vel Domini, procul dubio non erunt prolatā nomine Domini, nisi minister, vel nuncius habeat intentionem loquendi, non suo, sed Domini nomine. Talia autem sunt verba sacramentalia; nam voces illæ: *Hoc est Corpus meum; ego te absoluō*, &c. indifferentes sunt ex se ad hoc, vt significant Sacerdotem de se solo loquentem, vel etiam loquenter nomine alterius, nempe Christi: ergo sicut qualibet alia voces æquivoca, sic etiam haec, necesse est, quod determinentur per intentionem loquentis ad talem significacionem poriū, quam ad aliam. Non ergo sufficit, quod nuncius vel minister proferat exterius tales voces à Domino impositas

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

ad valorem actus, nisi velit loqui, vt nuncius & minister, alioquin voces non significabunt, vt constat. Addit, in Sacramentis ministerium non est merum nuncium, sed quasi & economum, qui ex præscripto Domini emit aut vendit triticum, vel vinum: ad quod non sufficit externa actio, nisi habeat intentionem emendi aut vendendi, hoc est, transferenti reterea dominum pecuniae, vel tritici; & hoc non sibi, sed Domino, fine qua intentione actus non est validus, sed apparentis. Porro ministros Sacramentorum hoc pacto esse deputatos, probatum est supra ex singulorum formis, & essentiis.

*In Sacramen-
ti minister
non est merus
nuncius, sed
quasi econo-
mus.*

Sexto obiicitur, quia sacramenta sunt signa à Christo instituta: signum autem non habet suam significationem dependenter ab eo, qui signo utitur, sed ab eo, qui imposuit: quantumcumque enim ego nolim, hanc vocem homo significare hominem, nihil aliud significabit nisi hominem: ergo nec minister adhibens actionem sacramentalem, potest impedire, quod significet id, ad quod significandum à Christo est instituta. Respondeo, quando ponitur actio externa sola, non ponit totum, quod Christus instituit ad significandam gratiam: Christus enim non instituit in signo solam actionem externam secundum se, sed vt factam ex intentione ministri, vt supra probatum est.

Septimo obiicitur, licet minister nolit causare effectum sacramenti, non potest sacramenti efficaciam impeditre; ideo nec poterit impedire significationem, licet non habeat intentionem significandi. Respondeo eodem modo: sicut posito sacramento, non potest minister impedire eius effectum, sic nec potest impedire eius significationem, si ponatur sacramentum; carerunt sicut potest impedire effectum nolendo ponere sacramentum, sic potest impedire significationem. Dictrinam tamen est, quod significatio est ipsa essentia sacramenti, atque adeo non potest velle sacramentum, quin velit significationem: effectus verē, seu res significata non est essentia sacramenti, & ideo potest minister aliquo modo velle sacramentum, quin velit effectum; licet reuera volendo sacramentum, implicitè, & in causa, velit aliquo modo eius effectum.

Potes, quid si explicitè nolit effectum sacramenti? Tunc enim non videtur posse velle sacramentum, cū hoc non possit poni sine suo effectu, si non detur obex. De hoc dicimus scorsim sēc. sexta, vbi etiam de intendente facere contractū matrimonij, non verē sacramentum.

Octauo obiicitur: quia Christus potuit instituire sacramenta abfque necessitate talis intentionis ad eorum valorem; & hic modus utilior esset ad tollenda dubia, & pacando animos fidelium: ergo ita credendum est institutum, præsertim cū non decat, alienum culpam noleant facere sacramentum validum nocere sufficiens, qui bona fide accedit, & accipit, nec amplius de repetendo illo sacramento sollicitus est. Respondeo, pericula ex malitia ministri eadem ferē esse præscindendo ab intentione: potest enim subtricere aliquod verbum formæ, mutare, adiungere, præsertim apud imperitos, & indoctos. Aliunde verē congruum erat, sacramentales actiones esse actiones religiosas, & ceremonias sacras, quibus Deus ab hominibus coletur; atque adeo oportebat fieri ex intentione exercendi cultum illum, cultus enim non est sola actio externa, nisi oriatur ex intentione interna colendi, & significandi. Nec ex hoc nascitur maius fundamentum dubitandi de valore sacramenti; qui enim dubitat de ministro, an habuerit intentionem, pariter poterit dubitare, an protulerit omnia verba,

48.
*Sexta obie-
tin.*

Responso.

49.
*Septima obie-
tin.*

Soluitur.

*Significatio
est de essentiā
Sacramenti;
non verē ef-
fectus.*

50.
*Ottava obie-
tin quia
Christus po-
terat insti-
tutre sacra-
menta abfque
intentione
ministri.*

Respondeatur.

vel adhibuerit materiam necessariam: quare sicut de his non dubitamus moraliter, sic nec de intentione habemus tale dubium morale.

§ 1.
Obiectio no-
ta.

Responso.

Nond obiciunt; quia sacramentum est signum sensibile; illa autem intentio interna est infensibilis, & in hominis mente delitescit; ergo non potest esse pars sacramenti. Hoc argumentum nihil probat: cum constet, contritionem internam, quæ etiam in homine delitescit, esse partem intrinsecam sacramenti Penitentia. Sufficit enim, si sensibilis sit per aliud exterius signum, prout contrito manifestatur per externos actus penitentis: & hoc etiam modo intentio ministri manifestatur per actiones externas, & sit sensibilis per illas. Non est autem pars sacramenti sola manifestatio ipsa externa, sed etiam res interna manifestata, prout constat in contritione.

§ 2.
Decima obie-
ctio.

Responso.
Error priua-
tus non nocet
sacramento.

Decimò obiciunt; si necessaria est intentio in ministro, quoniam potest hæc esse in Hæreticis, qui vel sacramenta, vel eorum effectum negant, & detestantur: & tamen Ecclesia ratum semper habet baptismum ab hæretico collatum. Respondeo, et torem priuatum non nocere sacramento, si minister vellet facere quod Christus instituit, quod de omnibus Hæreticis præsumitur: nemo enim est tam insanus, vt nolit facere validum actum, quem reuera vult facere. Omitto alia leuiora argumenta, quæ afferunt, quia nullius sunt ponderis: nunc videamus potissimum ex iis, quæ affer Scribonius, vbi supra pro sua sententia.

§ 3.
Undecima
obiectio.

Respondo.
Minister po-
tius est Cori-
fii quam Ec-
clesia.

Obicit ergo undecimò, quia minister personam, & vices gerit Ecclesiæ; sed Ecclesia verè iudicat esse baptizatum, quem exterioris vidit ritè baptizari; ergo minister per intentionem internam Ecclesiæ non conformem, si habeat externam illi conformem & faciat, quod ipse facit, sacramentum irritare non potest. Respondeo, ministrum propriè loquendo, in sacramentis conficiendis magis est minister Christi, quam Ecclesiæ: ipsumque Christum agnoscere optime defecit intentionis, & quod homo tunc non vult agere nomine Christi, atque adeò Christus non habet ratum baptismum, v. g. tamquam suo nomine collatum. Addé, licet operetur nomine solius Ecclesia, adhuc actum fore inuidium ex defecitu intentionis, prout accidere potest in absolutione ab excommunicatione, quæ datur à Sacerdote nomine Ecclesiæ; & tamen si non habeat verè intentionem absoluendi, absolutione erit inuidia, licet exterioris ob errore existimat valida. Sicut si cœconomus habens à domino facultatem condonandi debita, fingeret se aliqui condonare absque intentione condonandi, condonando reuera est inuidia ex defecetu confessus, licet exterioris præsumeretur valida, quandiu non constaret de defecitu intentionis: idem ergo est de absolutione à censura, cum sequatur conditions condonationum, & contractuum humanorum.

§ 4.
Duodecima
obiectio.

Respondeo
retorquendo
argumentum.

Obicit 12. Actio semper se tenet ex parte portoris agentis; & quies agens debite applicatum est passo ad suscipiendam actionem dispositio, sequitur effectus. Sed Deus est præcipuum agens in sacramento, minister verò est instrumentum; ergo si passum, nempe suscipiens, est debite applicatum agenti Deo, scilicet per ministrum operantem exterioris in persona Ecclesiæ, & facientem quod ipsa facit, subsequetur verè effectus, licet delit intentio interna. Respondeo retorquendo argumentum; nam agens, quod non agit se solo, sed medio instrumento, licet agens sit applicatum passo, si tamen instrumentum non sit debite applicatum, non producitur effectus. Sic enim Faber applicatus ligno, vel ferro, nihil

operatur, si instrumentum eius artis, scilicet ferrum, vel malleum, non sint etiam applicata. Quamvis ergo Deus, qui est principale agens, sit passo applicatus, non operabitur effectum sacramentalem, quandiu instrumentum, qui est minister, non fuerit debite applicatum; qua applicatio potissimum fit per intentionem, cum sit instrumentum morale, & actuum, sicut etiam Deus per intentionem applicatur.

Obicit 13. inter duo pugnantia, agens cum praedominio, licet illud aliud repugnat, suum sortitur effectum: ergo licet intentio interior, & exterior pugnat, exterior obtinebit effectum, qua fortior est, quia Deus cum ipsa concurrit; & si deficeret, defectum suppleret; & præterea procedit ad opus, quod non facit interior; & in persona Ecclesiæ videtur sacramentum administrare.

Respondeo, intentionem internam contrariam non solum comparari cum externa, tamquam agens contrarium, sed etiam tamquam comprincipium requiritur, sine quo intentio externa nihil posset servare. Nam sicut ad videndum requiritur oculus, & quem com-species obiecti, ex quibus si desit species, que ignorabilius est, non sequetur effectus: sic ad actus humanos requiritur actio externa, & intentio interna; quarum si desit interna, nihil fit; vt contingit in contrahente matrimonium factè absque consensu interno; & eodem modo ad sacramentum validum requiriunt illa duo comprincipia, quorum si unum desit, nihil fit. Quod autem addit ille Author, ex nam intentionem talem esse, vt si deficeret, Deus suppleret defectum; si, vt sonat, accipiat, non potest vlo modo admitti; certum quippe iam est inter Theologos, quod intentio sola baptizandi absque actione externa non sufficit, vt de facto parvulus non baptizatus salveretur.

Obicit 14. opus potius sequitur praxim, quam speculationem; quia illa, & non haec, tendit ad opus; sed intentio ministri, qua procedit ad opus, est præacta, interna verò contraria est speculativa; ergo opus quod sequitur, quoad actum externum, debet potius pendere ab intentione præacta quam à speculativa. Respondeo, in opere sacramentali posse considerari, & actionem meram externam, & valorem ipsius; & quidem in ordine ad solam actionem externam intentio proferendi verba, & lauandi puerum est præacta, & ponit suum effectum: verè enim proferuntur verba, & infans abluitur. At vero in ordine ad valorem actus, illa alia interior intentio est etiam præacta; vult enim, vel non vult valorem, & ponit, vel tollit illum; quia cum valor sit effectus moralis, potest illa intentio esse operativa, vel destruictiva illius; vt constat ex omnibus humanis contractibus, quorum valor dependet ab illa intentione; & illa ablatâ, contraetus non est validus, sed fictus.

Obicit 15. Si quis interfici adorationem idolorum detestaretur, & tamen exterioris sponte procederet ad illa colenda, verus esset idololatria; ergo si sponte accedit ad sacramenta conferenda, & per signa, ac verba exteriora, actumque ritè exactum ostendat, se velle conferre sacramentum, verè, & validè conferer, licet interior intentio prævia sit. Respondeo retorquendo argumentum; nam licet aliquis exterioris offerat thus idolis; si tamen interioris non habet animum colendi, non erit verus idololatria, aut cultor Deorum, sed fictus, & apparet; vt cum communī docet Thomas Sanchez lib. 2. de precepis Decalogi, cap. 37. n. 23, sicut ē contra non esset vera adoratio Dei; sed ficta, quando, ne agnoscatur, aliquis genuflectit coram Eucharistia, fine animo tamen eam adorandi; de quo diximus latè tom. I. agentes

agentes de essentia Adorationis: ergo similiter non ministrat verum sacramentum, qui fictè ponit actum externum sine viro animo colendi Deum per talem actionem. Facemur ergo paritatem; nam sicut ille, qui meru adorat idola, potest habere verum animum adorandi, licet idola ei displicant, & interiorius detestetur eorum cultum, & tunc erit verus cultus: sic qui deraefatur sacramenta, possit metu coactus habere animum illa conferendi; & erit sacramentum validum. Ceterum, sicut in primo casu posset ille fictè ponere actionem externam absque viro animo colendi, & tunc non est verus cultus, sed fictus; sic posset minister non habere animum conficiendi sacramentum, & tunc licet ponat totam actionem externam, non erit verum sacramentum, sed fictum.

§8. Obicit 16. Quod dare non potest minister, nec potest auferre: sed non potest conferre sacramentum, per solam intentionem internam; ergo nec per solam internam potest auferre. Simile est aliud argumentum eiusdem: sicut si habet bona intentione ad constituendum sacramentum, sic mala ad destruendum; sed bona intentio in intimis reclusa praeconditis, non constituit sacramentum, si contrarium exerceatur exterius; ergo mala intentio in intimis latebris conclusa irritate non debet sacramentum, si exterius omnia debite fiant. Argumenta sanè Theologo non digna ad persuadendum doctrinam adeò singularem. Sicut si argueres: minister non potest per sola verba absque ablutione conferre baptismum; ergo nec per solum silentium potest illud auferre, si cetera adsint.

§9. Obicit 17. Vnaquaque res, sicut habet determinatum modum effendi, sic & operandi, ultra quem progedi non potest: sed minister sacramenti suam virtutem exercere non potest ultra actum exteriorem, quia characterem, & gratiam internam dat solus Deus; ergo non potest quidquam ultra actum exteriorem. Sed actu extero offendit, se velle verum sacramentum confidere; ergo per intentionem internam actum internum Dei impedire non potest. Respondeo in primis, falsum esse, quod minister solum influat in actum externum: influat enim ultra tum in valorem eiusdem actus, qui est effectus moralis, ut diximus; tum etiam in characterem, & gratiam, quos effectus causat simul cum Deo, vel physicè, vel latenter moraliter. Sed licet minister non effici causa eorum effectuum interiorum, quia tandem Deus non caufat illos, nisi positis talibus signis ex tali intentione, consequens est, ut ea intentione deficiente, non caufantur à Deo.

60. Obicit 18. intentione causa secunda non potest impedi actionem causa prima: quando materia, & forma, & actus est legitimè exercitus: sed minister habet ut causa secunda in sacramentis conferendis, & Deus ut causa prima: ergo si materia fuerit debita forma applicata, & actus secundum ritum Ecclesie legitimè exercitus, non poterit minister effectum primæ cause impedi. Respondeo concedendo totum; in nostro autem casu, materia non est applicata debita forma, scilicet ablutio, v.g. cum intentione posita, & verba cum debita intentione prolatæ.

61. Obicit 19. Christus mittens suos ad baptizandum, & promittens salutem baptizatis, nullam mentionem fecit de intentione: & Concilia solum exigit intentionem faciendi quod facit Ecclesia; que etiam reperitur, quoties minister vult ponere totum actum externum legitimum, quem ponit Ecclesia. Respondeo retorquendo argumentum. Nam Christus nec fecit mentionem de intentione faciendi

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

quod facit Ecclesia: ergo absque fundamento à Conciliis exigitur hæc intentio ultra id, quod Christus exigit. Omnes ergo debemus fateri, Christum non solum exigere nudam intentionem externam, sed eo ipso quod misit discipulos tamquam ministros ad baptizandum, voluisse, quod operarentur ut ministri, scilicet ex intentione faciendi id, quod faciunt, non suo nomine, sed eius qui eos mitit; quæ est intentio sufficiens ad valorem sacramenti, ut supra explicuimus. Hæc argumenta illius Auctoris referre volui, non quia apud doctos indigerent solutione, sed ne aliquis multitudine argumentorum obtraheretur non induci iterum in scholam absque magno fundamento doctrinam illam iam ab omnibus Theologis omnino exceptam, & derelictam.

*Ecc. omnia
argumenta
non habent
magnam vim
ad inducen-
dam in scho-
lam illam ab-
stinam ab
omnibus
Theologis ex-
ceptam,*

S E C T I O N . I V .

*De mente sancti Thome circa necessitatem
intentionis.*

R ESTAT, ut aliquid dicamus de mente S. Thomæ, quem multi volunt, hac in parte in contrariam sententiam propendisse, quia in 4. diff. 6. quaest. 1. art. 2. questione 1. ad 2. & in praesenti art. 8. ad 2. cum contra necessitatem intentionis obiecisset fisi, eo pacto reddi nobis incerta sacramenta, quia intentione interna est nobis occulta; atque adeò qui recipit sacramentum, semper maneret dubius: huic argumento afferit duas solutiones, primam eorum, qui dicebant, deficienti intentione, supplere eius defectum devotione, & fidem in adulto, in pueris verò posse piè credi, quod Deus sua clemētia supplex, ut detur effectus iustificationis, secundam verò, quam ipse sanctus Doctor videtur approbare, quod in sacramentis iis, quæ habent in forma actum exercitum, qualia sunt Baptismus, & alia quædam, non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta: & 62. ideo si forma seruat, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimit, baptizatus est. Non enim sine causa in sacramentis necessitatibus, scilicet Baptismo & quibusdam aliis actibus baptizantis tam sollicitè expressus est ad intentionis expressionem. Hac sunt verba S. Thomæ in 4. sent. quam doctrinam, paucis mutatis, videtur repetrere in praesenti dicto art. 8. his verbis: Alij melius dicunt, quod minister sacramenti agit in persona totius Ecclesie, cuius est minister. In verbis autem, quæ profert, exprimuntur intentionis Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exercitius exprimatur ex parte ministri, vel recipientis sacramentum. Propter hæc verba non pauci censem, S. Thomam in vroquo loco in illam sententiam inclinasse, quod sufficeret intentio faciendi exterius quod facit Ecclesia; quod mirum non est ante definitionem Concilii Florentini & Tridentini. Alij sententiarum, in primo loco ita sensisse, sed in praesenti mutatas sententiam. Ceterum P. Vasquez putat eandem doctrinam in vroquo loco traditam esse, & difficile posse in bonum sensum deduci. Caeterus tamen cum Thomistis aliis, quos sequitur Suarez in commentario illius artic. 8. & recentiores communiter, non possunt libi persuadere, S. Thomam in illa fuisse sententia, atque ideo ita explicit, ut solum voluerit, suscipientem sacramenta non debere esse anxiū de eius valore; nisi enim contrarium minister exterius expresserit, semper censetur habere intentionem Ecclesie, quam verba significant, & hoc sufficere ad pacem, & securitatem suscipientis, de qua solum procedebat argumentum

S. Thom.

*Quidam eti-
am D. Tho-
mas in illa
sententiam in-
clinaſſe.
Alij dicunt
meus.
Caietanus
Suarez.*

propositum; cui ibi S. Thomas respondet. Itaque non loquitur de valore, & perfectione sacramenti in seipso, sed in existimatione, & certitudine humana, quantum sufficit, ut de eius valore non possimus rationabiliter dubitare.

64. Mibi certe incredibile est, S. Thomam sensisse,

Incredibile posse sacramentum validem conferiri absque intentione interna ministri, vel etiam cum intentione contraria. Primum, quia in utroque loco citato conclusio, & rationes docent, & probant ex professo contrarium. Secundo, quia idem expressè vbiique docet; nam statim articulo huius questionis 64. vbi concedi quidem, intentionem peruersam, qua quis ex prauo fine baptizat, vel consecrat, non vitiare sacramentum, negat tamen id de intentione, quia aliquis non intendit sacramentum conferre. Et ne possit dubitari, an loquatur de intentione sola, quia exteriorius manifestatur, & non de mente interna, addidit, intentionem illam peruersam ministri tollere veritatem sacramenti, *principue quando intentionem suam exteriorius manifestat*; vbi particula, *principue*, aperiè ostendit, etiam si non manifestetur exteriorius, adhuc tolli veritatem sacramenti. Tertio, quia in praesenti in dicto articulo 8. eodem modo loquitur de intentione ministri, & recipientis sacramentum; concludit enim illam responsionem ad 2. hoc modo: *In verbis autem, quae profert, exprimitur intentio Ecclesiae, quae sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exteriorius exprimatur ex parte ministri, vel suscipientis sacramentum.* Vbi xq̄ videtur inlinuere defectum mere internum intentionis in recipiente, vel in ministrante sacramentum, non tollere eius valorem, quando exteriorius non exprimitur. Cum tamen ipse S. Thomas infra quæst. 68. art. 7. ad 2. expresse fateatur, esse rebaptizandum adulterum, cui deficit intentione suscipendi sacramentum. Et licet P. Vafquez in praesenti disp. 138. num. 44. dicat, hoc non vrgere, ed quod posset aliquis contendere, S. Thomas aliter sensisse de necessitate intentionis in recipiente, vel in conferente sacramentum; hoc tamen dici non potest, ut vidimus, cum hoc art. 8. eodem modo loquatur de defectu viriusque intentionis non exteriorius manifestato. Hæc igitur me cogunt ad non credendum, quod S. Thomas sui immemor contrariam doctrinam adeo absurdam in paucis illis verbis docuerit.

65.

Non tamen omnino satisficit, quia S. Thomas hoc art. 8. non solum videtur loqui de sacramento valido in existimatione, sed de eius valore intrinsecō; quem probat ex eo, quod in verbis, quae profert minister, exprimitur intentio Ecclesiae, que sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exteriorius exprimatur.

66.

Melius explicatur.

Aliunde vero explicatio illa Caietani, & Thomistarum non omnino satisficit, quia S. Thomas hoc art. 8. non solum videtur loqui de sacramento valido in existimatione, sed de eius valore intrinsecō; quem probat ex eo, quod in verbis, quae profert minister, exprimitur intentio Ecclesiae, que sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exteriorius exprimatur, &c. non dixit, quia sufficit ad existimandum, quod si perfectum, sed quia sufficit ad perfectionem sacramenti; quia verba videntur posse ad perfectionem solum existimatam limitari, cum contrarium omnino sensum significent.

Facilius fortasse dici posset, S. Thomam non agere in his duobus locis de vero defectu intentionis interna, nec concedere sacramentum validum, quando vere defecit omnis intentionis interna, & multo minus, quando esset contraria intentionis interna, sed solum agere de necessitate intentionis internæ expressæ, & explicitæ; quæ si requireretur, videretur posse reddi dubium valorem sacramentorum, saltem apud alios, qui ignorantem, an minister ralem intentionem specialem habuerit. Ad hæc argumentum S. Thomas duas responsiones adhibet: primam eorum, qui dicebant, defectum eius intentionis suppleri per fidem, & devotionem suscipientis in adul-

tis, vel per Dei clementiam in parvulis, conferentes etiam tunc effectum sacramenti. Secunda responsio, quam ipse approbat, est, quod minister sacramenti agit in persona Ecclesiae, cuius est minister; in verbis autem, quae profert, exprimitur intentio Ecclesiae, quia sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exteriorius exprimatur ex parte ministri, vel recipientis sacramentum. Quæ verba videntur posse habere hunc sensum, *sensu verbis scilicet*, quamvis minister non recordetur alicuius *sensu articulo 8. Th. ms.* intentionis habendæ, qua intendat facere sacramentum; eo tamen ipso, quod accedit ad operandum ut minister Ecclesiae, iam vult implicitè id, quod vult Ecclesia, quod sufficit absque omni alio ad valorem sacramenti; nam licet non velit conferre sacramentum, nec eius effectum, si tamen vult operari iuxta intentionem Ecclesiae, confert verum sacramentum; & hac intentio semper est in ministro accidente ut ministro; & operatur, nisi forte adat aliquid in verbis, vel in actione, per quod detractat intentionem Ecclesiae; tunc enim licet velit operari ut minister Ecclesiae, non operabitur; ut si v.g. dicat per errorem, vel ignorantiam, *ego non te baptizo*, &c. tunc enim intentio Ecclesiae a ministro habita non sufficit, quia destruitur per verba contraria experimentia.

In hoc sensu fortasse intellexerunt S. Thomam illi, qui in littera S. Thome in illa responsione ad 2. loco, *mentalis intentionis*, legebant *specialis intentio*; vt refert Soto in 4. disp. 1. q. 5. art. 8. §. in secundo argu. *Soto.* *mento.* Nam si dubium solum procedit de necessitate. *Suaderi* hinc *specialis intentionis*, *responsio S. Thomae non habet sensu articulo 8. Th. ms.* Potest autem suaderi hic sensus; primum, quia nunquam S. Thomas loquitur de habente intentionem contrariam internam, nec dicit, tunc etiam sufficere intentionem Ecclesiae. Si autem sensisse, sufficere intentionem faciendo exteriorius, quod facit Ecclesia, idem diceret, quando esset intentionis contraria, prout re vera idem concedunt tunc auctores illius sententiae; ergo S. Thomas non agit de casu, in quo deest omnis intentionis interna, sed solum quando deest *specialis intentio* faciendo sacramentum. Secundum, quia hoc pacto conciliatur, quod dicit in praesenti cum eo, quod dicit infra d. *Secundum.* *art. 10.* vbi *vniuersaliter docet*, non confici sacramentum; quoties minister non habet intentionem conferendi sacramentum; quæ duo aliter inter se non videntur posse coherere. Hoc etiam pacto intelliguntur bene omnia alia, quæ doctrina huius articuli in S. Thoma contraria repertuntur. Tertio, quia in solutione ad 3. concedit etiam, sacramentum validum esse absque vila intentione actuali, proper solum habitualem, seu præteritam; vbi sensus est, quod nulla sit intentione actualis explicita, sed ad eo confusa, ut nec percipiatur. Nam, ut videbimus solutione sequenti, tunc debet etiam esse aliqua intentione actualis; ergo in eodem sensu, & non in alio, concedit in solutione ad 1. posse fieri sacramentum absque intentione ministri, scilicet absque alia intentione explicita, & cum sola intentione confusa faciendo illud; quod solet fieri in Ecclesia. Quartu[m], iuxta hunc sensum intelligitur quid sibi velit S. *Quatu[m].* Thomas in 4. d. art. 2. vbi adducetā eadem ferè responsione, eam aliis verbis explicat, quod scilicet in sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, sufficit expressio intentionis per verba; & addit: *Non enim sine causa in sacramentis necessitatis*, scilicet *Baptismo & quibusdam, aliis aitus baptizantis tam sollicitate expressus est ad intentionis expressionem.* Quorum verborum sensus videtur hic esse, quod in Baptismo, & aliis sacramentis similibus verba ipsa forma expressæ significant actum conficiendi sacramentum;

vnde

vnde difficultius est, quod in iis sacramentis minister non habeat debitam intentionem; quia cum vatur illis verbis, & per consequens velit loqui, & significare per illa verba id, quod ipsa verba in rigore sermonis significant; verba autem illa in rigore sermonis significant idem, quod Ecclesia intendit, consequens est, ut minister proferens illa verba, nisi aliquid illis addat, velit significare idem, quod Ecclesia intendit. Nam qui dicit, v. g. *Ego te absolu, &c.* eo ipso vult significare, quod illa verba significant, scilicet, condonationem peccatorum a se praestitam, & per consequens habet intentionem iuxta id, quod Ecclesia intendit. Dixit autem S. Thomas ideo formam in sacramentis necessitatis esse tam expressum actum ministri, ut scilicet esset minus periculum defectus intentionis requisita. Nam in aliis sacramentis verba non ita significant actum ministri, v. g. in Eucharistia verba illa: *Hoc est corpus meum*, videntur significare speculativum, non vero operationem Sacerdotis, qua convertit panem in corpus Christi. Item in Matrimonio verba illa: *Accipio te in meam*, non videntur ex se exprimere effectum sacramentalem; ideoque minus difficile videtur, quod minister vetus verbis illis, non habet intentionem debitam, quam in aliis verbis, quae ex se exprimunt actum ipsius ministri. Ceterum hoc discrimen inter Sacraenta necessitatis, & alia omisit idem S. Thomas in praesenti dicto art. 8. & merito; quia siue verba forma exprimunt actum ministri, siue non exprimant, semper militat ratio viuialis supra explicata, quam melius explicuit hoc art. 8. quod scilicet vult operari ut minister, & per consequens iam vult implicite operari iuxta intentionem Ecclesiae, quae intentio implicite volita sufficit ad perfectionem sacramenti, etiam absque omni alia intentione speciali, dummodo non excludatur intentionis, quae velit operari ut minister, quae intentionis non excluditur a S. Thoma, sed includitur eo ipso, quod velit eum operari ut ministrum Ecclesie, quod fieri non potest, nisi velit saltem agere ut minister; & haec sufficiant pro explicatione S. Thomae.

SECTIO V.

*Qualis debeat esse intentio virtualis
ad valorem Sacramenti.*

72. **D**iximus, necessariam esse intentionem; nunc querimus, qualis, vel quanta debeat esse ea intentione. Supponimus, intentionem aliam dici actualis, aliam habitualem, aliam virtualem, aliam indirectam, seu interpretatiuam. Intentio actualis est, quia ego actu intendo baptizare, quando profero verba, & effundo aquam; & de hac non est dubium, quin sufficiat ad valorem sacramenti. Intentio habitualis est intentio mere præterita non retractata; ut cum heri volui, quod sacram hodiernum applicaretur, & prodesse Petro defuncto, hodie immemor illius applicationis facio sacram: dicunt plures, prodesse illi defuncto ex vi intentionis habitualis, hoc est, voluntatis præterita non retractata, quæ ideo dicitur habitualiter permanere. Vbi nota S. Thomam in alio sensu usurpare nomen hoc, *intentionis habitualis*, illo art. 8. ad 1., scilicet pro intentione illa, quam nos *virtualis* appellamus; quia nimur *intentionis habitualis* videtur esse quid commune ad virtualem, & non virtualem: sed Theologi communiter reliquerunt iam illud nomen ad significandam speciem minus perfectam, scilicet intentionem habitualis non virtualem. Alia ergo est intentione *P. Jean de Lugo de Sacramentis.*

virtualis, quæ non solum est præterita non retractata, sed manens in virtute, & influens in opus, quod nunc fit: ut cum operarius manè exit domo ad laborandum pro mercede, quia alere possit familiam; postea dum actu laborat, non semper actu recordatur familiæ alendæ, sed tamen intentio illa virtute manet, & influens, ac mouet ad operandum, vnde si sciret, non esse amplius alendam familiam, desisteret ab opere: illa itaque dicitur intentio virtualis; quid autem sit illud, ratione cuius dicitur virtute manere, & an sit re vera aliud physicè præsens, postea explicabimus. Intentio indirecta, vel interpretatiua dicitur, quando aliquis vult causam, ex qua præuidet sequi talem effectum, ut si velet se inebriare præuidens pollutionem, vel homicidium sequitur, tum dicitur indirecte, & interpretatiua velle effectum, quem præuidet ex tali causa volita sequitur.

His suppositis, certum est apud omnes, sufficere ad valorem sacramenti intentionem virtualem sufficiat explicatam: alioquin de omnium sacramentorum valore posset dubitari; nam communis modus agendi in hominibus hic est, & hoc modo validi sunt contractus omnes, testamenta, donationes, & actus omnes humani. Hic etiam modus sufficit ad orationem vocalem, quae sit vera oratio; sicut & ad loquendum cum aliis hominibus; nam si ego ex scripto alloquar Principem, sufficit intentio, qua scripturam legendarum suscipio, & incipio legere ad hoc, ut dicar vere loqui cum Principe. De hac ergo intentione non est dubium, quod valeat.

Dubium ergo primum est, quid sit reuera haec intentione virtualis, & quid addat supra meram habitualem; nam vtrique videtur esse voluntas præterita, & in utroque casu non recordor actu voluntatis præteritæ, cum operor. P. Suarez in praesenti disput. 13. sect. 3. post 2. conclus. concludit, hanc intentionem virtualem esse, quod potentia externe applicata fuerint prius ad operandum à voluntate, qua quidem non pendent in continuatione ab actu intentione, sed postquam minister per debitam intentionem applicuit suas potentias exteriores ad actionem sacramentalis, quamvis interrumpatur intentio interna, potentia ipsæ manent applicata, & continuant motus suos; & quamdiu motio illa durat ex vi prioris applicationis, dicitur virtualiter manare à priori intentione. Hac Suarez, à quo parum differt Vasquez in praesenti disput. 13. cap. 6. num. 78. explicans voluntatem virtualem per hoc, quod intentio præterita sit causa remota huius actionis, qua modò fit, quatenus fuit causa proxima alicuius, cum quo sacramenti administratio conexa est. Non tamen explicat, que connexio sit illa inter primam actionem, v. g. quam intentio proxime causauit, & inter actiones subseqüentes. Nam aperire librum, v. g. secundum se non videtur habere connexionem sufficientem ad inferendam actionem legendi duo folia, cùm possim vel minus, vel nihil legere; & sic de aliis.

P. Coninch in praesenti quest. 64. art. 8. dub. 2. adit aliud præsens actu saltem in imaginatione reflectum ex intentione præterita, que dicitur virtualiter manere ratione impressionis in imaginatione relicta ex primo proposito, quo quis humano modo ad agendum se applicuit, qua excitatur potentia motiva, ut actu initio propositos (qui primum actu immediate sequuntur, aut cum eo saltem mediatae connexi sunt) perficiat, homine interim alia omnia cogitante, donec actu aliquo contrario interturbetur, v. g. Incipit quis sacram intendens celebrare, & postea totum sacram omnino

*Indirecta, vel
interpretatiua.*

*Ceterum est
ad valorem
sufficere vir-
tualem.*

*Dubium est
quid sit haec
intentio, &
quid dicat sua
præhabitu-
lem,*

*Suarez.
Sententia Suaz-
rez vult esse
applicatio-
nem poten-
tiarum exte-
riorum.*

*Vasquez.
Ab eo parum
differt Vas-
quez.*

73.

*Coninch.
P. Coninch
vult aliud
actu in ima-
ginatione re-
flectum ex in-
tentione præ-
terita.*

74.

L 3 distractus

distractus ordine suo perficit: in qua serie omnes actiones à prima illa intentione verò secundum modum agendi humanum procedunt ratione imaginationis, quam prima illa voluntas applicauit, & qua ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, etiam cum distracti id vix, vel etiam nullo modo aduertimus. Hæc Coninch vbi suprà.

77.

*Ha omnes ex-
pli-
ca-
tio-
nes
ha-
beant suas
dif-
fici-
culas.
Prima est co-
tra ap-
pli-
ca-
tionem sua-
re-
rez.*

In his omnibus explicandi modis difficultates sunt, ut consideranti patebit. Nam in primis applicatio illa merè præterita, qua minister voluit legere illa duo folia, vel proferre tales orationes, si nihil profutus postea physicum remanet, non videtur sufficere, ut nunc ocs appetatur, & lingua proferat talem vocem potius quam aliam: lingua enim non percepit imperium voluntatis, cùm ipsa non sit cognoscitiva; nec, etiam si perceperit, recordatur amplius illius imperij, cùm nullam habeat memoriam: quid ergo est, quod nunc determinet magis lingua ad hunc motum, quam ad alium? Dices, determinari ab actione, seu voce immediata; post illam enim solita est proferri hac subsequens, & ideo voluntas applicans linguam ad primam operationem, est causa aliarum sequentium, quæ ex illa sequuntur. Sed contra; quia unum verbum solitum esse dicit post aliud, deservire potest media habitus relatio, à quo excitatur potentia ad operandum; habitus autem acquisiti non influunt immediatè in actus potentiae externæ, sed mediabitibus actibus internis eliciti, ad quos immediate inclinant; ergo interuenient etiam tunc actus internus elicitus ab illo habitu, qui quidem partim est actus cognitionis, qui cognoscimus post talen vocem soltere dici semper illam aliam, atque ideo bonum, & necessarium esse, quod ita fiat, cùm id semper factum fuerit; partim erit actus appetendi, quo propter illud bonum, quod sapè approbatum est, & propter quod semper hæc coniunctio volita fuit, nunc etiam approbatur. Non ergo fit illa coniunctio vniuersi verbis, vel vniuersi operationis cum alia absque omni actu interno praesenti.

78.

*Si forma sa-
cramenti can-
tetur debet
esse aliquid
interius lin-
guam diri-
gens.*

Rursus, si forma sacramenti cantanda sit, licet minister habeat ab initio intentionem, & applicet potentiam & linguam ad cantandum, negari non potest, quod semper debeat esse aliquis actus interior dirigens linguam, nam cantus sit ex arte; atque ideo si tolleretur a ministro ars musicæ, quam habet, non potest progredi in canto figurato & artificioso; ergo ars concurret ad singulas voces actu proferendas. Ars autem est habitus acquisitus, vt constat, qui non potest dirigere vocem, nisi mediis actibus eliciti; ergo semper influit medio aliquo actu, quo dictat, tali, vel tali modo esse inflectendam, vel extollendam vocem hic & nunc: qui actus licet non percipiatur, eo quod habitus intensus facit, quod cum tenuissima, & imperceptibili attentione fiat, verè tamen existit praesens. Similiter ergo, licet verba non cantentur, sed legantur, fatendum est, actuum aliquem adesse semper ad dirigendam linguam; nam sicut est ars cantandi, est ars legendi, que ars, si à ministro tolleretur, in media lectione subsisteret: influebat ergo non sola intentione præterita, sed etiam ars praesens, medio aliquo actu elicto interno; alioquin habitus ille nihil conduceret ad dirigendam linguam; nunquam ergo est homo ita distractus ad alia, vt non habeat actuum aliquum internum praesentem circa id, quod legit, licet propter distractiōnem non percipiatur.

*79.
Contra id
quod addebat
Coninch ar-
guitur prim.*

Quod verò addebat Coninch illam operationem extream continuari propter imaginationem, quæ ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, videtur adhuc difficile. Primo, quia ad legendum,

vt videmus, debet concurrere actu ars legendi; hæc autem non est habitus imaginatiæ, sed intellectus, qui solus potest percipere significationem characterum, & institutionem hominum, qua significant; sicut solus intellectus percipit etiam vim, quam habent signa musica ad significandum elationem, vel depressionem vocis. Secundo, ille habitus, quicumque sit, debet dirigere mediis actibus eliciti, vt vidimus; ergo sicut admittuntur ij actus praesentes in homine ad alia omnino distractos, sic possent admitti actus intellectus, & voluntatis, non obstante distractione; nam experientia contraria tam est contra actus praesentes imaginatiæ, & appetitus, quam contra actus praesentes intellectus & voluntatis.

Ego in primis exstimo, non solum ad inchoandam, sed etiam ad prosequandam, & continuandam actionem sacramentalem requiri semper in ministro aliquem actum presentem, saltem in imaginatiæ & appetitu. Quod mihi probant rationes lupi ad in imaginariæ ex indifferencia potentie externæ; que ab aliis se inveniuntur, que aliqua determinatio praesenti non posset se magis determinare ad hunc motum, quam ad illum, ne posset assignari aliquo aliud determinatum tenit extremitatem, nisi actus cognoscendi, & appetendi, quiibus dirigatur potentia externa. Nec obstat experientia, quam Suarez afferit pro se, quod quando homo ambulat ex vi prioris applicationis, omnino postea distractus, & nihil prorsus de ambulatione cogitans, prosequitur adhuc suam ambulationem. Hoc, inquam, non obstat; quia etiam distractus, vel ira corruptus, vehementius ambulat, & aliquando sit, aliquando celerius agitatur, manus mouet, & ipsarum gestibus res, quas dicit, exprimit, cùm tamen initio solum se ad ambulandum, vel loquendum applicuisse videatur, non ad illam motuum, vel gestuum diuersitatem, quam negare non possumus prouenire etiam ab aliquo actu interno imperante, sicut & suspicio ex subito dolore non oriuntur, nisi medio actu imperante tales voces, licet ij actus propter eorum tenuitatem non percipiatur. A posteriori autem constat ea dependentia motuum ab actu interno praesenti; quia si homo inter ambulandum dormiat, ita vt ab omni operatione interna cesset, statim cessat motus ambulationis; quia nimis potentia externa non potest determinari sufficienter à sola applicatione præterita.

Dices, imò aliquando in eodem situ dormire solemus, in quo nos ante libere constituiimus: vnde aliqui sedentes, alii stando, alii flexis genibus dormiunt; ergo retinetur ille situs à membris ex sola applicatione præterita, quem tamen situm non possent membra ex se ipsis acquirere absque imperio appetitus. Respondeo, somnum non semper excludere omnem operationem internam; experiuntur enim eiusmodi dormitantes, se adhuc audire, vel subaudire, qua ab aliis dicuntur: vnde facilis adhuc potest perseverare tenuis ille actus internus, quo membra determinantur ad retinemendum talum situm. Aliquando verò somnus profundus est, & tunc membra labuntur, & deperdunt situm illum violentum: id est enim ille lapidem manu tenebat, dum dormiret, ne scilicet grauiori sonno opprimetur, sed leuiter solum dormitaret, alioquin lapidis cauū excitandus. Retinet tamen homo aliquando situm, quem libere sibi imperavit, etiā absque vila actuali intentione, quando nimis talis est ille situs, qui ad sui conferuationem non indiget influxu potentiaz loco motiæ, qualem etiam situm retinet, si non solum dormiret, sed moretur; prout de facto aliqui sedentes mortui reperiuntur.

Dices iterum; contingit, aliquem propter merum habitum

Retorquens. habitum legere, vel recitare aliquid contra voluntatem: volebat enim, v.g. legere Psalmum absque *Gloria Patri*; & quia assuefactus est ad dicendum utrumque simul, nunc etiam illud dicit; qui motus non oritur ab actu praesenti, cum potius habeat voluntatem contrariam. Respondeo retorquendo argumentum; tunc enim neque habuit ab initio applicationem ad utrumque dicendum; ergo dicit illud non solum absque actu praesenti, sed etiam absque applicatione praeterita. Omnes ergo debemus dicere, in illo casu non recitari illam partem absque illo actu; sed dicimus propter habitum dari actum praesentem, quo propter verba immediatae ante dicta volumus dicere illa alia, quia semper ita facere solemus, & cognoscimus confusè illud idem motuum, quasi nunc esset, & propter illud volumus recitare eadem verba.

83. Maior est difficultas, an hi actus cognoscendi, & amandi requisiuti eriam ad continuandam actionem sacramentalis debeant esse actus intellectus, & voluntatis; an vero possit actus imaginativus, & appetitus sensitiui: dici enim posset, licet in inceptione requiratur debita intentio voluntatis; hanc tamen manere virtualiter, dum postea imaginativus, & appetitus applicati à voluntate precedenti prosequuntur dirigendo potentias externas ad faciendum totum illud opus, cuius species conexa habet imaginativam. Nam videmus psittacum recitare suo ordine multa verba, unum post aliud, propter species, quas habet connexas, eorum verborum ergo poterit etiam voluntas applicare imaginativam ad cogitandum de illis verbis, quae sunt in memoria, & appetitus ad imperandum potentia extrema, seu linguae eorum prolationem suo ordine; nam hoc non videtur excedere facultatem imaginativa & appetitus, vt appareat in psittaco; nec etiam videtur excedere dominium voluntatis supra illas potentias, quod eas applicet ad totum hoc faciendum. Quare huic parti videtur adhaerere P. Coninc. loco supra citato, dum eam intentionem virtuale declarat per virtutem impressam in imaginativa ad dirigendam potentiam extream.

Miki tamen dubium est, quod huiusmodi operationes sacramentales mandent exequutionem per solam directionem, & imperium imaginativa, & appetitus materialis. Nam in primis dubium est, an possit in homine fieri motus progressivus, vel aliæ similes operationes ex solo imperio appetitus absque imperio voluntatis consentientis saltem secundum portionem inferiorem; quod quidem negat S. Thom. i. p. 9. 81. art. 3. eo quod in omnibus potentissimis ordinatis secundum mouens non mouet, nisi virtute primi mouentis. Deinde aliquæ sunt operationes, ad quas non videtur sufficere directio solius imaginativa, prout supra dicebamus de cantu, qui fit ex arte, qua quidem videtur esse habitus intellectualis, cum requiratur notitiam musicorum characterum, & soni significati per illos: sic etiam dicebamus de actione legendi, ad quam non videtur sufficere imaginativa: debet ergo, quamdiu legitur tota Missa, concurrent habitus intellectualis, & actus legendi mediis actibus, quibus dirigat linguam ad proferenda talia, vel talia verba. De omnibus vero actionibus sacramentalibus, quae non sunt cantare, aut legere, sed recitare memoriter, effundere aquam, &c. addi potest ratio vniuersalis, quia licet appetitus absque voluntate posset imperare aliquem motum localem potentiae exterioris, id tamen non potest facere, nisi illud proportionatur sibi, ut bonum sibi proportionatum. Sic poterit fortasse imperare manu fugata ab igne pro-

pter dolorem vitandum; sic psittacus imperat si birecitionem seu prolationem vocum, expertus dari sibi cibum, quando profert illas voces. At vero voluntas applicans appetitum ad imperanda talia verba sacramentalia, non potest proponere finem sacramenti, quem ipsa voluntas intendit, nec applicare imaginativam, vt proponat in actione sacramentali rationem boni, quae moueat appetitum ad illud imperium: quam enim rationem boni apprehendit imaginativa in prolatione verborum sacramentalium non honestum, cuius capax non est illa potentia materialis, non virile, cum non referat unum ad aliud; non delectabile, cum nulla ibi sit delectatio; nec, si esset, proueniret hoc ex applicatione voluntatis, quae non refert illa verba ad tam finem.

Denique, licet imaginativa ex consensu cum intellectu cognoscat aliquid obiectum materiale correspondens illi, quod intellectus cognoscit, & quod imaginativa non potest cognoscere; illud tamen obiectum non videtur verum bonum sacramenti, v.g. nec videtur ab imaginativa representari, nisi propter meram necessitatem comitandi intellectum, ne hic absque illa operetur; unde quando intellectus cessat a suo actu, non appetit quorum imaginativa perseveret cognoscendo illud obiectum materiale simile, seu correspondens obiecto spirituali, vel superiori, quod intellectui obiciatur. Experiencia item tam videtur probare, si quidquam probat, nullum proflus perseverare actum in imaginativa & appetitu sensitiuo, quando sacramentalis actio continuatur, quam non perseverare actum intellectus, & voluntatis; neque enim magis exprimit actum imaginativa, aut appetitus, quam intellectus, & voluntatis, quando cum maxima distractio prosequitur; ergo si contra experientiam confitetur, dari tunc aliquem actum imaginativa & appetitus, quem propter tenuitatem non experimus, idem possumus concedere de actu intellectus & voluntatis.

Ceterum, si aliquis contendat, continuati actionem sacramentalis cum solis actibus imaginativa & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficit ad declarandum, quomodo intentio, & voluntas praeterita maneat virtualiter, & influat in actionem presentem, nam vel manet in aliquo actu voluntatis presenti tenuissimo, & confuso, quo volumus recitare vel operari, & hic actus, cum non possit tendere ad illud obiectum, nisi sub ratione boni; necesse est, vt saltet in confuso velit hanc operationem presentem ut bonam, & vt item ad illum finem prius volitum, qui nunc etiam confusissime proponitur: sicut operarius laborans in vinea per totum diem propter mercedem ad aleandom familiam, semper habet præ oculis illum finem quem initio sibi præfixit, licet propter confusione, & tenuitatem actuum non aduerterat, semper tamen vult illum laborem propter utilitatem ad illum finem confusè propositum, cum non inueniat in eo obiecto aliquam rationem boni propter se appetibilis. Si vero dicatur non perseverare vultum actum voluntatis presentem, quando actio sacramentalis continuaatur, sed solum actum imaginativa & appetitus materialis, in ipsis actibus maneat virtualiter voluntas prior: tunc quia per illam applicata fuerunt potentiae materialis ad representandum, & imperandum illud opus: tunc etiam, quia licet appetitus materialis non feratur in eundem omnino finem, & in eandem rationem boni, quam intendit voluntas in actione sacramentali, ferri tamen debet in aliquid bonum

85.
*Confirmatio
vicerius.*

Probatio 85.
perientia.

86.
*Sufficientia
tamen explic-
care ut in-
tio virtualis
cum solua-
tibus imagina-
tiva.*

SECTIO VI.

De intentione habituali, & de voluntate in directa; an sufficient ad valorem Sacramenti.

DE intentione mērē habituali, an sufficient in sacramentorum administratione? Negant *intentionem habituali modi non sufficiat, ut probatur.*

Quia intentio sufficient ad applicandum fructum sacrificij.

Oblīci solet, quia ad applicandum sacrificium sufficient intentio habitualis; si ego enim hodie applico sacrificia à me facienda per totum annum pro anima Petri, licet hec voluntas non sit causa, quod ego postea faciam sacram, dum tamen non reuocatur, efficax est, & tribuit Petro fructum illorum sacrificiorum; ergo similis voluntas habitualis, dum non reuocatur, sufficient ad valorem sacramenti, licet non sit causa ponendi postea talem actionem.

P. Vafquez in presenti diff. 3. cap. 6. num. 74. negat antecedens; quia applicare sacrificium alicui, est Vafquez. offere pro illo sacrificium; non dicitur autem quis offere sacrificium per voluntatem, que nullo modo est causa offerendi sacrificij; nam sacrificium est opus humanum, atque ita ex voluntate ministri pender, & per illam offert; non ergo poterit offerri per voluntatem, à qua non pender; sicut ergo non offertur sacrificium, nisi per voluntatem, à qua pender, & procedit oblatio: sic nec offertur pro aliquo nisi per similem voluntatem, à qua procedat oblatio: offerre enim pro aliquo includit hoc, quod est offerre. Huic sententia videntur accedere, qui docent, Sacerdotem in Memento debere applicare fructum sacrificij iis, pro quibus offert. Pro qua afferuntur Berarduccius in sum corona p. 4. c. 5. num. 9. Berardus. Beja p. 1. cap. 3. & Fraxinellus de obligat. Sacerdos: Fraxinell. f. 4. concl. 4. §. 7. n. 1.

Alij tamen communiter concedunt antecedens. Suarez. Suarez in presenti diff. 13. f. 3. concl. 2. Bonacina de Bonacina. sacrament. diff. 1. 9. 3. punct. 2. §. 3. num. 1. Mollesius in Mollesius. summam tom. 1. tract. 3. c. 4. n. 13. quos sequitur Antonin. Diana. Diana tom. 1. resol. moral. tract. de celebratione Missarum; resol. 47. & alij recentiores: quod mihi etiam magis probatur, qui videtur esse magis iuxta sensum, & proxim omnium, qui putant, se satis validè applicare fructum sacrificij, si praecedenti die applicent, licet postea non recordentur, dum tamen illam voluntatem non retractent. Nam sicut possunt aliqua ex nunc donari sub conditione, si craftina die venerint in meam potestatem; qua conditione cras posita, voluntas præterita transit in ablutum, & habet effectum: sic dicendum videtur de fructu sacrificij, cuius Sacerdos est quasi dominus, vel dispensator ex Christi commissione: poterit ergo donare, vel dispensare illum fructum sub conditione, si ponatur sacrificium, quæ voluntas habebit effectum posita conditione, cum sit legitimus dispensator, & non retractata.

Ad fundamentum vero P. Vafquez responderi potest, explicandam & distinguendam esse propositionem

88.
*Inferetur pri-
mo ex dictu
aliqua inter-
uenire in ad-
ministracione
sacramentorum
ad que non
semper requiri-
raturs hac in-
tentio vir-
tutis.*

Ex dictis infero, in administratione sacramentorum aliqua interuenire etiam ex parte ministri, ad que nos semper requiratur intentio eo modo virtualis, hoc est, manens in aliquo actu interno praesenti, qui nunc influat phisice. Exemplum esse potest in Sacramento Ordinis, in quo interuenit v.g. portatio materiae, quam Episcopus exhibet tangendam iis, qui Ordinem accipiunt: illa autem actio portigendi fit ab Episcopo ab initio quidem per voluntatem, qua accipit calicem cum vino & aqua, & patinam cum hostia, ut eam futuris Presbyteris tradat, & ita illa actio fit tunc à voluntate praesenti Episcopi: postea vero potest teneri calix ab Episcopo abique nouo conatus, vel actione, sed solùm habendo manum supra pedem calicis, ad quod non requiritur noua actio, sed solùm non auferre manum; quia ipsa manus suo pondere naturaliter iacet supra pedem calicis, & eodem modo maneret ibi manus, licet tunc dormiret, vel moreretur Episcopus: quando ergo accedentibus, & tangentibus porrigitur materia, non est necessaria noua voluntas, aut aliquis actus praesens in Episcopo, quia ipse non exercet actionem aliquam physicam, quam oporteat tunc imperari per aliquem actum praesentem, sed ex vi actionis, & voluntatis præterita habet materiam applicatam ex parte sua, ut tangatur, & accipiat ab iis, qui Ordinem recipient.

89.
Idem ostenditur in alio exemplo.

Idem dici potest de manuum impositione: nam si Episcopus ante verborum prolationem manum imponit capiti Ordinandi, & manus ita perfuerat, quando verba proferuntur, contactus illi praesens est pars sacramenti, & conduit ad effectum, imo ita procurant, ut duret contactus, & coexistat verborum prolatione; & tamen aliquando contingit, non requiri actionem, vel influxum Episcopi ad tenendam manum in eo situ, sed manum semel applicatam suo pondere naturaliter sustineri à capite subiecto; atque adeò non requiretur voluntas, aut actus praesens, à quo imperetur ille contactus praesens, sed sufficient applicatam fusile manum ex voluntate praecedenti non reuocata, ut ille contactus sit sufficienter sacramentalis. In iis ergo, & similibus casibus non requiritur voluntas virtualiter manens eo modo virtualitatis, quatenus importat aliquem actum praesentem, per quem nunc influat, deriuatum ab illa prima voluntate, sed sufficient voluntas prima virtualiter manens, quatenus manet in effectu se producere; & verum est dicere, quod hic effectus praesens ortum habet ab illa prima voluntate; in quo differt à voluntate mērē habituali, qua ita est præterita, ut nullum influxum habuerit in effectum praesentem; v.g. si hodie applicem sacram crastinum pro tali defuncto: qua voluntas nullo modo est causa, quod ego cras faciam sacram, & deo dicitur intentio mērē habitualis.

tionem illam: Sacerdotem applicare sacrificium alicui, est offerre sacrificium pro illo; est enim & quicunque: duplex quippe est oblatio sacrificij; prima est actio ipsa sacrificandi, que essentialiter est oblatio sacrificij; quia ipsummet sacrificare est offerre; & loquendo de hac oblatione, neganda est proposicio; sensus enim est, applicare sacrificium Petro, est exercere illum actionem sacrificandi ad hunc finem, vt proficit Petro; qui sensus est falsus. Sicut in ieiunio non est idem applicare ieiunium Petro, ac exercere illum abstinentiam ad eum finem: sic dicendum videtur de actione sacrificandi. Secunda oblatio est reflexa, & communis aliis operibus: offert enim ieiunium pro Petro, non quando volo ieiunare, sed quando per voluntatem reflexam abolutam, vel sub conditione, si volero ieiunare, applico ex nunc fructum illius ieiunij pro Petro; qua voluntas reflexa dicitur oblatio ieiunij, quia per illam representamus Deo illud opus aliunde faciendum a nobis, & petimus, vt accepte illud pro Petro; seu ostendimus Deo desiderium nostrum, quod fructus illius operis transeat ad Petrum; qua voluntas non est efficax, nec causa respectu ieiunij, sed respectu fructus, & emolumenti moralis ipsius ieiunij. Sic ergo iplamer oblatio sacrificij potest per aliam voluntatem reflexam offerti, qua representamus Deo abolutam, vel sub conditione illum oblationem sacrificij crastini a nobis faciendam, si fiat; & petimus quod acceptet illum pro Petro: qua voluntas licet sit oblatio reflexa sacrificij, non est necesse, quod sit efficax, & causa sacrificij, sed applicationis fructus illius. In hoc ergo sensu fatemur, quod applycate sacrificium, est offerre illud pro Petro oblatione reflexa: hoc tamen non est sacrificare; quia sacrificatio est oblatio directa, seu actio, qua fit sacrificium, qua etiam essentialiter est oblatio, vt vidimus.

Obiecties adhuc: Sacerdos non potest applicare sacrificium, nisi vt minister Christi, cui Christus hanc facultatem communicavit: non est autem minister Christi, nisi dum offerat sacrificium, & in ipsa actione sacrificandi, ergo tunc necesse est, quod habeat voluntatem actualem, vel virtualem applicandi; atque adeo voluntas meret praeterita, quae nec virtualiter manet, non erit sufficiens ad applicandum alicui.

Dilectorum pri-
ni.
95. Responderi potest, primò, Sacerdotem non solum esse ministrum Christi, dum actu sacrificat in altari, sed etiam quando extra altare applicat fructum sacrificij futuri: dedit enim Christus illi potestatem sacrificandi nomine ipsius Christi, & hoc potestate virut in altari, dedit etiam ei potestatem applicandi, & dispensandi fructum sacrificij, vt rem propriam, cui voluerit; & hoc potestate vt poterit etiam extra altare ante actionem sacrificandi, atque adeo tunc etiam operabitur vt minister Christi, cuius nomine exercet tunc illum actionem, non sacrificandi, sed applicandi, & dispensandi fructum sacrificij futuri.

Secundò responderi potest distinguendo maiorem: Nam si sensus sit, Sacerdotem non posse habere voluntatem, qua applicet sacrificium, nisi haec ipsa voluntas oriatur ex potestate accepta a Christo, est falsa proposicio: si vero sensus sit, illum voluntatem non fore efficacem, nisi haec efficacia oriatur a potestate accepta a Christo, vera est proposicio. Christus itaque non dedit potestatem Sacerdoti, vt habeat voluntatem applicandi, sed ut voluntas, quam habuerit, sit efficax, & fortius effectum. Exemplis res fieri manifesta. Petrus, antequam fuit dominus libri alicuius, dicit Ioanni, Si ille liber venerit ad meum dominium, ex nunc volo,

quod post mortem meam, vel post annum sit tuus: Haec voluntas Petri non oritur ex potestate, & dominio libri, non enim est dominus libri, quando habet hanc voluntatem; efficacia tamen huius voluntatis debet procedere ex dominio libri acquirendo, non enim erit efficax, nisi fuit dominus libri. Erit ergo verum in aliquo sensu, quod Petrus non disponit de libro, nisi vt dominus, hoc est, quoad effectum dispositionis; erit tamen falsum in alio sensu, scilicet quod voluntas ipsa, qua disponit, oriatur ex domino libri. Si ergo in praesenti dicimus de voluntate, qua Sacerdos applicat fructum sacrificij, haec enim voluntas non debet ipsa, sed eius efficacia procedere a potestate accepta a Christo, a qua prouenit, vt dum sit postea sacrificium, voluntas praeterita non retractata habeat effectum, sicut si esset praesens. Vnde, licet voluntas illa haberetur, quando minister adhuc Sacerdos non est, posset postea non retractata habere effectum, v.g. si cras conferandus Presbyter hodie dicat: ex nunc applico sacrificium crastinum pro meo patre, hac voluntas hodie non procedit ex potestate accepta a Christo, cum nondum sit Sacerdos, & habebit tamen cras effectum, si non retractetur. Quod in aliis materiis videtur aquæ procedere: nam si cras sis eligendus in meum Prelatum, poteris hodie dicere: ex nunc pro die crastino concedo tibi talem, vel talam licentiam; qua voluntas hodie non procedit ex potestate, quam iam habetas, sed eius efficacia procedet cras ex illa potestate. Item magis ad propositum potest esse exemplum in eo, qui accepturus eras a Pontifice facultatem designandi centum imagines cum certis Indulgencie, hodie comunicat mihi viginti ex nunc de illis centum, quas cras poteris designare: quia voluntas hodierna non erit, vt constat, ex facultate iam accepta; sed cras eius efficacia oritur ex facultate, quam iam tunc accepit. Similiter ergo poterit hodie Sacerdos futurus applicare fructum sacrificij crastini, cuius dispensatio efficacis cras habebit facultatem.

Dices, ergo poterit ille, qui hodie non est capax, v. g. contrahendi matrimonium propter impedimentum, ex nunc praestare consensum ad tempus crastinum, quo Pontifex dispensauerit, ita vt cras, positâ solûm dispensatione, absque noua voluntate contrahentis, solum ex vi hodiernâ non retractata, sit factum verum matrimonium. Respondeo, negando sequalam; quia in hoc casu voluntas hodierna non solum non est efficax, sed neque est valida in ratione voluntatis propter incapacitatem subiecti, quod iura reddunt incapax ad habendam illum voluntatem, atque adeo per inde existimatur, ac si hodie nullam prouersus haberet voluntarem, & quod iura positivâ irriram, ac nullam eam reddunt. Vnde cras positâ conditione, non subsistit matrimonium absque noua voluntate, quia ad hoc vt cras effet consensus absolutus ex positione conditionis, debet considerari consensus hodiernus hodie praestitus, & nondum cras retractatus, & condicione posita, ex quibus tribus resultat cras consensus absolutus praefens habitualiter existens. Primum autem horum deest in eo casu, scilicet consensus hodiernus, quia propter hodiernâ incapacitatem positivam subiecti, voluntas hodierna est omnino nulla in se, atque ideo censetur ac si hodie nullam prouersus haberet voluntatem. Sicut si aliquis hodie incapax condensit testamentum propter incapacitatem a iure impositam, hodie condat testamentum de bonis postea habendis, testamentum non conualefecit, etiam si postea fuit capax, nisi postea habeat nouam voluntatem, quia ratum illud habeat, nec iuvat voluntas praeterita habitualiter perseverat, dum non retractatur,

quia

quia non potest habitualiter perseverare, quod inquam existit, qualis est voluntas illa prima, que propter incapacitatem subiecti censetur in iure nulla. Aliud verò est, quando voluntas prima non fuerat ab initio nulla, sed inefficax, propter defectum potestatis; illa enim voluntas perseverat habitualiter, quamdiu non retractatur in ratione voluntatis; & postea, adueniente potestate, incipit esse efficax; ut vidimus in illo, qui disponit de rebus, antequam sive sua, & de concedente facultatem, antequam sit Praelatus, & aliis similibus, in quibus voluntas prima nō erat positivè nullata à iure, & ita poterat manere habitualis in ratione voluntatis: quod idēc posse de illo, qui, antequā fuit Sacerdos, applicat factū a se faciendū post Sacerdotium.

99. *Reipondetur superiori ob-*
servationi.
Nunc iam ad argumentum, cuius occasione hac dicta sunt, concesto antecedenti de applicatione valida sacrificij per voluntatem habitualem, negamus consequentiam de sufficientia similis voluntatis ad valorem sacramenti; quia in applicatione sacrificij non procedit ratio eadem, cum sit quasi donationis & dispensatio emolumenti, atque ideo sequitur naturam donationum & dispensationum, ad quarum valorem in humanis sufficit voluntas habitualis. At verò sacramentum est actio sacra, quae dum sit, debet fieri ex intentione saltem implicita operandi nomine Chtisti, ut vidimus; atque ideo debet procedere ex tali intentione, ut sit actio humana; non potest argui ex vno ad aliud.

De voluntate in causa; an sufficiat ad valorem Sacramenti.

100. *Dubitatur utrum voluntas in causa sufficiat.*
Hoc potest dupliziter se habere. Primo, si praevidens, in somno me ita solere loqui, velim dare valorem iis verbis, non tamen volo ea verba proficer, nec hæc mea voluntas est causa proferendi illa verba. Secundo, si prævidens id, velim ex hoc fine dormire, vel inebriari, ut verba illa proferam, quæ ex nunc volo esse validas; & tunc voluntas hæc est causa proferendi postea illa verba: & in eo casu ego magis vocarem voluntarium directum, quam indirectum illum effectum; nam licet sit medium, & in causa, non videtur repugnare, quod sit remotum, & directum; sicut nepos directe procedit ex aucto, licet mediatè, & remotè. Vnde auctores agentes de hoc casu, quo quis prævidet verba in somno, vel ebrietate à se proferri, videntur mihi immixtum omisissè hunc alium modum volendi directè in causa illam actionem. Solùm enim distinguunt, & explicant, posse id contingere, quando quis prævidet se inebriate proferre verba, & habere intentionem consecrandi; in utroque casu dicunt non sufficiere, licet homo velit somnum, & licet velit quod verba tunc prolatæ sint validas; quia nimis verba illa non procedunt ut effectus ab illa voluntate, tamquam à causa mortali, sed ab ebrietate ut à causa physica. Et quidem in hoc nulla videtur esse difficultas; quia ut verba significant, non satis est velle me significare, si ea protulero; sed requiritur, quod ad hunc finem velim ea proficer; atque ideo quod velim ipsam prolationem verborum, & hæc oriatur ex intentione significandi per verba; si ergo non habeo voluntatem loquendi, non loquor humano modo: & idem est de aliis actionibus sacramentalibus.

*Non est difficultas in pri-
mo sensu.*

Maior difficultas est in alio casu, qui videtur omisissus à Recentioribus, quando scilicet ex intentione proferendi illa verba, & ad hunc finem vult se inebriare, vel dormire, tunc enim verba oriuntur mediatae ex illa intentione priori, & sunt volita in causa, sed directe & formaliter secundum se ipsa, natura eff. sacramentales sunt volita immediatae in seipso; sed aliquis videntur esse volita in causa, ut cum quis effundit aquam in puerum, videtur velle ablutionem in causa, scilicet volendo effusionem aquæ ex amphora; ex qua effusione consequitur, quod aqua descendat, & abluit puerum. Item si aliquis in matrimonio contrahendo exprimeret consensum scriptura, quam ad coniugem per centum passus distante proponit sagittæ affixam, & coniugi rursus ad ipsum suum consensum scriptum similiter sagittæ affixum remittat; tunc consensus expressio videtur volita in causa, scilicet in prolatione sagittæ, ad quam consequitur, quod consensus mutuò exprimitur. Cur ergo similiiter aliquis sciens, se in somno, vel ebrietate talia verba solere proferre, non poterit ad hunc finem velle dormire, vel inebriari, ut per verba tunc prolatæ manifestet coniugium consensum; quem iam nunc vigilans, & sobrius habet? Propter hæc fortasse non desunt, qui dicant illud sacramentum fore validum per verba in somno, vel ebrietate prolatæ, quos, tacito nomine, refutat Petrus Cabreræ in *præfenti quæst. 68. art. 7. in comment. art. 1. vbi eam sententiam probabilem censem, præterim (inquit) si illa actio, quam dormiens exsequitur, orum habet ex efficaci voluntate conferendi baptismum, quam in vigilia habuit. Vnde in tali casu dicit, baptisatum esse iterandum sub conditione.*

Commenterit tamen Theologi omnes id negant, & meritò. Videatur Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimonio diff. 8. n. 15. Nec dissentit Augustinus tract. 5. in Ioannem, vbi ait, baptismum ab ebrio collatum, esse validum. Non enim loquitor de ebrio, sed de ebrio, hoc est, qui vsum habet inebriandi, scilicet quod vitium, & peccatum dicit non nocere sacramento; sicut nec alia peccata homicidij, raptoris, &c. de ebrio itaque aut dormiente negamus posse validè confidere sacramentum. Fatemur quidem posse illum in somno, vel ebrietate loqui, operari, ablucere, &c. Sic enim sciimus aliquos in somno solitos surgere ex lecto, tabernacula aperire, & adornare, & mox lectum repetere: imo Parisiensem quedam gladio cinctum Sequanum transisse, dormienteque adhuc interfecisse illum, quem vigilans occidere contiuerat, & scelerate patrato, domum in lectum rediisse; quæ & similia legi possunt in Theatro humanæ virtutis, vol. 2. lib. 2. sub titulo, *De passionibus corporis*. Vnde posset etiam reperi, qui dormiens proferret verba sacramentalia, ablueret, vngueret, &c. Ceterum illa actiones in somno, vel ebrietate exercitæ, etiam si prævisæ, & volite fuissent in vigilia, non essent aptæ ad constitendum sacramentum; hoc enim debet constare ex loquitione humana, & ex actionibus humanis, quales non sunt, quæ sunt in somno vel ebrietate. Vnde perirum ebri vel dormientis, etiam prævulum, non haber malitiam peririj; nece erit peccatum referuatum, vbi referuntur perirum, ut cum Suarez, & aliis obseruat Th. Sanchez lib. 16. num. 1. in Decalog. cap. 16. num. 47. & Th. Sanchez licet ipse, num. 44. existimes blasphemias in ebrietate prolatæ, & prævisæ esse peccata; melius tamen Valquez 1. 2. diff. 127. cap. 3. id negat; sicut enim Valquez contumelias ab ebrio prolatæ non sunt contumelias, sic nec blasphemias; quia non sunt loquitiones humanæ. Similiter ergo verba Consecrationis ab ebrio

ebrio prolata non sunt loquatio humana: quod idem de actionibus dicendum est; nam abluti, vel vinctio non erunt actiones humanas; sicut nec cultus à dormiente, vel ebrio præstus erit cultus humanus; & per consequens non esset idolatria, etiam si fuisset præfusa illa actio. Cùm ergo actiones sacramentales debeant esse actiones humanas, non erunt sacramenta valida, quæ per tales actiones, vel loquitiones non humanas conficiantur.

Petes, quid desit illi loquitioni vel actioni, vt sit loquatio, vel actio humana, quando fuit prævisa, & volita ante somnum vel ebrietatem? Quod enim, quando fit, non adfert libertas actualis, parum refert, quia ad actionem humanam sufficit libertas præcedens, cùm sape contingat, ministrum, quando actu consecrat, aut recitat, non habere actualiter libertatem, sed denominari actionem illam libera librate præcedenti, quia imperauit eam, quæ voluntatis manet postea virtualiter, vt supra explicatum est. Respondeo, in primis loquitionem dormientis, vel ebrii non esse loquitionem humanam, quia licet sit libera denominatio, non potest tamen significare more humano, & exprimere mentem loquentis. Loquatio enim humana imposita est ad significandam, & exprimendam mentem loquentis, mentem, inquam præsentem; hoc est, quid sentiat tunc de rebus, sive præsentibus, sive præteritis, sive futuris; omnis ergo, qui loquitur, intendit exprimere, quid tunc sentiat de obiecto, quod loquitur. Potest quidem contingere, quod tunc non habeat libertatem actualiter, sed virtualiter, vt cum quis recitat ex voluntate præterita absque libertate actuali, sed tamen tunc per illam loquitionem exprimit mentem, quam vel actualiter, vel virtualiter haberet, id est, definiat humano modo ex priori mente magis explicita. At verò verba, quæ profert ebrius, vel dormiens, non sunt apta ad exprimendam mentem humanam, quam tunc habeat, cùm nullam talem habeat in eo statu; mentem autem humanam mèrè præteritam non significant, quia non sunt imposita ad hoc significandum; neque ex natura rei eam possunt significare, quia sicut verba à psittaco prolata non possunt significare ex natura rei, quam mentem habuerit, qui mouet eum ad eas voces proferendas: sic nec verba prolata à dormiente, vel ebrio possunt mentem humanam præteritam prudenter significare, cum possit ex aliis causis prouenire, quod eæ voces proferantur ab ebrio vel dormiente. Non sunt ergo illa verba humana, hoc est, non habent modum significandi humanum, prout deberent habere ad constitendum sacramentum, quod essentialiter constituit per signa humana.

Hæc eadem ratio, quæ probat de verbis, procedit similiiter de aliis actionibus sacramentalibus, vt ablatione, vñctione, &c. nam licet non sint loquitiones, omnes tamen sunt signa sensibilitæ, & assument debet à ministro ad significandam sensibiliter, & humano modo id, quod per sacramenta significatur. Omnia autem signa humana debent significare, & exprimere mentem humanam præsentem, sicut de verbis diximus; quare licet ablutione esset prævisa, & volita ante somnum, vel ebrietatem, non posset postea exercita significare debito modo, cùm non posset neque ex institutione, neque ex natura rei significare mentem humanam præsentem, nec præteritam. Adde, licet possint eiusmodi verba, vel actiones significare ex natura rei mentem humanam præteritam, id non sufficeret, quia Christus non instituit in sacramentis verba, vel actiones, quæ significant mentem præteritam, sed præsen-

tem, quia instituit ea, prout sunt signa humana, & prout significant humano modo, & directè ex institutione id, ad quod sunt instituta; non prout indirectè, & à posteriori possunt arguere aliquam causam, quam habuerunt, ad hoc enim significandum non sunt instituta ab hominibus voces, vt constat.

Ad id verò, quod opponebatur, non requiri libertatem actualiter, quando fit actio aliqua, vel loquatio humana; concedimus, id ita esse; tunc tamen datur saltem virtualiter libertas voluntatis præcedentis, quæ humano modo influit in actionem præsentem; quod non datur in loquitione, vel actione ebrii, aut dormientis. Quid autem plus habeat operatio, quam exercet sobrius, & vigilans etiam absque libertate actuali, quod non habeat, quam exercet ebrius, aut dormiens, faciliter experimur, quam explicamus. Vraque enim exercetur absque libertate actuali, vraque procedit ex libera applicatione voluntatis præterita, & ex imperio, quo applicut potentias ad totam illam actionem prosequendum. Nam sicut recitans Officium ex applicatione præterita, habet solum præsentem actum quemdam tenuissimum, & confusum, quo vult proferre hac verba; quia ita iudicatum est bonum, & conueniens, absque alia notitia actuali magis explicata de conuenientia illa in particulari, ita qui sui compos iter aggreditur, vt domum reuertatur, si medio itinere incipiat vsum rationis amittere propter vinum antea bibitum, adhuc prosequitur, & ambulat per aliquod tempus; quod quidem facere non potest absque aliquo actu præsentis tenui, & confuso, quo velit ambulare; quia ambulatio iudicata est conueniens. Habet ergo se eodem modo in vitroque calu, vt sit, vel non sit operatio humana.

Aduerit experientia ipsa testatur, nos diversitatem experiri inter recitationem, v.g. cum sola intentione virtuali in vigilia, & illam, qua sit in somno, vel quam dormientes prosequimur. Videatur autem differentia hac non tam confundere ex parte obiecti, quam ex parte potentie: nam in vitroque casu volumus actu tenuissimo, & confuso illam conuenientiam, cuius confusè recordamur. In primo autem casu, quando homo est sui compos, potentia est integra, & soluta; cum tamen in secundo casu potentia non sit integra, & soluta, sed ligata somno, vel ebrietate. In primo ergo casu potentia, licet confusa, & tenuissimo actu, tota tamen cogitat, & vult illad obiectum, non totaliter propter distractionem ad alia, sed tota; in secundo autem casu non est iam tota potentia, quæ vult, sed semipotentia, cùd diminuta & ligata sit ex parte principij somno, vel humore vni prædominantis. Non enim est iam tota anima, sed anima vigilans, quæ operatur, sed anima dormiens, obtenebatur, & obceccata; ex qua principiū diversitate refunditur in operationem ipsam diuersitas illa, quam experimur, & ratione cuius illa prior, & non hæc posterior dicitur operatio humana; quia scilicet ad hanc non attendit homo, vt homo, sed homo ligatus, & obceccatus ex parte potentie, similiusque brutis in modo operandi. Poteat ergo in primo casu esse operatio humana sine libertate actuali, quando exercetur; quia illa tenuis attentione, quæcumque sit, est animæ vigilantis & expeditæ: è contra verò in amente, vel ebrio potest fortasse reperiri aliqua libertas actualis in aliqua operatione, quæ tamen non sufficit, vt dicatur operatio humana; quia illa non est animæ vigilantis, & expeditæ, sed consipiæ, & ligata; vt dictum est.

Obligatio ci solet iterum, quia in recipiente, sufficit voluntas præterita, vt valide recipiat sacramentum. Obiectio in

106.
Obligatio
differt in
libertate vir-
tutis in som-
no, & extra
somnum.

In somno po-
tentia est li-
gata.

107.

tur maximè pertinere ad substantiam, & non ad circumstantias, vel qualitates. Quod magis confirmatur ex sacramento Matrimonij, in quo error circa personam est substantialis, & iritum reddit matrimonium, non solum iure positivo, sed ipso iure naturali, licet error circa qualitates, aut alias circumstantias non reddit illud inualidum: idem ergo dicendum erit de Baptismo, absolutione, & aliis.

I 12.
Respondes
Vasquez.

P. Vasquez disq. 138. cap. 7. num. 91. impugnat aliorum solutionibus, respondet, circumstantiam personæ non esse substantialiem in Baptismo, & aliis Sacramentis, præter Matrimonium; nam ad essentiam sacramenti solum requiritur, quod conferatur homini, vel si sint alia à baptismo, quod conferantur homini baptizato; in matrimonio autem error circa personam est substantialis; quia, ut ipse dixerat in 1.2. diff. 30. cap. 4. in matrimonio ipsa personæ contrahentium sunt materia, circa quam error contrahensus.

I 13.
Non satisfacit
hic responso
prim.

Second.

Third.

Hæc tamen responso, nisi amplius explicetur, non videtur satisfacere. Primo, quia in consecratione Eucharistie species panis sunt materia, circa quam versatur; & tamen, si ego accipiam unam hostiam, existimans esse aliam, quam prius ibi repueram, adhuc consecratio erit valida. Secundo, Non minus videtur pertinere ad substantiam persona, cui conferitur absolute, quam peccata; nam si non est hæc persona, non erunt hæc peccata, sed alia alterius personæ; ergo si ego erro in persona, erro in peccatis, & per consequens in substantia materiæ. Denique quod dicit, baptismum solum requirere ad suam silentiam, quod conferatur homini, eodem modo videtur procedere in matrimonio, quod ad suam essentiam solum requirit, quod fiat intermarium & feminam: sicut autem hoc matrimonium in particulari exigit hos coniuges determinatos; sic hic baptismus exigit determinatè hoc subiectum: alioquin enim non esset hæc ablutio, sed alia, & aliud sacramentum, vt constat.

I 14.
Communi-
nitas.

Alij ergo communiter respondent, idem omnino procedere in rigore, formaliter loquendo, in omnibus Sacramentis; in omnibus enim si minister alligat suam intentionem ad talen personam, & reuera fuit alia, non erit validum sacramentum: de facto tamen id non facit minister, in aliis Sacramentis præter Matrimonium, in quo contrahentes propter magnum onus quod suscipiunt, meritò! limitant suam intentionem ad talen personam, excludendo omnes alias; in aliis vero Sacramentis regulariter id non possunt facere, sed debent habere intentionem conferendi sacramentum huic, qui praefens est, quicunque ille sit, nec sine graui causa debent se expondere periculo faciendi sacramentum iritum. Ita Suarez in prefensi diff. 13. sect. 3. in fine, cum aliis communiter.

I 15.
diff. tam
ad me diffi-
citas pro
Matrimonio.

Hæc responso continet veram doctrinam: sed testat difficultas circa id, quod dicitur de matrimonio, quod in eo contrahentes alligant intentionem ad talen personam; ita vt si alia sit, contractus non valet: hoc, inquam, non videtur dicendum etiam in Matrimonio ex eo, quod contractus sit; nam in aliis contractibus humanis non ita alligatur voluntas contrahentium. Alligatur quidem quoad speciem, ita vt si intendas emere oleum, & detur vinum loco olei, contractus sit nullus propter defectum intentionis: si tamen intendis emere menam, vel vestem, quæ tibi placuit heri, & venditor, qui iam illam distraxerat, ostendat tibi aliam similem, dicens esse illam, adhuc emptio erit valida, & iusta, si sit æquæ bona; quia licet non sit eadem, P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

est tamen æquæ utilis: ergo similiter, si Titius videt filiam Caij, et perat in vxorem, quia sibi placuit, Caius verò, qui illam fortasse alteti promiserat, aliam æquæ pulchram, & bonam Titio afferat dicens: hanc esse, quam viderat, & petierat, validus erit eodem modo contractus propter eandem rationem, sicut valida esset emptio. Explicatur; quia si emens vestem non limitat suam voluntatem ad hanc numero, sed ad hanc, vel alia similem; ergo nec qui emit serum, limitat ad hunc numero, sed ad hunc, vel alium similem, atque adeò emptio erit valida, licet unus æquæ bonus pro alio supponatur, sicut est valida emptio vestis. Si autem emptio serui est valida, non apparet, cur non sit idem dicendum de matrimonio; cum tam emptio serui, quam matrimonium habeat pro obiecto personam; & tam sit error circa personam in uno casu, quam in alio.

Aduic tamen sustinendum est, matrimonium in eo casu nullum esse: quod quidem in matrimonio prouenit ex eo, quod talis contractus sit; immo ex eo quod, contractus sit; nam licet sit aliqua differentia materialis, si tamen formaliter & cum proportione applicetur regula vniuersalis aliorum contractuum, repetiemus, nihil esse speciale, quod hoc in matrimonio. Regula enim vniuersalis est, quod quoties datur error in substantia, contractus sit nullus; qualis autem sit error in substantia, pender ex diuersa natura, & fine vniuersusque contractus. Qui enim vendit aurichalcum putanti esse verum aurum, non facit validam venditionem, vt habetur in leg. In venditionibus. ff. de contrahenda emptione; & ratio est, quia emptor ita alligat suam voluntatem ad emendum aurum, vt nolit quidquam aliud emere, atque idem emptio aurichalci est illi inuoluntaria, quod non ita est, quando loco vniuersi vestis subrogatur alia similia, æquæ bona: de hoc enim, cum parum referat ad eius intentum, non videtur curare, nec alligavit voluntatem suam ad illam vestem numero; quorū enim alligaret, si non curas de illa potius, quam alia habenda? In matrimonio autem, quilibet variatio vxoris, licet illa physice loquendo differant solo numero, censemur variatio in specie; quia ad intentum matrimonij, & vitam communem perpetuam, refultat diuersitas maxima ex variatione vxoris; & ideo coniux censemur obligare suam voluntatem ad hanc, quam elegit, multo magis quam qui emit aurum, alligat voluntatem ad aurum. Nec sufficit, si detinat alia vxor æquæ bona, quia cum hæc æquilitas non possit certò ab hominibus agnosciri & præuideri, & pendeat ex tot circumstantiis, quod placet coniugi, vel displiceat, merito contrahentes alligant suam voluntatem ad talen personam determinatam; quia nolunt alieno iudicio fidere, sed suo in re tanti momenti. Omnis ergo diuersitas substantialis in eo contractu est inuoluntaria. Imo in venditione serui, vel ancillæ, propter eandem rationem error in persona efficit emptionem inuolidam, vt obseruat P. Molina 2. tom. de Iustit. diff. 3. q. 40. num. 21. quia variatio persona in hominibus æqualeat variationi speciei in aliis rebus propter rationem traditam.

Hinc infero primò, in aliis etiam Sacramentis, si constat de alligatione voluntatis ad certam personam, vel materiam, non posse circa aliam habere valorem. Vnde qui vult consecrare hanc hostiam solam, non consecrat alias, licet in altari ab aliquo posite fuerint. In quo tamen aduerte, Antoninus Dianam 1. tom. Resolut. moral. tractat. 17. refutat. Dian. 19. proposito hoc dubio, an particulæ, quas aliquis inicio Sacerdote, appoluit in corporali, maneat M consecrare

In marri-
monio id pro-
uenire dici-
mus ex ra-
tione talis
contractus.
Regula uni-
uersalis.

consecrata, respondere quidem cum communi, & vera Theologorum sententia negatiū: addit tamē, quod Didacus Nugus Dominicanus, p. 9. 7. 4. art. 2. difficult. vlt. in ea sit sententia, quod illæ particulae consecrata maneat propter intentionem, quam Sacerdos habere debet consecrandi id, quod coram se habet in altari. Sed reuera Nugsus id non dicit: loquitur enim in alio diuerso catu; scilicet quando Sacerdos aliquam hostiam præparauit, postea verò alia à Sacra, v. g. vel alio, loco illius hostiæ ponitur, infcio Sacerdote, vel sunt dua loco vnius: in quo casu dicit, illam etiam manere consecratam; quia non ita alligavit Sacerdos intentionem suam ad consecrationem illius hostiæ, quam præparauit, vt excluderet aliam, quam postea in altari acciperet consecrandam: semper enim intendit consecrandi id, quod in altari ad hoc inuenit, & accipit consecrandum: quae doctrina vera est; illa autem, quam ei Auctori tribuit Diana, esset omni- fala, & improbabilis.

119.
Inseritur secundum quid dicendum sit de protestatione Episcopi ante ordinacionem.

Inero secundò, quid dicendum sit de protestatione, qua aliqui Episcoporum Officiales solent ante Ordinum collationem publicè protelfari, Episcopum non habent intentionem ordinandi eos, qui cum aliquo legitimo impedimento ad Ordines accedunt, v.g. irregulares, aut carentes patrimonio, & beneficio, vel legitimis literis dimissiōtis, &c. Nam si reuera Episcopus habeat talem intentionem, procul dubio qui illis impedimentis fuerint ligati, non recipient verum Ordinem. Aliqui tamē existimant, protestationem illam sicut solā ad terrendum; Episcopum autem habere solutum animum ordinandi eum, qui accedit, quicunque ille sit. Ego quidem vnum talis protestationis nullo modo probo, tūm quia in ritibus Ecclesiasticis fundamentum non habet: nam licet in Pontificibus antiquis, & modernis apponatur formula, qua ordinandi moneantur ex parte Episcopi, ne vnlus accedat irregularis, absque atate vel facultate legitima, &c. in nullo tamen Pontificali inuenitur talis protestatio defectu intentionis; quare Officiales Episcopi, dum illam protestationem addunt, id de suo addunt, & non iuxta formulam Pontificali constitutam: etiam quia licet existente grauiſſima cauſa, posset aliquando Episcopus habere intentionem sub conditione, vt facetur Vasquez dicto cap. 7. num. 86. de ministro absolutionis, si v.g. aliquis simulans se alium, petat ordinari, cū multum referat, hunc non ordinari; ceterū eiusmodi voluntas conditionata vniuersaliter cum omnibus haberi non potest absque grauiſſimis inconvenientibus propter dubia, qua inde oriuntur circa valorem Ordinis. Potest enim contingere in primis, quod aliquis tale impedimentum habeat, illudque vel ignoret, vel eius actu non recordetur: potest item laboriri dubium, an reuera habuerit aliquod ex iis impedimentis: denique, dato, quod illud habuerit, & cognoverit, dubitabit merito de intentione Episcopi, an fuerit conditionata, vt verba priora sonabant; an absoluta, prout debebit esse. Non debet autem res adeò grauis his dubiis exponi. Vnde, si casus accideret, ego Sacerdoti eo modo Ordinato cum tali impedimento consulerem, vt, si commode potest, audeat eundem Episcopum, eiusque intentionem exploreret, qualis fuerit. Quod si hoc fieri non possit, recipiat iterum sub conditione Ordinem, ne maneat in illo dubio cum periculo invaliditatis aliorum Sacramentorum, quæ ex Sacerdotio dependent.

Did.Nuga.

120.
Quid dicendum sit, quando fuerunt due intentiones contraria, qua illarum præualere debeat.

Vlt aliquis, v.g. consecrare Eucharistiam, sed vult non offerre sacrificium, quia ex errore putat, in Misla non fieri verum sacrificium. Item vult conferre baptismum à Christo institutum, non tamē quem tribuit Ecclesia Romana; vult contrahere verum matrimonium, non tamē celebrare Sacramentum, quia etiam sunt voluntates contrariae; si matrimonium inter baptizatos nō possit separari à ratione sacramenti. Haec, & similes voluntates reperi possunt per accidentem propter ignoratiam, errorem, vel obliuionem. Regula communis, & vera Theologorum est, vt voluntas, quæ præualet ex iis, fortia tur effectum. Nam licet virtus videatur absoluta, sive efficax, re tamē vera altera est minùs, altera magis efficax; & aboluta: vult enim absolute, & omnino dare verum baptismum à Christo institutum; vult omnino consecrare veram Eucharistiam, vult autē non dare baptismum, quem dat Ecclesia Romana, quia putat illum non esse à Christo institutum, alioquin illum etiam dare vult; similiter vult non offerre sacrificium, quia existimat, in Misla non esse sacrificium, alioquin sacrificium etiam vellat, quia nimis magis vult conficerre verum sacramentum Baptismi & Eucharistiae, quā excludere Baptismum Ecclesia Romana, vel sacrificium.

121.

Petes, ut quo constat ille modus volendi magis vnum quam aliud, nam singulæ illæ voluntates secundum se videntur absolute, nec una respicit vlo modo ad obiectum alterius, sed singulæ habent seorsim, & sine alterius memoria. Respondeo, à posteriori colligi, & explicari illam diversitatem per hoc, quod si sciret Eucharistiam non posse separari à sacrificio, non excluderes sacrificium; per hoc enim appetat, affectum diuerso modo tendere ad Eucharistiam, ad exclusionem verò sacrificij solam quatenus putat posse sacrificium separari ab Eucharistia, atque adeò aliquo modo conditionare. Sic explicat Coninch in præf. q. 6. art. 8. dub. 3. & in simili Lessius lib. 2. de Inst. c. 40. dub. 10. n. 76. Re tamē ipsa est modus intrinsecus diuersus, tenens se ex parte ipsius actus voluntatis: nam altera voluntio habet in eum modum volendi magis vniuersaliter, altera magis limitatus, & coactatus. Quod potest multis exemplis declarari. Primo, si hodie velis sacramentum omnino applicari pro Petro, ita vt hac applicatio ex nunc præferatur cuiilibet ex obliuione huius faciendæ: rursum verò applies sacramentum pro alio, non censembit reuocata applicatio hodierna, quia fuit magis vniuersalis, & reuocatoria castina. Secundo, aefumi potest exemplū ex leg. Si quis in princ. ff. de legatis 3. Nam si quis in priore testamento adhibeat clausulam reuocatoriæ cuiuscumque posterioris, testamentum posterius non erit validum, nisi in eo reuocetur expressè illa clausula prioris testamenti; vt cum communī Doctorum obseruat Molina tom. 1. de Inst. disp. 153. §. Quod dictum est; quia Molina, nimirum voluntas prior habuit maiorem vniuersalitatem ex parte obiecti, quam posterior. Tertio, si quis facit votū non voulendi nisi consulto. Confessario, & ex nunc vult non voulere validè, nisi ea conditione posita; postea si immemor huius voluntatis voleat, votum nō valet, nisi eo effet affectu, vt etiā si recordaretur, veller valere; vt norat Lessius loco proximè citato; quia nimirum prior voluntas fuit magis vniuersalis. Ex quibus omnibus constat, concurrente

Regula communis præsolutione quædam.

Offendit quæcumodo una voluntas sit magis abfolita quam alia.

Coninch. Lessius.

Confessio mutuus exponit pli.

122.

Disput. VIII.

Sect. VIII.

135

cōcurrente duplice voluntate contraria illam prae-
valere, quæ explicite, vel implicitè continet revo-
cationem alterius, siue hæc sit prior, siue posterior,
siue simul ex ignorantia habetur. Consistit autem
hæc maior viuentialitas in reflexione quadam for-
mali, vel virtuali, quam vna voluntates haberet supra
alteram ad reuocandam illam, & non è contraria, vt in
exemplis adductis; nam prius testamentum cum reflexione
supra posterius reuocauit illud; posterius ve-
rò non habuit reflexionem supra reflexionem prioris,
ideo non potuit illud reuocare. Sic ergo voluntates
faciendo verum sacramentum propter suam maio-
rem efficaciam, & viuentialitatem habere videtur
reflexionem quamdam virtutem super alias vol-
luntates contrarias, vt reuocet illas: hoc enim signifi-
cat ille modus dicendi: *Omnia volo;* id est, non ob-
statibus quibuscumque contrariis. Sicut etiā Sum-
mus Pontifex per illum modum loquendi facit reflexionem supra voluntates præteritas, & illas reno-

*Confirmatur
exemplo Pon-
tificis.*

124.

Si *vraque*
est simul,
et sacramentum
est nullum;

genus est cum limitatione statim apponenda. Denique, si *vraque* illa voluntas esset simul, si v.g. propter errorem vellet simul consecrare Eucharistiam, & non offerre sacrificium, & *vtrunque* equaliter vellet, & *ex quod* affectus ad *vtrunque*, putare non fieri sacramentum, quia voluntas simul vult ponere aliquod impossibile: quare sic ut si eadē intentione vellet illa duo contraria, scilicet consecrare Eucharistiam sine sacrificio, nihil efficeret, quia includeret aliquid impossibile, sic dicendum videtur de volente simul per duplēcē voluntatem *æqualem*. Imò idem etiam videtur dicendum, etiam si voluntas una esset post aliam, si tamen *vraque* influeret in actuū: tunc enim non procedit regula suprà posita, quod voluntas posterior præualeret: nam si *vraque* facit, quod nunc exerceat hanc actionem, *vraque* est virtualiter *præsens*, & propter virtusque finem censor operari: tunc ergo posterior voluntas præualeret, quando prior solum manebat habitualiter; vt in exemplo applicationis sacri crastini, quæ cras reuocatur per aliam applicatio- nem contrariam *æqualem*, ut dictum est.

Ex doctrina supra tradita inferri potest decisio dubij, de qua non multo ante Romam controuersum fuit circa dissoluenda, vel retinenda matrimonia Abissinorum, quae in schismate facta fuerant. Quod quidem liber in exemplum, & applicatio nem doctrina tradita subficere; quia in hoc exemplo ad proximam reducitur regula illa Theologorum cum omnibus suis circumstantiis.

116. Scindunt ergo est, quod Æthiopes Abissini inter alios errores, quos retinent circa sacramenta, existimant, licetum esse repudium in certis casibus, ita
P. Joan. de Lng. de Sacramentis.

ut possit dissoluiri etiam quoad vinculum matrimonium consummatum: in modo maiori ex parte quando matrimonium contrahunt, solent dare quosdam fiduciarios, ad quos pertinet vxorem, si forte male a viro tractetur, ex viro potestare educere, & alteri viro in matrimonium dare. Hoc supposito, queritur, an, quando hi reducuntur ad fidem Catholicae, abiurato schismate, & aliis erroribus, cogendi sunt redire ad priorem coniugem, a quo iam forte per diuotium recesserunt, & aliud matrimonium inierunt? Ratio autem dubitandi erat, quia matrimonium essentialiter dicit indissolubilitatem perpetuam attento iure diuin o: ergo qui non vult facere contractum indissolubilem, sicut illi non vindicentur velle, sed contractum, qui certis casibus possit dissoluiri, non videtur velle facere verum, & legitimum matrimonium, & per consequens non debet cogi ad retinendum illud primum, tanquam verum, & validum coniugium.

Suppono, animum obligandi se ad indissolubilitatem, seu perpetuitatem esse de essentia matrimonij; vt cum communis docet Thom. Sanchez lib. 1. de Matrimonio, diff. 29. n. 1. ex quo bene inferit, non est matrimonium, si aliquis animum habeat contrahendi non nisi ad tempus. Et ratio clara est, quia, attento iure Diuino, perpetuitas, seu obligatio ad perpetuitatem est de essentia matrimonij; non potest autem aliquis se obligare, nisi velit se obligare; ergo voluntas obligandi se ad perpetuitatem essentiae matrimonij, aliter requiritur ad matrimonium.

Hoc supposito, dico primò, Quando hi Schismati-
ci contrahunt cum pacto expresso , vt possint vti
epiduo in casibus sibi permisiss, matrimonium est
nullum , & per consequens non debent cogi ad il-
lud obliterandum. Hanc sub his terminis docuit
breuter Sanchez lib. 5. de Marrimonio, diff. 12. cum
aliis, quos refert, vbi licet agat de Iudeis, patrum re-
pert ; quia quod attinet ad hoc, eadem omnino est
ratio, que solùm defumitur ex essentia maritimo-
rii, cui opponitur dissolubilitas illa; & confirmatur
x. c. fin. de conditionibus appositis, vbi deciditur,
matrimonium esse nullum , si fiat sub conditione,
ut sit contra eius substantiam; vt si dicat, contra-
o tecum, donec aliam inueniam diutori; & idem
si, dicat, contraho tecum ; si autem dotem non
ederis , vel adulterium commiseris, volo te posse
elinquere, vt notat bene idem Sanchez d. lib. 5.
diff. 9. num. 8. qui licet ista non sit conditio ful-
lendens , sed resoluens , eodem modo conditio re-
soluens vitia matrimonium, quando est contra ip-
sas substantiam. Confirmatur, quia non potest esse
matrimonium validum, nisi aliquis exterius expri-
mar verbis vel aliis signis sufficienter consentum
ternum : in praedictè autem casu nullo modo vi-
etur exterius exprimi consensus ad vinculum per-
petuum , cum potius significetur oppositum; ergo
non potest esse matrimonium validum.

Dico secundò, si eum animum internum habeat, eo animo contrahat, vt liceat sibi vti repudio, et id non deducat in pactum externum matrimonii, etiam est nullum. Ita Sanchez d. disp. 12. quia si non vult aliter contrahere, nisi dissoluerit, non habet voluntatem villam obligandis se perpetuitatem, & per consequens deficit voluntas necessaria ad valorem matrimonij.

Hinc infero, quam plures ex his schismatis in-
lide contrahere; quia plures, vt dicunt, deducunt
in pactum expressum tempore contrahendi,
habent fideiustorem: alij habebunt ad minus
animum internum non aliter contahendit;
od sufficit, quod sibi animus fuit in utroque
xv

*Status qua-
stionis.*

*Ratio dubbi-
tandi.*

*am animum
ontrahendi
d tēpus, non
scit matrē
onium.*

128.

obatur per-

Confirmation.

129.

130.
etur inde
smaticos
es inua-
contran-

coniuge, ex utriusque confessione constabit suffi-
cienter, ut matrimonium possit declarari nullum
etiam in foro externo; vt docet Sanchez lib. 2. diff.
45. n. 12. nisi esset collusionis presumptio. Si autem
fuit in solo uno, sufficiet ipsi in foro interno, imo
sufficiet etiam alteri coniugi, si concurrent rationes
probabiles ad existimandum, ipsum non mentiri; vt
docet ibidem Sanchez num. 4. & seqq.

131.

*Conclusio ter-
tia.*

Dificultas est, quando coniuges sciebant qui-
dem, licere repudium in sua Republica; sed tamen
tempore contractus non addiderunt illam limita-
tionem se non aliter obligandi, nisi sub eo ritu re-
pudij. Et in hoc casu

I 32.
*Conclusio
quarta.*

Dico tertio, si ea scientia, quam habebant de vsu
repudij, se habuit antecedenter, hoc est, ideo con-
traxerunt, quia sciebant, licere repudium; & aliter
non contraherent, iam videntur se implicite nolle
obligare ad perpetuatem.

Dico quartio, si contrahentes ignorabant omni-
no, an vinculum illud esset perpetuum, vel si cre-
debat etiam dissolubile; sed non limitarunt suam
intentionem tempore contractus ad eam existima-
tionem, sed habuerunt voluntatem generalem con-
trahendi matrimonium validum, ita vt illa igno-
rancia, vel existimatio se habeat concomitante,
cum etiam sine illa aequi contraherent; tunc matrimo-
nium videtur validum & obseruandum.

Hoc probatur primò à posteriori, quia in Eccle-
sia primitiva supponebatur omnino matrimonium
contractum inter infideles fuisse validum, & ideo
Paulus Apostolus 1. Cor. 7. permittit, & consilii
coniugi fideli, ne discedas ab infidelis si ab eo per-
mittitur habitare cum illo; ergo supponit, verum
fuisse coniugium initium, & tamen scimus licuisse
tunc temporis ex legibus Romanis repudium, &
fuisse valde vstatum; ergo adhuc illi, qui sciebant,
& existimabant permitti repudium, poterant validum
matrimonium contrahere, & alioqui Paulus non
consuleret, vt perseveraret coniux fideli factus in
eo matrimonio. Paulus enim non consilii, vt de
nouo contrahat matrimonium, sed vt perseveret in
illo; & quidem si matrimonium fuisse ab initio
inualidum, non poterat tunc validari sine consensu
utriusque coniugis, quo eterque consenire de
nouo ad dissolubilitatem perpetuam; & tamen
Paulus absoluè consilii coniugi conuerso, quod
perseveret quamdiu permittitur ab infidelis: nihil
aduersus de revalidando contractu, aut petendo nouo
consensu à coniuge infidelis; ergo supponit, fuisse
ab initio valida illa matrimonio; quia nimurum,
licet errarent existimantes, licere repudium, poterat
tamen ille error habere se concomitante ad
contractum, & dari consensus sufficiens ex voluntate
generali, qua volebant matrimonium facere validum,
qualecumque id esset; ergo eodem modo apud
Abissinos, non obstante simili errore speculatio
circa dissolubilitatem matrimonij, possunt reperiri
multa matrimonia valida, & legitima.

I 34.
*Probatur secundò ex c. Gaudemus, versiculo Cui
autem, de diuortiis ybi Pontifex declarat, eum, qui
in infidelitate iuxta suum ritum repudiauerat primā
vxorem legitimam, & aliam duxerat, cogendum es-
se post Baptismum redire ad priorem, si ab ea per-
mittatur fideliter, & p̄e viuere: ergo supponitur
fuisse primum matrimonium validum, etiam quando
contrahentes sciebant, vel existimabant, licere sibi
repudium iuxta ritum, & leges suas: ergo etiam in
Abissinis non possumus arguere nullitatem matrimo-
nij praece ex eo, quod apud ipsos seruerit ritus,
repudij, nulla enim differentia appetat inter ipsos,
& illos, de quibus agebat Pontifex in ea Decretali.*

Probatur tertio, quia nunc etiam de facto inter
nostros Catholicos potest contingere, vt aliquis Proba-

135.

trahat matrimonium cum aliqua ignorantia r̄iō.
speculativa circa vaorem ipsius: fortasse enim ali-
quis c̄eſebit esse veram, vel probabilem doctrinam
Caietani, & Catharini, quod matrimonium possit
ex causa adulterii dissolui, etiam quoad vinculum,
& cum hoc errore speculatio contrahit matrimonio-
num validum & indissolubile; quia error priuatus
non tollit, quod habeat aliam voluntatem generalē,
& efficacem contrahendi verum, & legitimum ma-
trimonium: per quam vult iam implicite contra-
re matrimonium omnino indissolubile, cum h̄c
indissolubilitas sit de essentia veri matrimonij,
quod ipse vult omnino contrahere: ergo similiter
Abissini, dum exp̄ressè non limitant suam intentio-
nem ad matrimonium dissolubile, sed volunt contra-
hère verum matrimonium, illud contrahunt, nō
obstante errore speculatio, quo existimant illud
vinculum esse dissoluble; quia ille est tunc error
concomitans, & impertinens ad operandum; quae
videtur esse doctrina P. Suarez tom. 2. de Relig. tract. Suarez.
6. de voto lib. 1. c. 3. n. 9. vbi dicit, eum, qui vult con-
trahere matrimonium ignorans vinculum illud esse
perpetuum, adhuc contrahere validē, quia haberet
intentionem generalem faciendo illum contractum
eo modo, quo tenetur illum facere, vbi iam impli-
citè vult obligationem, & vinculum perpetuum.

Concludo ergo breuiter ex dictis, errorum illum
tunc virtutem matrimonij, quando ex illo contrahes

Ex dictis cor-
ctis autem.

limitat suam intentionem, sive per pactū exterius,
quo dicit se illa lege contrahere, vel saltem interius
nolendo, nō eo modo, & ritu obligari; ad quod suf-
ficit, vel saltem alterum coniugem limitare suā in-
tentionē, vt matrimonij si nullum iuxta supradic-
ta. Quādē vñd error ille est concomitans, nec ideo
contrahit matrimonij, quia existimat ut dissol-
uble, vel denique contrahens habet voluntatem ali-
quam generale efficiendi contractū validum omnī-
bus modis, error erit concomitans, & non viriabit
contractū, sed feruandus erit cum priori coniuge.
Hæc autē voluntas generalis debet esse actualis, ne-
que enim sufficit, quod homo, si sciret matrimonij
esse indissolubile, vellet etiam illud indissolubilitate
contrahere, quia hac non est voluntas actualis, sed
qua foret conditionaliter in eo casu, quod nō suf-
ficit ad effectū praefertē, vt simili de voto obser-
uat bene P. Suarez lib. 1. de voto, c. 12. n. 6. Requiritur
ergo voluntas actualis, quia vellet contrahere matrimo-
nium validum omnibus modis, & cum omnibus
obligationibus illi annexis, que cūque illæ sint. Hęc
voluntas si adsit, adest consensus sufficiens, licet ex
priuato errore vellet retinere ius ad repudium; quia
illa prima voluntas, si est efficax, destruit secundam,
qua est minus efficax, & subordinatur illi. Si autem
dicit illa voluntas generalis, & efficax, tunc secunda
voluntas limitat contractū ad matrimonij dissolu-
bile, quod eo ipso est inualidū. Denique in dubio, an
aliquis habuerit illam voluntatē efficacem faciendi
matrimonium omnino validum, c̄eſeo iudicandum
in fauore contractus, vt valeat; quia vñf quisque
presumit velle exercere contractū validum,
nisi oppositum probetur; iuxta communem doctrinam
Iuristarum, quod à fortiori habebit locum in
caula matrimonij, que est magis fauorabilis.

Hęc solent etiam aliqui tractare de intentione
conditionata, an sufficiat ad valorem sacramenti:
placet tamen consilium P. Vafq. in praesenti diff. 1. 8. Vafquez.
c. 7. n. 84. qui hoc ad materiam de Pœnitentia re-
cit, vbi nos etiam eam questionem in ordine ad
omnia sacramenta examinabimus.

SECTIO

143.

Caeteran.
Diana.Syluester.
Naustrus.
Nugus.
Toletus.

Filliucius.

144.
Medina.
Varia senten-
tia.145.
Suppositio.

Vasquez.

146.
Affirio.

Probatur.

Vasquez.

Greg. I X.

147.

Alij dicunt, concionantem in peccato mortali peccare grauiter. Caeteranus 2. 2. q. 187. art. 3. & in praesenti quest. 64. art. 6. & alijs, quos affer Diana 2. tom. Refut. moral. tract. 4. de Sacramentis, refut. 197.

Alij dicunt, Diaconum, & Subdiaconum ministrantes in mortali, peccare mortaliter. Ita Syluester, Naustrus, Nugus, Toletus, & alijs plures, quos affer idem Diana ibi refol. 195. Alij hoc limitant ad eum calum, quo frequenter saltem ita ministrant in in statu peccati. Sic docet Filliucius tom. 1. tract. 1. cap. 7. num. 87.

Alij dicunt, Episcopum conscientem Chrisma, aut benedicentem oleum, aut consecrante, seu benedicentem Ecclesiam in statu peccati, peccare mortaliter. Ita Ioannes Medina Cod. de Penitentia, tract. 1. q. 6. §. Effet etiam dubium. Alij hoc solum restringunt ad eos, qui in statu peccati ministrant aliquod Sacramentum, unde inferunt, Sacerdotem ministrantem Eucharistiam etiam extra Missa Sacrificium peccare mortaliter. Ita Filliucius, & alijs multi, quos congerit idem Diana tom. 1. tract. de celebri Miss. refol. 23. Alij dicunt, conscientem saltem Sacramentum quodlibet in statu peccati, peccare mortaliter: hoc tamen alijs communiter limitant ad eum, qui id facit tanquam minister ad id consecratus, non vero laicus, qui baptizat in casu necessitatis, aut contrahit matrimonium, licet hic ex alio capite peccet, quatenus in statu peccati recipit Sacramentum. Quos etiam Autores afferunt, & approbat idem Diana tom. 2. tract. 4. de Sacramentis. refol. 119.

Supponendum est, ad ministrandum, vel conficiendum quodlibet Sacramentum prater Eucharistiam, non requiri, ut, qui erat in statu peccati, praemittat Confessionem, sed sufficere contritionem. Hoc contra Marilium, & Adrianum probat cum communi Theologorum Vasquez in presenti disp. 13. 6. c. 1. n. 1. & sequentibus; quia praeceptum primitiendi Confessionem ante Communionem est positivum, non natura; nec reperitur tale praeceptum, Diuinum, vel humanum in ordine ad alia sacramenta sufficienda vel ministranda. Sufficiet ergo vel confiteri, vel conteri disiunctim.

Hoc supposito, certa, & communis assertio est, praecequiri statum gratiae in eo faltem, qui ex officio conficit Sacramentum, ad quod specialiter est consecratus minister. Probatur communiter ex multis locis Dionyfij, Gelasij, & Gregorij, quia tamen singula latè perpendi Vasquez loco citato, & fatetur, non esse fatisse efficacia. Ipse vero probat ex c. vlt. de temporibus ordinationum ybi Gregor. I X. (non S. Gregor. vt falsus citat P. Coninch in praesenti art. 6. dub. 1. n. 41.) loquens de Sacerdotibus adulteris, perjuris, homicidis, vel falsi testimonij reis, dicit, nisi ea criminis notoria sint, vel in iudicio compotabata, non posse post penitentiam impedire, ne in suo ordine ministrent. *Quod si non pauci inter iniquitate monendi sunt, & sub intermissione Diuinis iudicij obtestandi, ut in testimonium sua damnationis in superius etiam Ordinibus non ministrant.* Quod idem probat ex capitulo ultimo de cohabitatione Clericorum, ubi idem Pontifex dicit, quoniamlibet pro quoilibet peccato mortali, quoad leipsum, elle suspensum: hoc est, licet alijs non debeat eum vitare, ipsum tamen non posse in eo statu ministrare. Sed tuerque ille textus pariter probat contra ipsum Vasquez. Loquitur enim no n solum de Sacerdotibus, sed de omnibus Clericis explesè; cum tamen ipse Vasq. c. 4. doceat, Diaconum & Subdiaconum in statu peccati ministrantes, & exercentes actus suorum Ordinum, non peccare mortaliter. Omnes ergo debemus explicare illos textus, & dicere, vel non decerni ibi,

quod in singulis actionibus singulorum Ordinum factis in statu peccati sit nouum peccatum mortale, sed quod sit aliquod peccatum, & quidem graue ex genere suo, quod ob timorem iudicij Diuinum vitandum sit, sicut qui eiustmodi functiones in eo statu exercent, videntur in testimonium sue damnationis id facere, hoc est, dum in suo ministerio profiterent sanctitatem, quam debent habere, & non habent, eo ipso testantur se dignos esse condemnatione, sicut reprehendens in alio vitia, quae in se habet, id videtur facere in testimonium sue damnationis, licet in ea reprehensione non peccet: vel fortasse in illis textibus sermonem esse, non de singulis actionibus eorum Ordinum, sed de toto officio, & exercitio, quod totum absque peccato graui esse non poterat; quia iuxta antiquos Canones, qui nunc etiam ex parte obseruantur, ministri saltem Altaris communicabant in Missa solemissi de manu celebrantis ybi ex Canone 9. Auctoribus obseruat Suarez disp. 69. de Eucharistia, sect. 3. §. Ad secundum, Suarez, in quo sensu verum est, quod per quodlibet peccatum mortale suspensi erant Diaconi etiam, vel Subdiaconi ab exercitio suorum Ordinum, scilicet completo, & integro.

Probari potest etiam ex August. lib. 2. contra Epiph. Parmenian. cap. 10. post medium; vbi vniuersaliter de omnibus sacramentis, & eorum collatione dicit: *Omnia sacramenta, cum obsint indigne tractantibus, proficiunt tamen per eos dignè fumentibus.* Et ex decreto Nicolai I an. 3. tom. Concil. tit. 11. c. 5. vbi ait, Nicol. I. sacramenta non coinquinari à malo. Sacerdote, & subdit: *Idcirco ab eo, qui in iudicio Episcoporum reprobauit, communio percipienda est; quoniam non malo bona ad ministrando, sed tantummodo ledum: quia loca, licet non explicita, malitiam peccati mortalis, sed solam malitiam, & culpam, ex hoc tamen infertur, hanc possit esse culpam grauem, quando materia est grauis, quia sicut videatur esse collatio sacramentorum, que est res omnium sanctissima, & grauissima.*

Hinc desumi potest ratio, omissis aliis multis, quas referit, & refellit Vasquez vbi supra c. 2. Ratio itaque tota desumi videatur ex gratuitate, & sanctitate illius actionis, qua sacramenta conficiuntur, quam minister operatur in persona ipsius Christi, & quia media operatur sanctitatem, & gratiam habituali, qua sanctificat eos, quibus sacramenta conferuntur. Cùm enim in ordine supernaturali gratia habitualis, qua homo redditur cōfōrta Diuina natura, & filius Dei adoptitus, ac Princeps hæres beatitudinis æternæ, supremum locum teneat, si vniōne hypothaticam excipias, negari non potest, quod gravissimam contineat indecētiam ad eiustmodi actiones exercendas accedere, qua minister, Dei vices gerens, alios sanctificat, gratos reddit & filios Dei, in sordidissimo illo statu peccati, & inimicitia Dei. Sicut si feminis aliqua ex Diuino beneficio conceputa in vtero suo Dūm hominem, audieret in statu peccati, & inimicitie Dei illum concipere, quis auderet temeritatem illam à culpa graui excusare? Et tamen actio illius terminareretur ad solam humanitatem generandam, non ad vniōnem hypothaticam: minister autem sacramenti actione sua terdit ad ipsam filiationem Dei producendam, & ad coniungendas animas strictissimo illo gratia, & adoptionis vinculo cum Deo. Vnde verissimum videatur illud, quod ex Dionysio Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia referri solet: *Omnium diuinorum diuinissimum esse, cooperari Deo in salutem animarum.* Ideo enim Christus concedens hanc potestatem discipulis sanctificandi, & iustificandi animas, dicit

148.
Parthenian. cap. 10. post medium; vbi vniuersaliter de omnibus sacramentis, & eorum collatione dicit:

Suarez, in quo sensu verum est, quod per quodlibet peccatum mortale suspensi erant Diaconi etiam, vel

Subdiaconi ab exercitio suorum Ordinum, scilicet

completo, & integro.

Vasquez, in quo sensu verum est, quod per quodlibet peccatum mortale suspensi erant Diaconi etiam, vel

Subdiaconi ab exercitio suorum Ordinum, scilicet

completo, & integro.

149.
Ratio est, quia communis minister operatur ut missa fieri possit, maxima in decima c. 2. in statu per eatis operatis.

Dionysius Areopagita, in libro de Ecclesiastica Hierarchia, capitulo primo, de ordinibus, dicit: *Specie diuina, tempore diuini.*

Disput. VIII.

Sect. IX.

139

Ierome. 40. *verba illa Iohann. 10. Accipie Spiritum sanctum; quorum remissio peccata, remittentur eis, &c. quasi necessarium esse significans Spiritum sanctum habitantem in eo, qui alios iustificat, & sanctificat. Quod cum omnibus sacramentis commune sit (omnia si quidem gratiam iustificantem conferunt) in singulis conficiendis oportebit ministrum iustum, & gratum Deo esse, ne sacratio ea actioni, quam exercet, iniuria, & irreverentia irrogetur.*

Hinc infero primò cum P. Vasquez, doctrinam
hanc locum habere in quocumque sacramenti mi-
nistro, siue sit ad hoc consecratus, siue non sit: vter
que enim verè sua actione sanctificat animam il-
lius, cui sacramentum confert, & in virtute actionis
habet e qualiter sanctitatem, & aequaliter fundamen-
tum reverentia. Neque hoc durum videri debet
pro iis, qui matrimonium celebrant: iij enim ex aliis
etiam capite debent esse in statu gratiae, quatenus
simil sacramentum illud suscipiant: unde parum
grauiantur ex eo, quod dicamus, ex duplice titulo
debet esse peccato immunes, feliciter ut mini-
stros, & suscipientes sacramentum: sicut & Sacer-
dos, dum celebrat, ex duplice etiam titulo ad id re-
tinetur, feliciter, ut minister conficiens sacramentum
in confectione, & vt suscipiens idem sacramen-
tum in sumptione. Quare de Matrimonio ita senti-
unt Vaquez, loco citato; Bafileus Pontius de Ma-
trimoni, lib. i. cap. 8. num. i. 1. Ledesma de Marimon,
quæst. 42. art. 3; ad ult. argum. Nauarrius in cap. 1. §. Sa-
cerdos, num. i. o. de Ponitent. distinct. 6. & alij.

151. Ab hac tamen communis regula excipio illum, qui
vigente necessitate, sacramentum conferit, nec po-
teat mortaliter in eo necessitatis articulo, & bie-
fima mortua difponere se ad iustificationem per
actum contritionis, ne interim moriatur, v.g. infans,
qui iam animam agit, absque Baptismo; vt fateatur
Vasquez ubi supra c. 3. n. 40. sequentibus; quia cum
sacramenta instituta sine in remedium animarum,
non videtur irreuerentia, si in extrema illa necessi-
tate, vt subuenient proximo, ministrentur a peccato-
re: nam sicut supra dicebamus, posse in eo casu
ministrari cum materia, vel potestate dubia, quia
præponderat necessitas præsens præcepto non con-
ficiendi cum dubio; sic dicendum videtur, necessita-
tem illam præponderare præcepto non conficiendi,
nisi in statu gratiae, sic enim videmus, multa fieri cir-
ca personam Regis, vel Principis in casu necessita-
tis, quæ si extra illam necessitatem fuerint, grauissi-
mam irreuerentiam continerent. Hac autem ratio
non solum probat de Baptismo, sed etiam de ablo-
catione sacramentali, quæ aliquando potest existi-
 mari necessaria homini ad salutem; nec potest se
 Sacerdos in illa temporis angustia preparare per
actum contritionis; & frequentius potest casus in
absolutione evenire, quam in Baptismo.

Infero secundum cum multis, quos refert & sequitur idem Vasquez, Diaconum, & Subdiaconum ministrantes in statu peccati (quod idem est a fortiori de Clericis minorum Ordinum) vel Sacerdotem cantantem orationem, aut capitulum solemniter in Choro, aut Episcopum conferentem Ecclesiam, vel Calices, aut benedicentem Corporalia, & ornamenti sacra, aut concionatorem praedicantem etiam solemniter, non peccare mortaliter quia licet ha omnes sint actiones sacre, atque ideo sit aliqua irrenuntia illas exercere in statu peccati, non tamen tamquam alios, sed ipsius vestimentis.

Spec. dist. 9. capitulo 110.

in quadam festinitate coram Carolo Magno fo-
lemni sacro ministri transpostquam praecedentia nocte
mulierculae impudicis amplexibus fecundatus fuerat,
cum Evangelium cantare ptafumeret, & potea ma-
nibus impuris mysteriis facris iuxta cui ministerij
ordinem ministrare, dum verba facta pioferret, ar-
anea desuper a laqueatibus Oratorij se per filum
suum semel, secundū, & tertiū super caput eius de-
mittrens, tertia demum vice caput obsecnum pupu-
git, a fine mora miserum extinxit. Cuius pena
grauitas videatur non solum arguere culpam ali-
quam, sed grauen etiam in illa actione. Poteſt tamen
dici, in primis Deum sapè punire culpam non
mortalem pena aliqua graui temporali: deinde il-
la potuit esse pena peccati praecedentis luxurie,
quam tamen Deus non intulisset, nisi adiuncta fuſ-
ſet impudentia illa, per quam saltēm demeruit Dia-
conus remissionem, vel dilationem supplicij, quod
iam meruerat.

Obicit Vasquez; quia si illa actio est peccatum veniale, erit contra aliquod praeceptum; eo autem ipso est peccatum mortale, nam materia de se gravis est, ut constat in eo, qui suspensus, vel irregularis cantat solemniter Euangelium, qui sine dubio peccat mortaliter. Respondeo tamen, peccati huius malitiam consistere in exercitu actionis sacræ irreuerenti: hac autem irreuerentia est maior, vel minor, pro maiori, vel minori sanctitate actionis sacræ, qua exerceatur. Potest ergo esse actio aliqua in se gravis, & que grauitate possit prohiberi per luponem, vel irregularitatem; & tamen quæ in ordine ad præceptum naturale supradictum non sit gravis transgressio, quia non habet in se tantam sanctitudinem, vt sit gravis irreuerentia eam in peccato exercere. Sicut etiam distractio voluntaria per longum tempus in recitatione Officij non præcepta est solum culpa venialis, quia continet irreuerentiam leuem contra sanctitudinem illius actionis orandi, & tamen accedente præcepto, illa distractio sit materia gravis, sufficiens ad peccatum mortale.

Infero tertio, non esse peccatum mortale, si Parochus in statu peccati afflitus matrimonio; ipse enim non conficit illud sacramentum, sed afflitus amicorum testibus publicis essentialiter requisitus, ut contrahentes possint valide confidere sacramentum, sic etiam videatur non esse peccatum mortale, si Sacerdos Eucharistiam alii ministret: ita Vaquez sum. 38, cum aliis multis, quos refert, & sequitur Diana tom. 1. tract. de celebr. Miss resol. 23. Quia tunc sacerdos non conficit sacramentum, nec sanctificat, ut dat gratiam, sed applicat localiter sacramentum, quod solum dat gratiam eodem proflus modo, quo daret, si applicatum fuisset à laico, vel ab amante; aut, si implemet laicus illud acciperet de altari: licet actio illa porrigitendi sacramentum sit aliquo modo sancta, & exigat aliquo modo sanctitatem ministri, non tamen ita grauiter, vt actio, qua conficit sacramentum, per quem minister sanctificat, & causat gratiam, ut dictum est.

Infero quarto, Episcopum consecrante Christi-
na, & benedicente oleum infirmorum in statu
eccati, peccare mortaliter. Hoc est contra Val-
luç cap. 4. num. 48. qui eodem modo loquitur
consecratione Ecclesie, ac de consecratione Christi-
natis. Ego tamen iuxta supradicta magna di-
litionem inuenio nullam consecratio Ecclesie, vel aræ,
ut calicis (& idem est de benedictione Corpora-
rum, vestium sacrastrorum, &c.) non sunt actiones verè
sacramentales, quibus vlo modo conficiatur sacra-
mentum, quales sunt consecratio christianatis, & be-
dicatio oclsi; per quas licet non perficiantur sacra-
menta, & non possint esse sacramenta. 156.

menta Confirmationis, vel Extreme-vnctionis insciplunt tamen fieri per illas. Suppono enim, materiam Confirmationis esse christma ab Episcopo consecratum, & materiam Extreme-vnctionis esse oleum benedictum: ipsa ergo consecratio, vel benedictio constituit materiam illam in ratione materiae; atque adeò sicut forma aquæ constituit aquam in ratione materiae Baptismi, sic consecratio illa constituit materiam illorum sacramentorum in ratione materiae validæ. Sicut ergo consecratio Eucharistie requirit in omnium sententia statum gratiae, quæodo sit, licet tunc non applicetur sacramentum, quia nimis tunc Sacerdos ponit materiam proximam sacramenti Eucharistie; que postea, quando applicatur, dat gratiam; sic videtur dicendum de consecratione Christiatis, per quam Episcopus ponit materiam sacramenti, quæ postea dat gratiam. Nam si res attente consideretur, postea non datur gratia solum intuiu verborum, vel actionis Episcopi, aut Presbyteri vngensis, sed etiam intuiu Christiatis, vel olei, ut benedicti ab Episcopo, atque adeò intuiu benedictionis præterita; ergo illa actio Episcopi benedicentis partialiter concutit ad gratiam, quæ nunc non datur intuiu solum olei secundum se, sed olei ut benedicti, hoc est, olei, & benedictionis: ergo Episcopus benedicens non minus sua actione concutit ad sanctificationem eorum, qui vnguntur, quam Episcopus, vel Presbyter vngens; atque ideo non minus requiritur gratia in illo, quam in his, sed et magis, quod illa vniuersalior extendens se ad sanctificationem plurius; cum hæc actio vngendi non se extendat nisi ad sanctificationem vnius in particulari.

157.
An sacerdos debet esse in gratia non modo quando absoluimus, sed etiam cum audit peccata? Videtur enim utroque tempore requiri statu gratiae, quia virtus est actio sacramentalis, cum non minus Sacerdos conficerat ad audiendam Confessionem, quam ad absolucionem: virtus enim facit ut iudex, & audire, & iudicare, & sacramentum non solum fit, quod profertur absolutione, sed etiam quando fit confessio, quæ est pars intrinseca sacramenti; ergo sacerdos audiens peccata ponit aliquam partem sacramenti. Et confirmatur, quia si illa auditio non est actio sacerdotis, ut sacerdos est, posset alius Diaconus audire confessionem, & eadem die accepto sacerdotio, dare absolutionem illi penitenti absque illa prorsus confessione noua, aut repetitione peccatorum illorum: quod tamen nemo concederet; quia nimis auditio etiam, ut sit valida, requirit potestatem sacerdotis audiens. Ideo hanc sententiam docent aliqui, quos assert Dianat. 1. tral. de Circumstantiis aggrauantibus, resolut. 47. quibus addi potest P. Ludouicus de Ponte tom. 4. de Christiana perfectione, tral. 5. cap. 3.

158.
*Sententia
Auctoriæ.
Henricus
Diana.*
Verius tamen existimo, non esse peccatum mortale audire præcisè confessionem in peccato, dummodo quis habeat propositum confitendi, vel habendi actum contritionis, antequam proferat verba absolutionis; ut docet Henriquez lib. 6. cap. 18. num. 6. in Glossa littera V. & Diana loco citato, qui id probat ex eo, quod tunc sacerdos non administrat sacramentum, sed solum quando absolvit. Verum de hoc ipso reddenda est ratio; nam aduersarij dicunt sacramentum non solum administrari, quando proferunt forma, sed etiam quando apponunt materia, ut constat in Baptismo, Vnctione, & aliis: quæ non solum ministrantur, quando proferuntur verba, sed etiam quando fit ablution, vñctio, &c. ergo in sacramento Penitentia idem dicendum erit.

159.
Ratio à pñ.
Ratio ergo à priori, ex qua oritur discriben ab aliis sacramentis, haec esse videtur, quod sacerdos audiendo confessionem, non agit, sed habet se passum; cuius signum est, quod etiam sacerdos præter intentionem audiret peccata alicuius subito accusantis se apud ipsum, & petentis absolutionem, posset proculdubio illum absoluere; audire ergo, licet sit aliquo modo actus iudicialis, latè sumptu nomine *actus*, non est actio tamen stricte Confessarii, sed effectus actionis penitentis terminata ad Confessarium iudicem, qui habet se passum, & ideo non prærequisitur intentio Confessarii, sed penitentis, cuius est illa actio; & propter eamdem rationem non requiritur itatus gratiae in sacerdote, quia tunc non agit, sed patitur à penitentia, ut possit postea agere, & absoluere ipsum. Ex quo patet responsio ad argumentum suprà adductum pro contraria sententia. Fatemur enim, requiri potestatem in Confessario, ut auditio illa sit valida, & pars sacramenti Penitentia, quia debet confessio fieri iudicii, & ab eo audiendi; hoc tamen non probat, illam esse actionem ludicri, per quam sacerdos agat, & operetur gratiam. Sicut etiam nunc ut sacramentum Matrimonii sit validum, debet fieri apud Parochum, vel eius locum habentem; ipse tamen Parochus non agit, aut operatur gratiam illius sacramenti, sed habet se passum, ut teltis audiens consensum utriusque coniugis, qui non erit validus, nisi exprimiratur apud Parochum. Sic confessio non erit valida, nisi sit apud iudicem; index tamen non agit, nec operatur gratiam, quatenus audit, sed quatenus operatur proferens sententiam absolutiois.

160.
Dakum.
Magis dubitari potest, an debeat sacerdos esse in statu gratiae tunc etiam, cum imponit penitentiam sacramentalem, sed satisfactionem: tunc enim iam incipit proferre sententiam, & agere ut iudex, ac ponere partem aliquam illius sacramenti. Et quidem, si vera esset sententia, qua docet penitentiam, seu satisfactionem etiam sacramentalem, quando impletur, operari ex opere operato non solum remissionem penae temporalis, sed etiam augmentum gratiae habitualis; consequenter dicetur, illa verba Sacerdotis imponens penitentiam concurrent ad conficiendum sacramentum in ratione sanctificantis, & producentis gratiam, atque ideo requiri in ministerio statum gratiae, ut debite proferantur, nec posse absque graui culpa proferri in statu peccati. Si vero supponatur, satisfactionem sacramentalem conferre ex opere operato solum ad remissionem penae temporalis, non ad augmentum gratiae, tunc probabilior est pars oppositiorum enim manet illa actio tam sancta, & excellens, sicut sunt actiones aliae, quibus conferetur gratia habitualis, licet ponat aliquam partem integrantem sacramentum: quare sicut Pontifex vel Episcopus concedens Indulgientiam, non debet sub culpa mortali esse prius in statu gratiae, quia per illam actionem, & concessionem solum liberat à reatu penæ; sic de Sacerdote, quando imponit satisfactionem in sacramento Penitentiae, videtur dicendum propter eamdem rationem. Quæ autem ex illis duabus sententiis verior sit, dicemus agentes de satisfactione sacramentali.

161.
*Sacerdos vñ
brans in pñ
caso moralis
non satisfaci
atcordo faci
cipio facio
menstru in pñ
tu peccati*
Infero sexto, Sacerdotem celebrantem in peccato mortali, non satisfacere dicendo in Confessione, se accepisse sacramentum in statu peccati: haber enim illud peccatum non quidem tres malitias, ut volunt aliqui relati à Diana 1. tom. tral. de celebrat. Miss. resolut. 2. 4. nec solum unam, ut ipse cum aliis insinuat, sed duas; altera suscipiendo sacramentum, altera confidiendi, in statu peccati, in quibus includitur malitia offerendi, cùm oblatio non distinguatur

à consecratione & sumptione, vt suppono. Oportet ergo explicare vtramque illam malitiam, dicendo, se celebrat̄ Mis̄am in statu peccati. An verò audiens in peccato plures confessiones successiuē vnam post aliam, committat plura peccata, ita vt debeat explicare, se audis̄t̄ tot confessiones; an verò sufficiat dicere, se ministrasse illud sacramentum in statu peccati, pertinet ad quæstionem de unitate, & distinctione numerica peccatorum. Videri potest idem Diana plures sententias referens tom. 1, tract. de circumstantiis aggrauantibus, refol. 43.

Tertia obligatio ministri est, non mutandi formam, aut materiam debitam sacramenti, de qua di-
ximus sufficenter supra disp. 2. sect. 2. vbi vidimus, quæ mutatio esset substantialis, quæ solum acciden-
tialis; & quomodo possit in tali mutatione in-
teruenire peccatum graue, &c.

SECTIO X.

De obligatione Ministri non ministrandi Sa-
cramentum indigno; vbi peculiariter
de peccatore occulto in publi-
co potente.

162.
Statim qua-
fusus.

Nomine indigni non intelligimus eum, qui non est capax sacramenti: nam huic certum est, nullo casu posse conferri; v.g. ordinare non baptizatum, vel absolute non dispositum. Hoc enim esset, si quis consacrare veller in aqua loco vini; vel baptizare cum oleo loco aquæ, quod semper est intrinsecus malum. Nunc ergo per *indignum* solum intelligimus eum, qui recipit quidem verum sacramentum, sed non gratiam sacramenti. Quæstio haec tractari solet inferius de sacramento Eucharistie, an peccatorum publico, vel occulto danda sit, vel neganda Eucharistia in publico, vel in occulto. Sed re vera communis est difficultas de omnibus sacramentis; quare magis opportunum videtur, si in hoc loco de omnibus femei examineatur.

163.
Primum que-
sumptum.

Supponenda sunt aliqua facilia. Primum est, ministrum, quando faltem commode potest, debere vitare peccatum indignæ sumptionis, atque ideo vitare, quod aliis indignè accipiat sacramentum. Hæc enim est lex generalis, qua obligamus ad vitanda, & impedienda peccata proximorum, si comodè possumus. Hæc autem obligatio præcisæ non vireret ad impedendum, ne ille alijs impedit sacramentum cum indignitate materiali; vt cùm invincibiliter ignorat, se esse indignum, vel se peccare accipiendo sacramentum in eo statu: tunc enim non est periculum peccati in accipiente, quod me obligat ad impedendum illud. Dixi tamen, hanc obligationem præcisam ad hoc non sufficere: alius enim poterit esse obligatio id procurandi, scilicet ex eo, quod debeat minister ob reuerentiam sacramenti illud non conferre subiecto incapaci fructus ipsius sacramenti, vt statim dicemus.

Secundū ergo supponimus, ministros sacramen-
torum regulariter, & per se loquendo, obligari ad
non ministrandum indignis. Ita Suarez cum aliis in
prefatis disp. 18. sect. 2. quia cùm sint dispensatores
sacramentorum, eo ipso debent procurare, vt fideliter,
& iuxta eorum exigentiam dispensentur. Exi-
gunt autem sacramenta non frustrari, nec defrau-
dari suo effectu, atque adeo non lucisci ab iis, qui
non possunt consequi gratiam sacramentalē. Di-
xi tamen, per se, & regulariter, quia de sacramen-
to Matrimonij est specialis difficultas inferius tra-
ctanda; & quia a per accidens aliquando excusatetur
minister dando sacramentum indigno propter ne-

cessitatem, vel alias rationes statim explicandas.

Tertiū supponimus, numquam licere ministro inuitare, aut luadere alicui positivè, vt accipiat sacramentum, quando is absque nouo peccato id accepere non potest: hoc enim esset direc̄te inuitare, & mouere ad peccandum, quod numquam licet. Obiici solet, Christum inuitasse omnes Apostolos ad Eucharistiam accipiendo verbis illis: *Accipi-
te, & comedite. Bibite ex eo omnes;* inter quos erat Iu-
das in statu peccati. Variae solutiones afferat Suarez
disp. 67. de Eucharist. sect. 1. quæ adhiberi solent,
que omnes difficiles sunt. Facilius dici potest, Chri-
stum non inuitasse Iudam ad actionem aliquam,
quam ille absque peccato facere non poterat, sed ad
actionem ex se bonam, & quam ipse Iudas tunc be-
ne exercere poterat disponendo se per veram peni-
tentiam, & dolorem de peccato: tunc enim non
dum instituto sacramento Penitentia, non præ-
quirebat̄ alia dispositio ad Eucharistiam, nisi in-
terna penitentia. Non ergo obstat factum illud
Christi doctrinæ nostræ, quod numquam licet in-
vitar ad recipientum sacramentum, quod hic, &
nunc absque nouo peccato recipere non potest ille,
quem inuitamus.

His suppositis, multa sunt dubia, & difficultia. Pri-
mum est, vtrum publico peccatori potenti sacra-
mentum negandum, vel conferendum sit: Hoc du-
bium tractari solet de sacramento Eucharistie cum
S. Thoma infra quæst. 80. art. 6. vbi communis sen-
tientia Theologorum omnium docet, esse negan-
dum, siue publicè perat, siue secretè. Tunc enim po-
tissimum procedit præceptum Christi Matth. 7.
Nolite sanctum dare canibus: & reuerentia circa sa-
cramentum, ac debitum fideliter, & prudenter mi-
nistrandi hoc exigit, cùm absque noua infamia il-
lius publici peccatoris possit minister confidere re-
uerentia, ac fini ipsius sacramenti. Testimonia Con-
ciliorum, & Patrum, que hoc probant, videri pos-
sum apud Suarez loco citato, & alijs recentiores
ibidem. *Quis autem sit confendus publicus pecca-
tor,* explicat latè idem Suarez.

Hæc doctrina, quæ de Eucharistia ab omnibus
traditur, codem modo aliis sacramentis applicari
debet, de quibus procedit eadem ratio, & in aliis
quibus maior: nam absolutio sacramentalis non
solum in publico, sed etiam in occulto neganda est
indigno, vt constat. Sacramentum etiam Ordinis à
fortiori negari debet magis, quam Eucharistia, nam
hoc non est debitum omnibus, sicut Eucharistia,
sed datur iis, quos Prelati dignos inueniunt, & eli-
gere volunt: ad quam electionem non solum vii
posunt notitia publica, sed etiam secreta, & inqui-
rere occulte de moribus, & vita Ordinandorum:
sicut ad alia munera, & officia humana, & politica,
qua minoris momenti sunt, fieri coniuvit. In Ma-
trimonio autem, quia irregulare est, alia procedit
ratio inferius explicanda.

Dubitatur secundū, vtrum peccatori occulto pu-
blice petenti conferendum sit, vel negandum sacra-
mentum? Hoc etiam dubium latè tractatur circa
sacramentum Eucharistie, de quo aliqui dicunt, non posse quidem negari à Parocho, vel eius Vica-
rio, à quo ille alius habet ius petendi, debere tamen
negari à non Parocho, qui non habet obligationem
ministrandi sacramentum. Ita Angelus verbo Eu-
charistia 3. num. 19. Alij addunt, idem esse quando
peteret à Parocho, sed non in tempore, quo Paro-
chus debeat dare Eucharistiam. Afferunt Paludanus
in 4. d. 9. Durandus, Gabriel, Richardus, Adrian,
quodlib. 3. punct. 3. Syluester verbo Eucharistia 3.
num. 7. particula 1. vbi id refert ex Palud. & non
impugnat.

165.
Tertia suppo-
nuntur.

cessitatem, vel alias rationes statim explicandas.

166.
Primum da-
bium.

S. Thom.
Communis
solutio.

7. Matth. 7.

167.
Idem dicen-
dum est de
alii sacra-
mentis.

Dubium se-
cundum de
peccatore oc-
culto.

Anglus.
Paludan.
Durand.
Gabriel.
Richard.
Adrian.
Sylvester.

164.
Seconda sup-
ponit.

61.

Nauarr. impugnat. Nauarr. in *Manuali*, cap. 21. & aliqui alij.
Communi's Cæteri tamen absolute & absque distinctione dicunt, cuicunque peccatori occulto petenti publicè non esse negandam Eucharistiam; quam etiam sententiam docent Suarez, & Vaquez locis citatis, & alij Recentiores communiter; & colligitur saltem à famili ex Concil. Africano can. 99. relato in cap. placuit 6. quest. 2. vbi præcipitur communicatio cum eo, cum quo Episcopus suus non vult communicare propter delictum sibi soli cognitum.

*Rationes re-
faponis.* Rationes autem plures afferri solent, qua difficultate id probant. Prima est, quia ex negatione Eucharistie sequeretur scandalum in populo. Hæc tamen ratio parum probat, qui si nomine *scandalis* intelligentias verum scandalum, seu occasionem peccandi, hæc certe non oritur ex eo, quod videant alii, hunc expelli ob sua peccata à communione. Si vero eo nomine intelligentias admirationem populi, hoc non est tanti faciendum, vt idcirco permitti debet irreverenteria sibi sacramenti. Adde, posse sapere obuiati illis scandalis; quo saltem casu deberet sacramentum in publico negari.

169. Secunda ratio est, quia quilibet baptizatus habet ius ad illud sacramentum, quod iure priuari non debet, quamdiu delictum est occultum. Sed contra; quia peccator in statu peccati nullum habet ius ad illud sacramentum; ergo neque ad petendum illud; ergo si ego scio, illum nullum habere ius, non inferro iniuriam negando id, ad quod non habet ius.

Ideo P. Suarez *loci citato* f. 4. cum aliis addit, illum, qui est publicus distributor bonorum communium in Republica, non posse in eorum distributione publica ut scientia priuata, sed publica, propter multa, & grauia inconvenientia, quæ sequentur, si possit vitæ scientia priuata; possint enim ministri facile infamare, quos vellent, fingendo eorum delicta; possint fideles formidare, & ob metum illius periculi abstineat ab illa mensa: quare licet peccator non habeat ius ad sacramentum, habet tamen ius, ne repellatur, nisi ob peccatum publicum. Sed illud vniuersale principium, quod hæc ratio assumit, non videtur verum. Nam alij, quibus ex suo munere in Republica incumbit distribuere bona vel officia, ius habent ad repellendos eos, quos ex scientia priuata non sunt indignos. Sic Episcopus protestat negare ordinationem, vel beneficium ei, quem certò cognoscit indignum, licet ea dignitas antea non esset publica: sibi enim imputet, qui, cum indignus esset, accessit ad petendum.

170. Propter hæc non desunt recentiores aliqui, qui hoc ius agnoscunt etiam in Sacerdote ministrante Eucharistiam, quoties indignitas, licet sit occulta, talis tamen est, de qua Sacerdoti constat per duos, vel tres testes irrefragabiles: tunc enim siue secretum, siue publicè petat peccator, debet Sacerdos negare; is enim semper operatur ut iudex, & minister publicus: quare sicut iudici sufficit notitia talis ad repellendum, iniustè petentem rem non suam, sic sufficit Sacerdoti, ut debeat repellere petentem sacramentum indignè, ad quod nullum habet ius. Vnde è contra, licet indignus occulè petat Eucharistiam, Sacerdos non potest occulte eam negare, nisi notitiam talem habeat de delicto per testes irrefragabiles sufficientes ad probationem iuridicam; quia vbicumque Sacerdos ministrat, siue in publico, siue in secreto, semper se gerit ut publicus minister, & iudex, quia ex scientia iuridica potest, & debet procedere, non ex priuata. Denique addunt, hoc debere intelligi de Parocho, vel Viceparocho ministrante ex debito suo. Alij vero ministri non proprii, sed liberi, licet peccatum non sciant notitia illa

iuridica, sed alia quacunque certa, (dum sit extra Confessionem) poterunt, imd & debebunt saltem secretum petenti negare: quod etiam probabile existimat in publico; qui tunc non sit contra ius aliquod petentis, cum non habeat ius petendi, nisi à Parocho, qui ex officio debet ministrare. Debet tamen Sacerdos, quantum posset, vitare infamiam illius, etiam cum aliquo sui detrimento, v.g. nolendo tunc alieni communionem dare, fingendo se fatigatum, aut occupatum; licet idcirco durior fortasse astimetur. Quod si id fieri non posset, neganda esset Eucharistia, licet ex eo infamia petentis sequeretur: magis enim tenetur Sacerdos ad defendendum sacramentum, & eius reverentiam, quam ad vitandum infamiam iniuste petentis, qui ibi imputet, cum petat indignum.

Hæc sententia procedit quidem consequenter; sed adhuc regula illa, quam statuit, difficultis est, & contra communem Theologorum sensum. Primi, quia si Sacerdos in eo actu debet procedere vt iudex, & per notitiam iuridicam; ergo poterit, & debet inquire, maximè quando eit ratio dubitandi; quod quidem magnam difficultatem, & perplexionem afficeret Sacerdoti. Dicunt, non teneri ad hoc, quia cùm in eo casu solù agatur de actu possessorio, non est deturbandus aliquis à possessione iuri ad communionem, in qua est, nisi sit plenè coniunctus, sed contra; quia de hoc ipso deberet inquire, an hic sit in possessione illius iuris. Supponimus enim, per peccatum desperdi ius petendi Eucharistiam; idem ergo est dubitare de statu peccati, & dubitare an perdiderit possessionem illius iuris petendi; quare si est iudex, debebit inquire saltem de possessione illius iuris.

Secundò sequitur ex illa regulâ, si Sacerdos certò sit, aliquem dignum esse, debere tamen negare etiam in publico, vel occulto Eucharistiam, si duo, vel tres falsi testes affirment de illo aliquod delictum occultum: magis enim debet sequi notitiam illam iuridicam, si operatur vt iudex, quā propria. Vnde tertio sequitur, si ex duobus testibus notum sit Sacerdoti delictum in alio regno, vel provincia ab hoc homine parratum, licet id in hoc loco sit omnino occultum, debere negare communionem publicè petenti; iam enim haber notitiam iuridicam sufficientem ad iudicandum: quæ tamen omnia sunt contra communem sensum Theologorum, ut constat.

P. Vasquez *diss. 209 de Eucharist. cap. 3.* rationem huius communis doctrine explicitat ex eo, quod sacramentum institutum sit in uitilitatem hominum; atque ideo præferenda est ueritas sumentis, & conseruatio eius famæ obligationi religionis de dignè tractando sacramento: licet suprà diximus, posse aliquem licite in casu necessitatibus baptizare infante moribundum in statu peccati, quia non censetur indignè ministrare sacramentum ob instantem necessitatem paruuli periclitantis, in cuius remedium Baptismus institutus est a Christo. Quamuis ergo maius sit religionis præceptum, quām iustitia, & ideo videretur minor ratio habenda de fama proximi conseruanda, quām de tractando indignè sacramento: illa tamen regula hīc non habet locum, quia re vera non concidunt duo præcepta, sed unum solum de non infamando proximo: Præceptum enim religionis non est non dandi sacramentum indigno, sed solum non dandi indigno absque iusta necessitate, qualis interuenit in hoc casu.

Hæc ratio, nisi magis explicetur, adhuc videatur relinquere rem difficilem. Primi, quia si ego sciam aliquem petere Eucharistiam ad conculandum illud

171.
*Regula illi
recentiorum
difficultus.*

172.

173.
Vasquez.

174.
*Hæc ratio
relinquere
rem diffi-
cilem.*

illud sacramentum, non possum etiam in publico ministrare; & licet sacramentum institutum sit in vilitatem hominum; debeo tamen præferre reuerentiam sacramenti famæ perentis, & non curare de infamia illius, dum sacramentum reuerentiam defendam: ergo & in nostro casu debeo præferre reuerentiam sacramenti, quod indignè tractatur ab indignè perente, licet id fieri non possit absque iactura famæ; vel reddenda est alia ratio magis specialis, cur vilitas perentis in hoc casu præferenda sit.

175. *Nic. fatus-
bat id quod
dictus Vas-
quez.*

Similiter non videtur satisfacere id, quod dicebat P. Vasquez, in hoc casu non concurrendo duo precepta, eò quod præceptum religionis non sit vniuersale non dandi indigno, sed non dandi absque necessitate rationabili: hoc, inquam, non satisfacit, quia ea ratione dici potest, nunquam posse concurrendo duo præcepta duarum virtutum. Nam si in aliquo casu id posset fieri, maximè in illo, quem ipse ibi assert, cum aliquis dubitat de matrimonio cum aliqua à se inito, an validum sit, quo casu debet pententi reddere debitum coniugale: concurrunt enim duo præcepta; alterum castitatis, non accedendi ad nos suam; alterum iustitiae, non lœdendi ius alterius perentis, quod suum est: quæ iustitia virtus, quia dignior est, præferti debet præcepto ex castitate: virtusque tamen præceptum videtur tunc concurrendo. Ceterum neque in eo casu videntur magis concurrendo præcepta illa, quam in nostro: nam sicut in nostro dicit P. Vasquez, non concurrendo præceptum religionis, qui hoc non est vniuersale non ministrandi vñquam sacramentum indigno, sed solum non ministrandi absque vrgente causa, & neccesitate, &c. sic in illo alio casu dici potest, non concurrendo præceptum castitatis; hoc enim non est vniuersale nunquam accedendi ad illam, quam non fit esse suam, sed solum est non accedendi, nisi virginitas fortior propter periculum lœdendi ius alienum: certum enim est, quid virtus castitatis non obligat in illo casu, & per consequens, quid eius præceptum non erat vniuersale ad omnes casus, sed limitatum, ita ut non comprehendenter illum; ergo tunc non magis concurrendo præceptum castitatis, quam in nostro casu concurrendo præceptum religionis.

176. *Ric. ijtur
ratio defam.
Vnde triatur
præcepta dis-
cipulis.*

Ego quidem fateor, nullam esse meliorem rationem huius communis doctrinae, quam illam, quæ ratio defam. desumitur ex obligatione non lœdendi famam propria ex obli- ximi, cuius delictum occultum est; sed haec ratio scimus non lœdendi faciemus. Et quidem prius dicemus, quomodo conducta ad ipsam, & ministrandum sacramentum Eucharistie, de quo, melius expli- car, ut diximus, solet communitate disputari; postea videbimus, an eadem doctrina in ceteris sacramentis locum habeat. Præcipua autem difficultas ortitur ex supra adducto exemplo, quando scis intentionem secretam alicuius perentis in publico Eucharistiam, ad conculcandam, & comburendam illam; in quo casu etiam cum eius infamia possum, & debeo negare sacramentum: cur ergo idem non dicitur, quando scis indignitatem secretam illius, qui publice perit, cum non sit minus indecens mittere sacramentum illud in cor Fordidum, & peccatis polatum, quam in sterquilinium vel ignem? Confirmatique potest, quia ad tuendam vitam, vel famam innocentis, possum aperire crimen occultum voluntis illi inferre iniuriam, quando alio modo non possum illam iniuriam impeditre; ergo à fortiori ad tuendum honorem, & cultum Eucharistie, cuius iniuriam alio modo impeditre non possum, licebit repellere volentem indignè sumere, etiam cum eius infamia.

Pro huius difficultatis solutione aduertendum est, legem charitatis erga Deum, vel religionis, seu reuerentiae erga ipsum aliquando quidem obligare specialiter ad tuendum honorem illius; tunc scilicet, quando ex facto alicuius patitur detrimentum notabile; vt si aliquis, v.g. publicè irrideat, & blasphemet contra Christianam religionem, atque ea de causa apud auditores detrimentum notabile subeat, ac contemptu subiaceat Diuina fides, cuiusque cultus: tunc enim pro viribus debet vnuſquisque Dei causam suscipere, eiisque honorem tueri ex obligatione charitatis, & religionis. Hæc tamen obligatio non inuenitur, quoties aliquid peccatum mortale ab alio committitur; tum quia non omne peccatum mortale fortasse continet iniuriam, & contumeliam grauem Dei, licet semper habeat rationem offendit grauius, vt notaui *tome precedenti de Incarnat. disp. 3. sect. 7.* tum eriam, quia licet aliquibus peccatis grauiter peccetur contra Dei reuerentiam, non tamen est tam irreuerentia positiva, vt ita dicam, quam negativa, seu defectus reuerentiae debita; in quo est magna differentia: aliud enim est, non exhibere totum cultum debitum alicuius, aliud vero positiuē illi contumeliam inferre. Per illud prius non reddimus, quod debemus: per hoc posterius auferimus, quod ille habet; volumus enim in honore, seu tollere honorem, quem habebat. Certum autem est, maximam esse differentiam in materia iustitiae inter eum, qui non soluit quod debet, & eum, qui positiuē vult auferre quod habeo: illum enim primum non possum auctoritate priuata compellere per vim ad soluendum, hunc vero secundum possum vi repellere, etiam si opus fuerit aliquando vulnerando, vel occidendo. Grauior ergo multo est in honore positiva, quam negativa, seu qua non exhibet totum honorem debitum: grauius offendit Regem, qui ei alapam daret, quam qui non genuflexus, sed solum stans salutaret: hic enim non in honore positiva, sed non honoret quantum deberet; ille vero positiuē in honore, & contumeliam grauissima afficeret. Fato quidem, posse aliquando illas easdem actiones negativas exerceri, & assumi ad positiuē in honore, & ad contumeliam; vt cum quis ex industria non aperit caput, vel titulum inferiorem tribuit, aut verbis communibus salutat eum, cui superiorum titulum, vel aliis verbis salutationem debuit, & hoc ad in honore, illum: hæc enim tunc est in honore positiva: quando tamen haec actiones non sunt ad hunc finem, tunc non sunt in honore positiva, sed negativa; quia licet sit iniuria, est tamen inferioris rationis, ut diximus.

178. *Ratio à prie-
ri.*

Ratio autem à priori est, quia sicut actio externa cultus, & honoris habet hoc ex voluntate interna, quia volumus per illam actionem significare nostram summisionem internam, ut diximus *tome de Incarnatione agentes de essentia adorationis:* sic actio externa in honore debet procedere ex voluntate interna significandi contemptum internum; aut certè debet esse actio ex se ordinata ad hoc significandum, ut sit saltus in honore positiva externa. Hinc sit, ut alapa, vel conculcatio sit in honore positiva, quia significant contemptum internum: negatio autem totius honoris debiti non semper significat contemptum; immo si aliquem honorem exhibemus, significamus summisionem internam, non tamen significamus totam summisionem, quam deberemus significare; & in hoc consistit iniuria, quid non exhibemus tantam significacionem summisionis, quantam deberemus exhibere; aliquando vero illam negationem assumimus

mus ad significandum contemptum; vt quando salutamus verbis communibus personam superiorum ad ostendendos nos ei aequales; & tunc illa actio non solum habet malitiam negationis honoris debiti, sed etiam inhonorationis positiva, per quam intendimus laderem honorem illius.

179. Hinc iam ad nostrum propositum appetat differentia inter illum, qui petet Eucharistiam ad concilium, & illum, qui solum petet indignatio: illa enim prior est in honoratione positiva, qua ille positivus vellet auferre honorem sacramenti, atque adeo debet repellere etiam cum infamia, tamquam iniustus aggressor; qui autem petet indignationem, non vult positivem in honoratione, sed potius exhibere actionem cultus, & honoris: nam ipsa sumptio religiosa significat summisionem internam, & colit sacramentum: peccat quidem, quia non exhibet tantum cultum, quantum debetur, nempe dignè sumendo: haec tamen magis est negotio honoris debiti, quam in honoratione: sicut qui ponit Eucharistiam in capsula chartacea, vel in linteo, aut corporali fordo, non est contumeliosus positivus, sicut qui proiiceret in lutum, vel conculareret, licet peccet non reddendo totum cultum debitum tanto sacramento. Non ergo mirum, quod hic non sit repellendum, quando petit indignationem, cum infamia publica; hic enim non aggreditur ad laendum, & auferendum honorem, licet peccet non soluendo totum honorem, quem debet. Aliud fortasse esset, si vellet indignationem sumere ad in honoratione positiva sacramentum, & significandum contemptum per illam indignam sumptionem: tunc enim iam videretur similis ei, qui acciperet ad concilium, vel proficiendum in ignem; atque ideo posset fortasse repellere etiam cum infamia: hoc tamen iam esset alius causus diversus a nostro, in quo solum agimus de peccatore occulto indignationem, absque eo, quod interueniat aliud peccatum in honoratione positiva.

SECTIO XI.

Obiectiones contra superiorum doctrinam, &
alia dubia circa idem sacramentum
Eucharistie.

180. Obiectio pri-
ma. **O**bii solet præterea contra eandem concludere, quia tunc Sacerdos cooperatur peccato sumptui indigne Eucharistiam: numquam vero licitum est cooperari peccato alterius. Variae solutiones huic argumento reddi solent; de quo multa videri possunt apud Thomam Sanchez lib. 9. de Marim. disp. 6. n. 1. & sequentibus; quibus omisssis, quia non videntur omnino satisfacere. Respondeo, ex hoc capite non peccare ministrum in calo nostro; quia nec est causa peccati alieni, nec propriæ cooperatur illi. Ad hoc enim requiritur, quod vel sit causa determinians, ut qui suadet, petet, imperat; quæ omnia tendunt determinatè ad illam actionem, quæ forens, ut posse est modo concurrit, dicitur causa peccati alieni; peccatum alterius, etiam posita hac co- operatione.

Tunc enim nec est causa determinans, ut qui suadet, petet, imperat; quæ omnia tendunt determinatè ad illam actionem, quæ forens, ut posse est modo concurrit, dicitur causa peccati alieni; peccatum alterius, non habeat indifferentiam, sed concurrat determinatè ad talen actionem, quæ hinc, & nunc absque peccato alterius fieri non possit; ita ut non possit ponere cooperatio huius, quia sequitur peccatum alterius. Ideo enim Deus concurrens ad omnes actiones humanas non est causa peccati, nec cooperatur peccato, quia concursus ille, prout præstat, & offertur à Deo, est omnino indifferentis, nec inferatur omnino peccatum hominis ex hac voluntate, qua Deus concurrens; posset enim stante illa voluntate

tate Dei, non sequi peccatum, sed alia actio bona hominis, ut suo loco videbimus.

In nostro ergo casu Sacerdos neutro modo concurrevit: non enim suadet, petet, vel imperat. Deinde nec concurrevit, aut cooperatur ex se ad actionem malam: totum enim, quod Sacerdos ex se facit, non est tale, ut non possit esse hinc, & nunc absque peccato alterius, vel ut ex eo sequatur necessario peccatum alterius. Nam actio Sacerdotis vel supponit iam positam malitiam totam ex parte petentis Eucharistiam; vel non supponit eam totam, sed partem, & alia pars subsequitur. Et quidem illius malitia, quae iam supponitur, non est causa Sacerdos, ut constat, cum illa iam sit posita independenter ab ipso: illius vero malitia, quae postea subsequitur, neque etiam est causa; quia haec ita sequitur, ut posita adhuc actione Sacerdotis, possit illa non sequi. Pro ^{Tota hanc} ^{tio explicativa} cuius explicacione distinguamus clarius malitia, & culpam indigne communicantis; qua partim consistit in petitione indigne, in accessu ad altare, in preparacione, & promptitudine, quam ostendit ad accipiendo sacramentum; & totum hoc non penderat a sacerdote, ut constat. Potest vero subsequitur sumptio indigne, qua aperit os, & deglutiit Eucharistiam; & haec etiam non sequuntur necessariò ex actione sacerdotis: nam licet Sacerdos offerat Eucharistiam, non cogit ad aperiendum os; potest enim ipse recedere; item, licet Sacerdos ponat Eucharistiam in ore, potest ipse conscientia sua indigitatis non deglutire, sed aperire suam conscientiam sacerdoti. Quod si non potest haec tunc facere propter infamiam, iam sequitur, illas actiones excusat à peccato in ipso sumente, & per consequens multo minus sacerdotem concurrentem aliquo modo ad illas, esse causam peccati, cum ex se solum concurrat ad actiones hic, & nunc licitas iam ipsi petenti propter periculum infamiae: non ergo cooperatur determinatè ad culpam, & peccatum petentis, sed semper ad actionem licitam, vel certè tali modo, ut ex sua cooperatione non sequatur necessariò actione peccaminis in petente; sed contingenter ex noua culpa petentis, cuius Sacerdos non est causa determinata.

Hoc eodem modo excusandas existimo à cooperatione illicita eas actiones, quas affert Thomas Sanchez loco citato, scilicet coniugem redditum debitum coniugale coniugi petenti obstricto votu castitatis, ratione cuius non potest absque peccato exigit; item debitorem redditum mutuam pecuniam creditori exigenti, qui tamen vouera prius Deo, eam pecuniam amplius non repeteret, aut recipere, atque adeo peccanti in ipsa petitione, & acceptione pecuniae. Hi, inquam, & alij similes non videntur excusandi ratione solius necessitatis, quæ adstringuntur ad reddendum, vel solvendum debitum: nulla enim necessitas potest reddere licitum id, quod est intrinsecus malum; quale est cooperari determinatè ad peccatum, velle peccatum, esse causam peccati. Sed hi omnes excusantur modo supra explicato; quatenus ex se non causant, nec cooperantur determinatè ad peccatum, nec faciunt quidquam, ex quo necessariò sequitur peccatum. Nam malitiam petitionis iam supponunt positam; illam autem, quæ postea subsequitur in receptione debiti, non inferunt necessariò: debitor enim solvens pecuniam, ex se non obligat creditorem ad eam accipientem, nec ponit aliquid, ex quo necessariò sequatur, quod creditor eam accipiat; nam postquam debitor eam soluit, potest creditor nolle eam accipere. Quod idem de actione coniugis redditus debitum coniugale

coniugale dici potest; nam quæcumque illa actio sit, non est causa voluntatis antecedentis, qua coniux malè petuit debitum: voluntatis vero consequentis, qua postquam videt alterum annuere, & velle reddere, vult etiam accipere, non est causa determinata, & necessaria eam inferens, cum possit tunc coniux a suo malo proposito desistere; quod si non potest desistere, jam non erit peccaminosa illa prolequatio, saltem malitia noua, sed denominative, & in causa, ad quam non est peccatum cooperari, dum non sit cooperatio ad malitiam; sic enim Deus postquam videt voluntatem hominis furandi, causat, & vult determinata actionem externam, quæ necessariò oritur ex tali voluntate interna. Nulla ergo est malitia in coniuge malè potente, ad quam determinata concurrat coniux reddendi, sed indifferenter: Concomitans denique esse non potest; quia malitia est in actu interno voluntatis, ad quem non potest reddens concurrere concomitante, licet concurrat ad externum; ergo tota malitia potenti vel est antecedens, vel si est consequens, non sequitur necessariò ex voluntate reddentis; & haec videtur esse planior via ad excusandam malitiam reddentis in eiusmodi casibus; sicut & in cau[n]o nostro sacerdotis dantis Eucharistiam indignè potenti. Fatiemur ergo, cooperationem ad peccatum habentem necessitatem connexam cum peccato alterius, vel ex intentione cooperantis tendente ad eum finem, nunquam posse esse licitam; sicut neque etiam suationem, consilium, imperium, &c. Ea enim non esset permissione peccati, neque ille dicteret solùm permissione se habere, sed causare & cooperari in toto rigore. Actiones vero, quæ ex se non inferunt malitiam alterius, nec ad hoc tendunt, non semper sunt illicitæ, sed aliquando erunt licitæ, vt appareat in Christiano remigante sub pirata Turca contra alios Christianos, cum actionem multi excusant propter indifferentiam, quam ex se haber, quod sufficit, vt in tali necessitate licita sit; quos refer & sequitur Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 7. num. 18. vbi alia plura exempla adducit de iis, qui aliquando excusantur ob aliquam indifferentiam cooperationis.

183. Sed contra virgi potest ex alio exemplo; nam volenti se occidere, vel aliquem alium, non possum ego licet reddere gladium suum apud me depositum, licet illa redditio ex se indifferens sit; sed debeo negare gladium, & hoc modo impedire illud damnum: maius autem detrimentum sibi infert indignè recipiens Eucharistiam, quam auferens sibi vitam temporalem: ergo debeo negare Eucharistiam ad impedientium illud damnum, etiam cum eius infamia, sicut deberem negare gladium, etiam cum eius infamia. Huic argumento multæ sunt solutiones, quas Suarez, & alij tradunt, & late refert, & refellit Vasquez loco citato, c. 4. qui tandem discrimen reducit ad hoc, quod præceptum de conservanda vita alterius obligat magis, quam obligatio conservandi famam, vel reddendi gladium; ut vero præceptum non ministrandi sacramentum indigno, non obligat cum iactura famæ, cum non sit præceptum abfolutum, sed limitatum, scilicet, nisi aliqua rationabilis causa prospiciendi, & consulendi famæ proximi excusat, vt dixerat *c. precedenti*; quam responsum nos etiam supra impugnauimus.

184. Ad obiectionem ergo tepondeo, in primis posse etiam aliquando reddi gladium volenter, vel alium
P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

occidere, quando scilicet absque grauissimo detrimendo negari non potest, vt cum aliis docet Thom. Sanchez vbi supra d. n. 18. Minor tamen causa sufficit ad dandum sacramentum peccatori occulto publicè potenti. Ratio autem discriminis defumitur ex doctrina generali, quam latè cum aliis probat idem Sanchez ibidem, scilicet obligationem non ponendi actionem indifferentem, ex qua sequatur peccatum alienum, non esse æqualem in omnibus materiis, sed mensurandam ex multis capitibus & circumstantiis; inter quas consideratur spes utilitatis proximi ex negatione nostra rei indifferentis, quæ quidem in cau[n]o nostro ferre nulla est, vel tenuissima, tum quia ille, qui paratus est ad suscipiendum sacramentum indignè, tantum abest, quod ex correctione nostra cum infamia publica meliorabitur, vt potius credibile sit, illum quantum eff de se, permanens in affectu malo interno, & insuper irritatum, & exacerbatum correctione & infamia, in alia peccata odij, & vindictæ prolapsum: tum etiam, quia licet quodlibet peccatum mortale, imò & quodlibet veniale in ordine ad ipsum, qui illud committit, sit magis vitandum, quam quodlibet aliud damnum; in ordine tamen ad permittentem non est tanta obligatio non permitendi, seu impediendi peccatum aliquod veniale proximi, quanta impediendi cuiuslibet alterius damni temporalis maximi; quia cum certum sit, illum hominem alia peccata venialia commisuram, non tanti facimus, quod inter alia committat etiam hoc unum, quod in tanta multitudine pro nihilo reputatur. Quod idem cum proportione de aliqua duratione maiori peccati mortalis dicendum est. Cum enim scimus, aliquem per horam durate in affectu peccati mortalis, non tantum affimamus, quod permittatur durare ulterius per unum instans, vt propter illam durationem impediendam debeamus facere, quæ faceremus ad impediendam eius mortem temporalem. Minoris enim fiunt ea mala, quæ simul cum aliis multis eiusdem generis adueniunt, vt si aliquis exigat a te suum gladium, quo Petrus vel sibi ipsi decem vulnera infligit, quem si non dederis, habebit statim alium, quo infligit novum vulnera, certè propter illud unum vulnus decimum vitandum non debet cum graui inconvenienti gladium negare. Cum ergo in nostro cau[n]o peccator habeat affectum illum malum toto tempore antecedenti, non debet Sacerdos negare Eucharistiam ad impediendam malitiam illam pro morula illa exigua temporis restantis cum tanto detrimento infamiae, & alijs periculis. Fator, si damnum eff irreparabile, sicut in morte, vt si necessaria effet infamia illa ad impediendam eius damnationem aeternam, tunc non deberet haber ratio infamiae, sed neganda effet Eucharistia etiam in publico; quia tunc fortiores rationes virgerent, quam in negatione gladij cum infamia ad impediendam mortem temporalem, vt constat. De facto tamen, cum non præuideatur tale detrimentum, imò nec maius ferre periculum damnationis, quam prius, non potest Sacerdos assumere medium illud infamie ad impediendum illud detrimentum spirituale, vt diximus.

Dices; imò nec posset, etiamsi sequeretur detrimentum damnationis aeterna. Nam sicut non possum aliqui auferre vitam, vel abscondere membrum præcisè, vt vitem eius damnationem aeternam; sic nec potero auferre illi positivè famam ob eundem finem; tam enim est contra iustitiam auferre famam, quam vitam, vel membra. Adde, si aliquis sciret ex reuelatione Petri damnandum, si sit diues, non ideo posset furari, vel auferre ei in iusto diuitias ad impediendum illud detrimentum spirituale; ergo minus licet

liceret auferre famam inuito, quæ maius bonum est, quam diuitia multæ.

186.
Diluitur.

Leffius.

187.
Obiectio.

Vasquez.

188.

Innoc. III.

Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quod qui auferat famam in nostro casu, non se habet sicut qui auferat positivè pecunias, sed sicut qui pecunias apud se depositas non custodit. Habemus enim delicta aliorum occulta, quasi deposita in nostra scientia, quæ custodiare debemus, ne proximus amittat suam famam: depositarius autem cum graui detimento non debet seruare depositum, sed potest illud à se proicere: sic possumus aliquando delictum occultum proximi manifestare ad vitandum detrimentum: sic potest aliquis reuelare delictum occultum aliquius ad vitanda grauissima tormenta, quibus ab eo extorqueret; vt obseruauit benè Leffius lib. 2. de Iustit. cap. 11. dub. 8. quia non obligatur ad custodiendum depositum cum tanto detimento. Non ergo est aliquis ita plenè dominus sua famæ, sicut suæ pecuniaz: famam enim solùm habet apud alios, qui sunt quasi custodes illius, atque adeò possunt ex graui causa eam non seruare: pecuniam verò habet apud se, quam nemo ab ipso inuito positivè potest auferre. In nostro autem casu non deberet Sacerdos cum tanto detimento certissima damnationis illius, qui petit sacramentum, custodire eius famam, quæ non est tam plene sub dominio nostro, cùm possint sàpè ex rationibz causa manifestari delicta nostra occulta ad vitandum damnum magnum publicum vel priuatum.

Vltimò obiici solet contra conclusionem, quia posset Sacerdos absque detimento famæ negare Eucharistiam in publico peccatori occulto, scilicet dando illi hostiam non consecratam loco consecrata, quo pacto & famam alienam, & reverentiam debitam lacramtum seruaret. Aliqui dicunt id fieri posse, concio ipso qui accipit: alij autem omnes negant; quia daretur occasio idololatriæ populo. P. Vasquez loco citato, cap. 4. num. 41. hanc rationem reciicit, quia revera tunc omnes adorarent verum Deum, & verum Christum, quem apprehenderent ibi latere, licet re ipsa non lateret. Sed hanc sententiam rejecimus agentes de adoratione Eucharistie tomo præcedenti de Incarnat. disp. 37. scilicet 3. vbi probauimus, verè adorari, quidquid est, quod latet sub illis speciebus, quæ ostenduntur, atque ideo verè committi idololatriam materialem, licet inculpabilis propter ignorantiam eorum, qui adorant, & propter illud periculum idololatriæ non posse exhiberi, vel ostendi hostiæ non consecratam pro consecrata.

Aliqui volunt, huic periculo posse iti obuiam, si Sacerdos ostendat quidem adorandum hostiam consecratam, sed simul cum ea habeat aliam non consecratam à tergo, quam solam det peccatori concio prius, & co-sentienti ad seruandam eius famam. Sed hoc etiam communiter reciicit. Primo, quia vix inquam potest id pacium fieri cum peccatore. Secundo, quia neque hoc modo vitatur periculum idololatriæ; nam in ipsomet actu sumendi hostiam, aliqui adorabunt illam hostiam, quam sumit peccator, etiamsi non videant illam. Tertio, quia ipsem actus sumendi illam reverenter, est actus religiosus, & cultus quidem externus, qui non solet nec debet exhiberi nisi vera Eucharistia; quare erit quædam adoratio & reverentia saltem externa, quam sumens exhibet exterioris illi hostiæ, quam sumit; & Sacerdos etiam, dum eam religiosè ministrat, videtur saltem exterioris exhibere illi cultum factum debitum vera Eucharistia, quæ etiam actiones externæ reverentia, & cultus circa hostiam non consecratam vitari debent. Vnde videtur applicari posse ad hunc casum id, quod in alio simili dixit Innocentius III.

de quodam Sacerdote, qui celebrabat absque intentione consecrandi, cùd quod est in statu peccati, de quo tamen dixi in cap. de nomine de celebratione Missarum, grauius peccasse, quam si in peccato verè celebrasset, & concludit: *Falsa sunt abiencia remedia, qua veris sunt periculis grauior.* Grauius enim est peccatum idololatriæ, etiam externæ, & fictæ, quam indigne sumptionis, quia haec, vt diximus, est solùm irreuerentia negatiua, quatenus non exhibetur totus cultus debitus sacramento, sed partialis.

Hinc iam dubitatur tertio de eodem sacramento 189,
Eucharistie, an peccatori occulto petenti in occulto Secundum du-
dandum sit: Sotus in 4. disf. 12. q. 1. art. 6. dicit negari
non posse à proprio Pastore petenti in Paschate, vel
in necessitate, in qua habet ius petendi; quia nemo
iure suo priuati debet absque sufficienti probatio-
ne, & notorietate delicti. Vnde aliqui Recentiores
candem sententiam amplectuntur, quoties Paro-
chus, qui de iure hinc, & nunc debet ministrare, non
habet saltem sufficientem probationem plenam de-
lictæ. Alij tamen Theologi communiter dicunt, ne-
gandam esse Eucharistiam in occulto, quos sequitur
Suzarez loco citato scilicet 3. & Vasquez 6. 5. & colligi-
tur ex Concilio Valensi can. 7. relato in cap. Si-
tamen 6. q. 2. Ratio autem est, quia si in publico non
negatur peccatori occulto, solùm est, vt vitetur in-
famia; ergo in occulto, vbi ea ratio omnino cessat,
neque est periculum infamiae, negandū est sacramen-
tum; ad hoc enim obligat lex viuialis non con-
ferendi indignis sacramentis, nisi rationabilis necessi-
tas aliud exigit. Neque obstat ius petentis, quia ille,
dum est in peccato, nullū habet ius ad hoc sacramen-
tum; & licet in publico habeat ius ad suam famam re-
tinenda, in occulto tamen hæc ratio omnino cessat.

Obiiciunt aliqui, Sacerdos in hius sacramenti administratione est minister publicus, vbiunque il-
licet ministret; ergo debet procedere vt iudex, qui
quidem non potest operari nisi ex scientia iuridica,
qualis est, quæ habetur per probationem plenam.
Respondeo, Sacerdotem in hoc sacramento mini-
strando non esse iudicem, sed pastorem; alioquin
debet inquirere de dignitate petentis, vt suprà
notauimus; & deberet excludere etiam in occulto,
quem scit dignum; si tamen duo, vel tres falsi testes
dicunt esse indignum, & alia eiusmodi. Est quidem
minister publicus, hoc est, publicè institutus; non
tamen publicus, id est, ordine publico procedens;
sicut & in sacramento Poenitentia est quidem mi-
nister publicus, id est, publica auctoritate institutus,
& designatus; non tamen publice procedens, sed se-
cretè, & ex notitia secreta, licet sit iudex. Multò
magis in sacramento Eucharistie, in quo non est
iudex, vt dixi, sed Pastor distribuens paustum omni-
bus petentibus, quæ non est actio judicialis, sed gu-
bernativa: gubernator autem, & pastor in suo mu-
nere non debet semper procedere ex scientia iuridi-
ca, sed ex æquo, & bono, prout pater procedit in gu-
bernandis filiis, & paterfamilias in regenda familia.
Secundò obiici potest, quia vxor potest reddere de-
bitum coniugale in occulto vitro petenti, & peccan-
ti in ipsa petitione propter votum castitatis, quod
habet; ergo & Sacerdos poterit ministrare Eucha-
ristiam petenti in occulto, & peccanti in ipsa peti-
tione propter indignitatem. Respondeo negando
consequentiam; hæc enim obligatio in Sacerdote
non oritur solùm ex debito non cooperandi pecca-
to alterius, (quoad hoc enim posset fortasse aliqua
rationabili causa excusari) sed ex debito non mini-
strandi sacramentum indignis; sed cum debita re-
verentia; quam obligationem vxor non habet in
reddendo debito coniugali, vt constat.

Duo

191. *Aiud du-*
lium. *placitum du-*
lium. *89.*
du-
s.
re-
que-
. Valer.
Duo superflunt dubia. Primum est, an ex scientia peccati habita in Confessione sacramentali possit, vel debet Sacerdos negare Eucharistiam, quando nullus adest testis, nec est aliud periculum revelationis. Aliqui enim affirmant, alii negant. Sed id pertinet omnino ad questionem de sigillo Confessionis inferius tractandam, vbi id definiebatur. Secundum dubium est, quis censendus sit peccator occultus, vel manifestus, & publicus, vt in publico possit, vel non possit ei negari Eucharistia. Sed cum tota illa obligatio dandi in publico peccatorum occultorum, oriatur ex debito non infamandi illum, questione erit generalis, quando crimen aliquius dicitur occultum vel publicum, vt non possimus, vel possimus hic absque peccato illud dicere aliis; de quo tractari solet communiter in materia de Iustitia, & Iure; nec habet hic specialiter difficultatem, licet plures in materia de Eucharistia etiam illam soleant examinare.

SECTIO XII.

*Quid circa hoc dicendum sit de aliis
Sacramentis.*

192. *R*estat iam ex dictis de sacramento Eucharistiae doctrinam ad reliqua sacramenta deriuare. Non est autem sermo de Matrimonio, de quo postea seorsim dicemus. Reliqua ergo sacramenta non sunt omnia eiusdem rationis, nec quod ad praesens attinet, potest una, & eadem regula pro illis omnibus assignari. In omnibus quidem procedit doctrina illa communis, quod, quoties commode possumus, debemus impetrare peccatum proximi indignementum sacramentum; hoc tamen debitum communum est alii materiis, & non multum virgines ministros sacramentorum. Sapientia enim occurret necessitas, vel incommodum, ratione cuius non obligentur ex hoc capite ad impediendum peccatum aliquius in dignitate recipiens sacramentum. Diximus autem supra actionem illam ministeri habere semper ex le aliquam indifferentiam, ratione cuius non sit minister causa peccati alterius, sed indirecte, & permissuè concurreat ad illud, qui concursus potest ex aliquibus circumstantiis reddi licitus, ut explicamus. Excipe tamen sacramentum Poenitentiae, in quo numquam licet ministro concurrere etiam per cooperationem indifferentem cum eo, qui indigne sufficietur; quia dispositio requirata ad dignè recipiendum est etiam pars essentialis ad sacramentum validum, saltem regulariter loquendo; & licet aliquid admittatur sacramentum illud validum, & informe, tunc etiam Sacerdos, cui dignitas constaret, non posset dissimilare; quia cum esset iudex, deberet inquirere, & iudicare de illa dispositione, ut statim dicemus.

*Minister in
Sacramento
Poenitentiae
habet hoc de-
betum magis
quam in
volo alio
Sacramento.*
Loquendo igitur de debito ministri, non praeside propter cooperationem ad peccatum alterius, sed propter obligationem non conferendi indignis; dicendum est de aliis sacramentis in particulari. Et in primis minister in sacramento Poenitentiae habet hoc debitum magis strictum, quam in vilo alio sacramento; tunc quia, vt dicebamus, valor sacramenti dependet regulariter a dignitate poenitentis, qui, si non est dispositus per dolorem debitum, sacramentum est nullum; tunc etiam, quia minister in eo sacramento est iudex, qui debet examinare conscientiam poenitentis, & eius dignitatem, vel indigentiam, vt debite possit proferte sententiam. Vnde licet possit contingere, vt in aliquo casu detur illud sacramentum validum, & informe, vt dicemus agentes de illo sacramento, tunc scilicet, quando poenitentis haberet dolorem aliquius peccati, quod *P. Iann. de Lugo de Sacramentis.*

confitetur, non tamen omnium, vel aliorum, quorum invincibiliter oblitus est, & simul habet propositum uniuersale non peccandi; tunc tamen Sacerdos vel nouit illum defectum, vel non nouit: si non nouit, iam non confert sacramentum scienter indigo, sed ei, quem credit esse dignum, & bene dispositum; si vero nouit illum defectum, deberet promunere suo reuocare in memoriam poenitenti tale peccatum, vel interrogare de illo, vt confessio fiat integra; debet denique, si aduertit defectum doloris, excitare, & mouere illum ad dolorem de omnibus peccatis mortalibus, ne proferat sententiam iniustam contra merita cauæ.

In sacramento Ordinis est etiam maior obligatio ministri non conferendi illud indigo, quam in aliis, præter Pœnitentiam; quia ad alia sacramenta omnes habent regulariter loquendo, ius, & possunt ea petere, quasi debita sibi à Pastore. At vero ad Ordinem non habent tale ius; neque enim quisquam sumit sibi honorem sacerdotij, nisi qui vocatur, tanquam Aaron. Vnde Praelati Ecclesie ex officio suo debent inquirere de meritis, & dignitate eorum, quos volunt ordinare, sicut & de dignitate eorum, quos ad beneficia, & alia munera Ecclesiastica eligunt. Debet itaque Praelatus negare Ordinem indigo, siue in occulto, siue in publico petat; quia collatio Ordinis non est meritus actus pascendi, sicut alia sacramenta, sed est actio iuridica, vel saltem gubernatoris, & principis, ad quem spectat eligere idoneos ministros; & ad hunc finem potest, & debet inquirere, & si non potest alia via impedire, potest etiam cum infamia repellere indigos, qui sibi debent imputare, cum ingerant se contra publicam utilitatem in ea munera, & officia, ad que non sunt idonei. Ad quod videtur attendisse Lucius Papa relatus in cap. *Ad aures*, de temporibus Ordinationum, vbi dicit, Episcopum debere non ordinare Religiosos, eorum Praelato contradicente, & reddit ratione: *Quoniam esse potest, quod Praelati eorum commissa secreta noverint, ex quibus confitent eis, quod saluà conscientiâ nequeum sublimari. Negatur ergo Ordo publicè petenti, propter indignitatem secreti cognitam à Praelato.* Hoc tamen non procederet, quando subditus peterer publicè ordinari à Praelato debente cum ordinare; tunc enim, si indignitas, vel impedimentum occultum probari non potest, debet Episcopus eum ordinare; quia non potest priuari iuste suo absque sufficiente probatione: in qua casu videtur loqui Alexander II. relatus in cap. *Extenore*, eodem titulo, de temporibus Ordinatione, vbi de Clerico habente crimen occultum, & remedii aliis tentatis, nolente desistere sic concludit: *Verumtamen, quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.* vbi Glossa finalis explicat, id procedere, quando Clericus habebat ius petendi Ordines, nempe ratione beneficij, vel dignitatis, quam habet. Et in eodem sensu & casu id affirmant Antoninus, *parte, tit. 14. cap. 16. §. 11.* Antoninus, & Syluester verbo *Ordo, 3. q. 9.* quorum sententiam Syluester, approbat Thomas Sanchez lib. 3, de Marim, diff. 15. Sanchez, num. 8. & 12. An vero idem dicendum sit de Parochio, vel Ordinario, vel propter impedimentum occultum à se cognitum debeat vel non debeat repellere eos, qui volunt contrahere matrimonium, dicendum postea agentes de Matrimonio.

De aliis sacramentis, scilicet Baptismo, Confirmatione, & Extrema-vnctione, quod ad praesens attingit, credo dicendum sicut de Eucharistia. Ad haec enim sacramenta habent ius omnes, vt petant ea à Pastore, tanquam pascua sibi debita; vnde non videtur habere maius ius repellendi eos cum infamia charissima.

194.
In sacramen-
to Ordinis quid
dicendum sit.

propter delictum occultum ab his sacramentis, quam ab Eucharistia. Verum quidem est, quod ad ministrandum Baptismum non sufficit, quod Pastores negatiū se habeant, non scientes indignitatem petentis; sed requiritur positivū inquirere, & examine fidem, & dispositionem illius, qui vult baptizari; neque enim debent absque examine, & tumultuariō introducere in Ecclesiam omnes, qui pertinent; atque adeo debent inquirere de dolore peccatorum, per quem disponuntur ad effectum Baptismi. Ceterum, si aliquis communiter existimaretur dispositus, & Praelatus, a quo iure petitur Baptismus, nollet crimen eius occultum, nec posset eum aliis mediis remouere à proposito, non video, cur magis posset eum in publico cum infamia reiicare à Baptismo, quam ab Eucharistia, & aliis sacramentis; eadem enim videtur esse ratio, nec proceditur magis ordine iuridico ad baptizandum, quam ad conferenda alia sacramenta.

196.

*Decisio altera
rīus dubij.*

Suarez.

Ex dictis inferatur decisio cuiusdam dubioli, quod esse solet, an haec malitia ministrantis indigno ita sit diuersa à malitia recipientis indigno, ut Sacerdos ministrans sibi Eucharistiam contrahat duplēcē malitiā specie diuersam; alteram ministrantis indigno, alteram recipientis indigno. P. Suarez *dīcta disp. 67. scđt. 1.* dicit, esse diuersas in specie, atque adeo Sacerdotem etiam extra Missam subimet subimēt Eucharistiam in peccato mortali, duplēcē malitiā contrahere specie diuersam explicandam in Confessione, non enim sufficeret dicere, ministrasse indigno, vel solum dicere, communicasse in peccato, sed deberet utrumque explicare, scilicet se ministraliter indigno sibi: inā in sententia, quae dicit, peccare mortaliter ministrante Eucharistiam in peccato mortali, quam tenet idem Suarez *in presenti disp. 18. scđt. 3. & 4.* consequenter dicendum est, reperiiri ibi tres malitiā specie diuersas, scilicet ministrantis indigno, ministrantis indigno, & suscipiens indigno, non tamen oportet in Confessione explicare illam primam; quia dicendo, se suscepisse a scipio Eucharistiam in statu peccati, explicat satis se illam ministrasse sibi in statu peccati.

197.

Valquez.

P. Valquez *dīcta disp. 209. de Eucharistia. c. 1.* docet, malitiā ministrantis indigno, & suscipiens indigno, non differre specie; quia virtus consistit in eo, quod sacramentum caret suo effectu gratiae propter obicem suscipientis. Eodem ergo modo peccat suscipiens cum illo obice, & minister cooperans, ut suscipiat cum tali obice, & impedimento, vnde infert, etiam si Sacerdos positivū suaderet, & moueret alium ad suscipiendum indigno, non reperiiri ibi aliam malitiā specie diuersam, sed eamdem, scilicet cooperationis ad falsam significacionem sacramenti, seu quod illud caret suo effectu. Denique infert, Sacerdotem de manu sua suscipientem Eucharistiam non contrahere duas malitiā specie diuersas in Confessione explicandas, cum tota illa sit malitia eadem priuandi sacramentum suo effectu, ut dictum est.

198.

Soluitur.

Ego in primis fateor, Sacerdotem suscipientem de manu sua Eucharistiam in peccato, non contrahere tres illas malitiās; quia, ut supradiximus, ministrare praeclā Eucharistiam in peccato, non est peccatum mortale; quia non est confiteate sacramentum; si tamen esset peccatum, consequenter dicendum esset, in illo casu contrahi duas malitiās specie diuersas, scilicet suscipiendo indigno, & ministrandi indigno, quae sunt omnino diuersae; nam prior desumitur ex eo, quod sacramentum priuetur suo effectu; posterior verò non sumitur ex hoc capite: non enim priuatur illo modo Eucharistia suo

effectu, quando Sacerdos peccator eam tribuit aliqui iusto; sed sumitur ex irreuerentia contra illud sacramentum, quod indigno tractatur à sordido, & polluto ministro; quare dum sibi ministraret, utramque malitiā contraheret, & deberet in Confessione explicare, si sententia illa vera esset.

Secundò addo, malitiā ministrantis indigno, & malitiā suscipientis indigno esse specie diuersas. Fateor quidem, Sacerdotem ministrantem indigno non contrahere ex hoc praeclā capite duas malitiās, alteram ex eo quod cooperetur peccato indigno suscipientis, alteram ex eo, quod indigno tractet sacramentum, sicut si proiceret illud in locum foridum; idque bene probat P. Valquez loco citato, quia tota hæc indigna tractatio sacramenti conficit in eo, quod detur indigno, & recipienti absque fructu; hoc autem non potest praescindere a co-operatione illa ad peccatum suscipientis saltem per se loquendo, nisi alter excusetur per ignorantiam à peccato indigna susceptionis; ergo illa indigna tractatio sacramenti non est malitiā distincta à co-operatione cum peccato alterius, atque ideo non est in ministro duplex malitiā, altera indigna tractationis sacramenti, altera co-operationis ad peccatum alterius.

Addidi tamen, malitiā illam ministrandi in digno differre specie à peccato, & malitiā suscipientis indigno; quia licet vna subdinetur alteri, & utraque desumatur ultimè à falso significacione sacramenti, quod priuat suo effectu diuerso tamē modo: sicut virtus temperantiae prohibet efsum carnium prohibitum in Quadrageſima diuerso tamē modo obligat me ad abstinentiam a carnis. Sicut castitas diuerso modo obligat me ad abstinentiam ab illicitis, quam ad non suadendū alteri ex illicita; non enim peccaret contra suum votum castitatis, qui alteri suaderet nuptias, vel etiam fornicationem; sicut nec peccaret contra suum votum obedientia, qui Religioso alter ius Ordinis suaderet non obediens suis Praelatis; sed peccaret indirectè contra castitatem vel obedientiam. Non est ergo peccatum eiusdem speciei intemperantia in se, & cooperari ad intemperantiam alterius. In materia quidem iustitiae cooperatio participat eamdem malitiā directam iniustitiam, quia iustitia obligat me ad non lèdendum ius alterius; ille autem habet ius contra me, ne ego furer, & ne sim causa furti contra ipsum; vnde in vitro caseu teneat ad restituionem, & peccato peccato iniustitiae directo; in temperantia vero, & aliis similibus non procedit ea ratio, & ideo videtur differre specie cooperatio praeclā, vel suacio a peccatis directis contra eam virtutem. Neque enim demones sunt propriè lascivi, gulosi, fornicati, adulteri, &c. licet suadeant, & cooperentur ad eiusmodi peccata; sicut neque è contra sancti Angeli sunt propriè abstinentes, sobrij, casti, vigilantes, &c. licet suadeant, & moueant nos ad euāmodi virtutes amplectendas.

Similiter ergo diuersa est malita suscipientis indigna sacramentum à malitia cooperantis ad susceptionem indignam alterius. Nam diuersa est obligatio, qua vnuquisque debet curare, ne in seipso sacramentum inutile sit, & absque effectu, ab ea, qua debet impediare, ne id in alius contingat. Nam sicut alia est obligatio, qua debo curare, ne gratia Dei in me ipso vacua sit, & ne Diuinæ inspiraciones in me maneat absque fructu, ab ea, qua debo impediare hoc ipsum in alius: sic videtur dicendum de faciatnēs, quae alio titulo debo curare, ne in me vacua sint, & absque fructu: & alio titulo debo hoc curare

199.

Malitia ministrandi in digno differe specie à malitia suscipientis indigno.

201.

curare in aliis: alioquin qui in peccato communicat, sufficeret si in Confessione postea diceret, se fuisse causam, quod sacramentum ab aliquo indignè suscipieretur, nec deberet explicare, seipsum indignè communicasse: quod (ni fallor) nemo concedet. Sicut non esset eiusdem speciei peccatum ingratis aduersus meum benefactorem, cum eo, quod committerem, si alicui auctor essem, vt esset ingatus aduersus suum benefactorem: imò non crederem, satisfactum in Confessione eum, qui absque causa ministriavit sacramentum indignè, si solum diceret: Cooperatus sum ad hoc, vt alius indignè recipiet sacramentum; nam cooperatio illa ministri videtur differre specie à cooperatione alterius propter speciali obligationem, quam minister habet dispensandi prudenter, & fideliter sacramenta, qua obligatio ex hoc speciali titulo non est in aliis, qui licet peccarent contra reverentiam debitam sacramenti, & vt cooperantes peccato indignè suscipientis, non tamen contra fidelitatem munieris sui in administratione debita sacramenti. Porro, si minister habet specialem obligationem, quam non habent alij, multò magis specialem titulum, ac obligationem peculiarem habere videtur ipse suscipiens sacramentum, ad quem specialiter pertinet disponere animam suam ad eius effectum multò magis, quam pertinet ad ministrum, & per consequens malitia ipsius suscipientis indignè differet specie à malitia cooperantis ad eam susceptionem.

202. *Sacerdos accipiens manus sua Eucharistiam in statu peccati, contrahere tamen aliquam malitiam diuerfam ab ea, quam contrahit, qui minister indignè suscipiens, non contrahere quidem malitiam eamdem, quam contrahit, qui minister indignè suscipiens sacramentum in statu peccati, non contrahere tamen aliquam malitiam diuerfam ab ea, quam contrahit qui merè suscipit indignè. Prima pars probatur, quia quando Sacerdos dat Eucharistiam indignè, contrahit etiam malitiam cooperantis indignè suscipientis, quam diximus esse diuerfam à malitia indignæ susceptionis: hanc autem malitiam non contrahit, quando ipse accipit sibi Eucharistiam: nam cooperatio semper est in ordine ad alium, cui cooperamus, atque ideo specialis malitia cooperationis constituit in eo, quod aliquis participet peccati alieni, & concurrat ad illud; quare semper videtur imbibere scandalum, & causalitatem alieni peccati; Sacerdos autem sumens sibi Eucharistiam, nullo modo concurrit ad peccatum alterius, neque ponit scandalum alteri; ergo malitia illa cooperationis, & participationis peccati alieni non inuenitur in eo, qui sibi lumen Eucharistiam. Secunda vero pars, quod scilicet contrahit aliquam malitiam diuerfam ab ea, quam contrahit merus suscipiens, probatur ex dictis; quia peccat, non solum contra obligationem dignè suscipendi, sed etiam contra peculiarem obligationem ministri non distribuendi illud sacramentum, nisi dignis, cum enim accipiat sibi indignè, & ad hoc abutatur potestate, quam habet distribuendi illud sacramentum, peccat contra fidelitatem debitam in suo munere administrando. Sicut Pontifex non minùs peccaret contra fidelitatem, & debitum sui officij recte administrandi dispensans secum in voti, vel concedens indulgentias absque causa sufficienti, quam si dispensarer, aut concederer aliis; uterque enim est aetus indebet proueniens ex illa potestate, quam habet, & contra debitum sui officij, recte & fideliter administrandi. Similiter ergo Sacerdos, qui ex potestate publica, quam habet circa Eucharistia distributionem, illud sacramentum sibi indebet usurpar, peccat contra debitum sui officij, atque adeò contrahit aliquam malitiam, quam non contraheret laicus*

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

suscipiens Eucharistiam in statu peccati; & debet eam in Confessione explicare, ac dicere, se accepisse sibi Eucharistiam in statu peccati; si verò id fecit in Missa, debet id explicare, quia alia fuit malitia conficiendi sacramentum in peccato, sufficiētque dicere, se in peccato celebrasse: hoc enim modo explicatur triplex illa malitia, conficiendi, sumendi que sacramentum indignè, & ministrandi indigno.

203.
*Præceptū nō
ministrandi
indigno est
naturale.*

Dubitari solet vltimò, an hoc præceptum non ministrandi indigno, nisi in certis casibus, sit positum, vel etiam naturale? Aliqui enim volunt, licet quoad eam partem non ministrandi indigno sit naturale, quoad aliam tamen partem non negandi peccatori occulto in publico, esse positum à Christo Domino propter magna inconveniētia, quae inde sequentur. Ita P. Coninch *infra q. 8c. art. 6. Coninch.* n. 34. Communis tamen sententia docet, esse naturale quoad vitramque partem supposita institutione tali sacramentorum; & rationes suprà adducunt id evidenter probare, si aliquid probant. Nam tenuerentia debita sacramentis ex natura sua exigunt talem facilitatem in subiecto, ut non frustrenetur, & carant suo fine. Obligatio etiam erga proximi famam exigit, vt quando non inferatur positum detrimentum honori alterius, sed solum interuenit negotio, seu non solvere totum cultum debitum, non licet reuelare occulta crimina, & infamare, ac vi repellere proximum, vt supra ostendimus est. Non est ergo, cur dicamus, Christum alterasse legem naturalem in hoc puncto, & dispensasse in cultu, qui ex natura rei debebatur ex præcepto naturali suis sacramentis.

SECTIO XIII.

*Vtrum in Sacramento Matrimonij sit eadem
obligatio Parochi, non ministrandi
illud indigno.*

Dr Vplex potest esse quæstio. Prima, si Parochus assistens Matrimonio habeat eamdem obligationem non assistendi, quando coniuges indignè suscipiunt illud sacramentum. Secunda, an ipsiusmet coniuges, qui non solum sunt suscipientes, sed ministri illius sacramenti, quod sibi inuicem ministrant, debeant non solum singuli esse in statu gratiae, ne indignè illud suscipiant, & ponant obice gratiae sacramentali, sed etiam debeat cauere singuli, ne coniux alter sit in peccato, quod si sciatur, eū re vera esse in statu peccati, an debeat abstinere, ne ministrant sacramentū indigno. De priori itaque quæstione dicimus has sectiones; de posteriori, sectiones sequenti.

Circa primam quæstionem distinguendum est: nam vel indignitas prouenit ex aliquo impedimento occulto, quod coniux habeat ad Matrimonium contrahendum, vel ex statu peccati, aut censura, quia prohibetur in eo statu sacramenta recipere. In primo casu aliqui dicunt, si impedimentum sit occultum, & probari non possit, & matrimonium petatur in publico, nec admittit velint desistere, debet Parochum assistere. Ita Veracruz, Vega & Barthol. à Ledesma, quos afferit Thom. Sanchez lib. 3. de Matrimonio, diff. 15. num. 8. Ipse tamen num. 12. cum communis docet, debere Parochum non assistere, sed manifestare rem totam Ordinario, qui iam ex denunciatione Parochi poterit negare matrimonium. Quod si ipse Ordinarius impedimentum occultum sciret, nec posset probare, deberet matrimonium publicè petentibus non negare; cum ipse non posset simul esse iudex, & testis. Alij tamen fortasse melius dicunt, Ordinarium etiam debete tunc negare, & denuntiare superiori, v.g. Nuncio Apostolico: imò

204.

205.
*Quando in-
dignitas pro-
uenit ex im-
pedimento oc-
culto, Paro-
chi debet
negare assis-
tentiam.
Veracruz.
Bartholom.
à Ledesma.
Sanchez.*

N 3 ipse

Coninch.

206.

*Quando indi-
gutas proce-
m ex pecca-
to, vel occul-
to, vel publi-
co, Parochus
nō posse nega-
re, cōmūniter
dīcunt The-
ologi.*

207.

*Duplex est
difficultas in
hac sententia.
Prima.*

Secunda.

*Ad primam
responsum San-
chez.*

208.

*Impugnatū
hac responso.*

209.

*Ad primam
responsum San-
chez.*

ipse solus posset iudex, & testis esse in hac causa, sicut & Parochus est simul accusator, & testis; tam enim videtur esse contra regulam aliorum iudiciorum esse simul accusatorem, & testem, quām esse iudicem, & testem. Ita Coninch *dissim. 27. de Mari-
mon. dub. 7. num. 67.*

In secundo autem casu facientur communiter Theologi, Parochum non posse negare matrimonium in publico propter peccatum illud occultum. Ita Coninch *vbi supra n. 68.* qui nihil dicit, quando esset peccatum publicum. Alij tamen dicunt, posse assistere, etiam quādo peccatum esset publicum. Ita *Ioannes Praepositus in 3. p. q. 7. de impedimentis Ma-
trimon. dub. 24. & Paulus Layman tom. 1. lib. 5. tract.
10. p. 2. c. 4.* Vnde & posse assistere matrimonio inter hereticos, vel excommunicatos non denunciatos, nec Clerici percussores notorios. Reddunt autem rationem quia Parochus non est minister sacramenti huius, sed testis assistens. Quid autem dicendum sit de coniuge ipso, qui est minister, statim videbimus.

In hac communi sententia duplex est difficultas. Prima est, quomodo concilietur prima pars cum secunda. Si enim Parochus sciens impedimentum occultum, v.g. votum castitatis emissum à pertente matrimonio, non potest etiam in publico assistere, sed debet manifestare Ordinario illud impedimentum nonne appareat, quomodo possit assistere, quando nouit peccatum, vel excommunicationem occultam volentis contrahere matrimonium, neutrum enim ex illis impedimentis reddit matrimonio irritum; vt rursum vero reddit aequum illicitum, cum excommunicato non minus prolibita sit receptione sacramenti, quām habent votum castitatis celebrare matrimonium; ergo vel in neutro, vel in vitroque casu poterit Parochus assistere. Secunda difficultas est, quia saltem, quando peccatum, vel celsura publica est, non videtur posse assistere Parochus absque eo, quod cooperetur peccato coniugis; cum tunc abique vila infamia (res enim est iam publica) possit eum corrumpere, & repellere. Sicut ergo alia sacramenta debet etiā in publico negare publico peccatori, ne cooperetur eius peccato; sic in matrimonio videtur dicendū propter eadē rationem.

Ad primam difficultatem respondet P. Thom. Sanchez *lib. 3. de Matrim. dissim. 15. num. 13.* dicimen esse, quia Ecclesia non habet ius in foro externo ad impedimentum matrimonium ob alia peccata occulta, cum non iudicet de occultis; quando autem sunt impedimenta iure ipso impedientia matrimonium, habet ius in vitroque foto impediendi, si vnius testimoniū probari possit: hoc enim est speciale in matrimonij impedimentis, vt vno teste probari possit ad negandum matrimonium, quod in aliis peccatis non procedit.

Hac responso multas patitur difficultates. Primò, quia Ecclesia per excommunicationem secreta tam verē prohibet etiam cōtrahere matrimonium, non minus, quām votum secretum castitatis id prohibeat. Secundò, quia de hoc ipso petitur ratio, cur ob votum castitatis vno teste probatum possit Ecclesia negare matrimonium, & non propter excommunicationem vno teste probatum, cum tam impedita licitatem receptionem illius sacramenti excommunicatione secreta, quām votum castitatis secrete. Tertiò, quia ad minus sequeretur, quād quando excommunicatione, vel peccatum secretum possit probari duplice teste, possit, & debeat Parochus negare assistantiam petentibus etiam in publico. Quartò, quia saltem quando peccatum, vel excommunicatione petentis est publica, licet non faciat eum vitandum, debebit Parochus negare, cūm

iam possit pertinere ad iudicium Ecclesiae; quod tamen est contra proximum: nullus enim Parochus negat assistantiam coniugi, cuius peccatum aliquod graue communiter cognoscitur.

Alij respondent, dictimē esse, quād quando contrahens est solum in statu peccati, agitur solū de vno peccato externo vitando indignæ suscep-
tione sacramenti, quod quidem iam peccator, quantum potuit, interiū compleuit, & a quo spe-
rat postea facilē emendandus. Quando autē sub-
est impedimentum occultum, agitur de plurimis peccatis vitandis, quae per totam vitam committit coniux forniciando cum putatīa vxore, vel votum castitatis violando, aut etiam de vitando irrepara-
bili danno tertij, cum quo alter tenet cōtrahere: que omnia magis nos obligant, vt ea impediamus, etiam cum aliorum infamia, quām illud periculum, quo peccatum iam interius, quantum potuit, admī-
lit. Ita P. Coninch *loco supra citato. num. 69.*

Sed contra; quia non omni impedimenta ma-
trimonij afferunt eiūmodi inconvenientia post se;
nam votum non incundi matrimonium est ex im-
pedimentis matrimonij impedientibus; & tamen
non affer ea inconvenientia aliorum peccatorum
subsequentium; quia semel initio matrimonio, po-
tent licet coniux ille reddere, & petere debitum
coniugale; quod idem ferē est de voto castitatis:
nam semel initio, & consummatum matrimonio, non
est periculum certum semper aliorum peccatorum
sequentium; & tamen eiūmodi impedimenta etiam
secreta faciunt, quād Parochus debeat repellere
volenta contrahere.

Dices, in iis casibus procedere illud aliud incon-
ueniens de damno irreparabili Dei, cui fides data
per votum irreparabiliter frangitur. Sed contra; quia si aliquis voullet non sumere Eucharistiam
in peccato, non posset sacerdos ei in publico peren-
ti negare Eucharistiam propter illud peccatum oc-
cultum, licet tunc etiam irreparabiliter laderet ius
Deo acquisitum per tale votum: hoc ergo non suf-
ficit de fe, vt repellantur volentes contrahere cum
eiūmodi impedimentis occultis. Adde, posse saepe
contingere, vt eiūmodi periculum peccatorum se-
quentium vitari possit; si, v.g. Parochus sciat, se pos-
se illi coniugi habenti votum castitatis impetrare
facile postea dispensationem voti, aut se habere fa-
cilitatem ad dispensandum cum ipso post mar-
rimonium initum ad petendum debitum, prout ali-
qui ex priuilegio habent, in quibus casibus non de-
beret praeceps propter peccata subsequentia repel-
lere illos cum infamia praesenti, sine qua posset fa-
cilis ea peccata postea impediare.

Addit aliam rationem discriminis idem Autor
ibi, quod scilicet ex denunciatione eorum impedi-
mentorum non sunt ordinariē nata, sequi eadem
incommoda, quē ex repulsa occulti peccatoris, quia
ea impedita debent coram Ordinario probari,
quare non tam facile possunt fingi, nec ex iis ita
potest nasci scandalum, aliorumque turbatio.

Sed contra; quia non minus potest probari co-
ram Ordinario excommunicatio occulta, quām vo-
tum occultum castitatis, in mō multo facilius; ergo si
propter debitum correctionem, & vitandum pecca-
tum contrahens debet Parochus suscipere in fe-
onus probandi votum, vel certe denunciandi, debet
etiam suscipere onus probandi, vel denunciandi ex-
communicationem. Adde, eiūmodi impedimenta
etiam absque probatione plena sufficere, vt Ordini-
narius repellat; ergo & excommunicatio occulta
non plene probata sufficere. Denique, ergo quando
excommuni-

excommunicatio publica est, vel peccatum aliud, poterit, & debet. Parochus repellere volentem contrahere matrimonium: tunc enim facile probabit, quod omnes norunt, nec sequuntur illa alia incommoda.

214. *Sensit* hanc difficultatem P. Thomas Sanchez postea in alio loco lib. 7. de Matrimonio, disput. 11. dicit P. Sacerdos. quam in simili ferè casu sibi opposens, faptetur, esē forte: & tamen assignare conatur discrimen inter contrahentem cum excommunicato non vitando, vel cum habente votum castratis: quia scilicet excommunicatio non est impedimentum speciale matrimonij, sed sicut peccatum mortale impedit omnium Sacramentorum susceptionem. Cum ergo non sit speciale impedimentum matrimonij; nec illi obstat, quatenus contractus est, sed ratione sacramenti, inde est, ut id obstaculum non afficiat vtrumque contrahentem. At votum est impedimentum speciale matrimonij, vt est contractus, ac proinde vtrumque contrahentem impedit. Iustus enim contrafatus matrimonij petit in neutro contrahente esse impedimentum impediens, aut dirimens.

215. Hac ratio applicari etiam potest ad casum nō*Indiges tamē strum de obligatione Parochi, & magis fortasse at- aduc explicati-*us*sumine.* ttingit punctū discriminis; sed indiget explicatione. Adhuc enim videtur supereſſe difficultas, quid faciat illa maior, vel minor specialitas, vt ideo unum impedimentum debeat denuntiari, & non alterum. Ponamus, v.g. Petrum obligatum esse Ioāni ad nullum prorūs contractum celebrandum absque eius consensu, aut consilio, vel a superiori potestatem habente eiusmodi praeceptum habere: hoc quidem non est impedimentum speciale matrimonij, sed commune omnium contractuum, & tamen erit ex impedimento, quae denunciādā esēt, & propter quē Parochus deberet illū repellere; ergo quid excommunicatio sit impedimentum commune ad omnia sacramenta, non facit, quid non debeat propter cam repellī volens contrahere matrimonium.

216. Adhuc exīstimo, rationem illam explicari posse. *Sunt aliqua* in debito fensi, quid scilicet differentia sit inter quā impedit ea, quae impedit matrimonium sub communī ratione sacramenti, prout impedit excommunicatio, cūmāi fa-
mōniū, ali-
qua sub ra-
tractus, prout sunt alia impedimenta dirimantia, vel etiam impedientia matrimonij. Nam impedimenta prioris generis non magis impediunt circa Parochus Matrimonium, quam circa Eucharistiam, Confir-
mationem. Extremam vñctionem, quae vidimis non esse in publico neganda propter obicem occultum; qua ratio à fortiori procedit in Matrimonio, prout faeramentum est: imò magis, quam in aliis Sacra-
mentis; ea enim saltem debent negari publico pec-
catori: non tamen debet Parochus repellere publicum vñtrarium, aut concubinariū à celebrando matrimonio; quia in hoc sacramento Parochus non est minister, nec ipse confert tamquam pastor, & distributor illud sacramentum, sed assistit quasi testis, vel Notarius publicus, ad quem non spectat examinare meritā sufficiētis, sed fidem facere, & tellari qua videt.

217. Alia est ratio de iis, quae impediunt matrimonium, prout contractus est; nam contractus humani, prout tales sunt, pertinent ad Principem, seu superiorem humanum, vt index est; index autem habet ius examinandi, & inquirendi, an contractus legitime, & debitè fiat: potest ergo vt index inquirere de impedimentis legitimis, vt constet, an debeat suam autoritatem interponere in tali contractu, an porius prohibere, ne fiat. Non tamen debet inqui-

rere de aliis peccatis, quae aliunde, & extrinsecè possunt illi contractui advenire. Sicut etiam Notarius debet non confidere instrumentum publicum super contractū factō contra iuris prohibitionem, & in quo non seruantur omnes conditiones legiti-
mæ, tam quae non reddit, quam quae reddit irritum contractū; non tamen debet Notarius inquirere, an contrahentes aliunde peccent in ipso contractū, vt peccant contrahentes ex fine vitiōso, & mortali. In Sacramentis autem vt Sacramentis hoc non procedit, quia circa ipsa ministri non sunt iudices (excepto sacramento Pénitentiae), sed dispensatores; & in aliquibus sunt dispensatores eorum, ad quae omnes fideles habent ius. Vnde non habent in illis ius inquirendi, sed debitum ministrandi, & dandi medicinam, cibum spiritualem, &c. omnibus, qui petunt; & licet vt pastores debeat non dare indignis, hoc tamen non debet esse cum infamia potestis; quia cùm hoc debitum procedat ex reuerentia sacramenti, & haec reuerentia ledatur, non positiū, sed negatiū, per omissionem majoris reuerentia debita in petitione indigna, vt supra vidimus; non debet pector impediare illud peccatum cum infamia positiva potestis.

Adde, Parochum, vt diximus, non esse ministrum sacramenti in matrimonio, sed teſtem, vel quasi iudicem prestantem auctoritatem contractui sua preſentia, atque adeo considerando matrimonium, vt sacramentum est, non habet Parochus debitum, aut ius repellendi indignum, sed solum habet ius repellendi potestem cum impedimento aliquo contra matrimonium, vt contractus est: quia prout sic subditur superioribus Ecclesiasticis, vt iudicibus contractum; & licet non in omnibus contractibus iudices, & superiores adhibeant hanc inquisitionem, quia in iis non multum refert, quid fiant contra aliquam prohibitionem, aut quando ratione aliquius impedimenti non deberent fieri in matrimonio tamen propter rei gratuitatem, & quia assertum est secum deliberationem de tota vita, vt titus toto iure suo Ecclesia, & per publicas denunciationses, ac monitiones inquit: sicut & in profecione Religiosa, in alienatione rerum Ecclesia, in donationibus excessiūs, & aliis similibus prouisum est à iure de certis solemnitatibus ad praecaudam omnem fraudem, & vitanda omnia inconvenientia, quae in his materiis grauioribus grauiores essent.

Ex his autem patet iam responſio ad secundam obiectiōnem supra propōitam ex cooperatione, Ex his tamē patet responſio ad obiectiōnem supra propōitam, quia Parochus videtur cooperari peccato indigno sufficiētis sacramentum Matrimonij: quod peccatum posset facilē Parochus vitare, saltem quando peccatum potestis est publicum, atque adeo nulla sequitur infamia ex receptione sua afflīctiā. Respondeatur enim, eam cooperationem effici valde materialem, & inculpabilem Parochi, qui non potest negare suam afflīctiā, quam debet vt minister publicus: sicut nec publicus Notarius, vel iudex potest negare auctoritatem sui muneri contractui alicui legitimo, licet contrahens ex intentione prava peccet in ipso contractū; & sicut vxor non peccat redendo debitum coniugale viro potenti cōtra votum castratis, quod habet: sic nec Parochus peccat afflīctendo, quia reddit, quod ex munere suo debet, & quid abſque graui inconvenientia negare non potest: si tamē posset facilē potestē admoneare, & remouere ab ea indigna receptione sacramenti, deberet viue ex lege charitatis id facere; persistenti autem, & valenti contrahente matrimonij, non potest afflīctiā debitā subtrahere, iuxta regulas supra positas, quod à fortiori constabit ex dicendis sectione sequenti.

SECTIO XIV.

*Virum coniux ipse, quatenus minister Sacra-
menti peccet mortaliter contrahens matri-
monium cum peccatore; vbi, an ex hoc etiam
capite peccet grauius Catholicus ducens
uxorem hereticam.*

220.

Oportet regulam illam de obligatione ministri non conferendi sacramentum indigno examinare in particulari in ordine ad sacramentum Matrimonij; quia hoc tempore à viris grauisimis regula illa generalis oppolita est Principibus viris potentibus ab Apostolica Sede facultatem contrahendi ob iustas causas matrimonium cum personis haereticis. His, inquam, oppositum fuit, peti facultatem ad rem intrinsecè malam, scilicet ad conferendum scienter indigno sacramentum Matrimonij, quod cum coniux Catholicus licite facere non possit, nec Pontifex id licite indulgere poterit. Supponunt enim, in hoc sacramento ministris esse ipsos coniuges, qui sibi inuicem ministrant, & conferunt sacramentum, non verò Parochum; vt docent communiter Theologi ferè omnes, vnde contraria sententiam temeritatis notā afficeret videatur nouissimus Index Expurgatorius Cardinalis supremi Inquisitoris in Hispania editus anno 1632, in quo praecepitur apponi cautio in margine in quodam Auctore, qui eam doctrinam tamquam probabilem referebat; vt constat in eodem Expurgatorio littera D. in verbo: *D. datus Nigrus Cabecanus.* Sunt tamen alii ex Recentioribus, qui eam expresse docent, & defendant; vt Franciscus Sylvius in 3. p. q. 42. *Supplementi art. 1.* sequunt Gulielmum Estium, qui eamdem sententiam ferè amplectitur, & latè probat in 5. diff. 26. §. 10. Sed quidquid sit de hoc, hinc oritur difficultas, quia Catholicus contrahens cum haeretica ministrans scienter sacramentum in digno; quod cum sit intrinsecè malum, non potest à Pontifice concedi, vt fiat.

221.

Non est animus agere nunc, an, & quando licitum sit matrimonium Catholicorum cum Haereticis, & quæ pericula prolixi educandæ aut peruersio-
nis propriae debeant praecaveri, vt careant turpitudine intrinsecæ quo ultra alios videri potest. Basilius Pontius in *Appendice post lib. 12. de Marrimon.* vbi latè id tractat: hoc enim non pertinet ad praesentem questionem, sed solum, an maneat intrinsecè malum, inire eiusmodi matrimonia ex hoc praesepit capite, quod coniux ministret sacramentum indigno; in quo videret mihi quæstio communis Catholicis etiam, qui contrahunt scienter cum Catholicis, qui est in peccato mortali, cùm hi etiam ministrant sacramentum indigno; & quoniam Haereticus habeat aliud impedimentum propter excommunicationem, qua priuatar receptione Sacramentorum, hoc tamen inter Catholicos potest inueniri, si matrimonium fiat cum coniuge excommunicato non vitando; & patum difficultatis addit impedimentum excommunicationis in haeretico, in ordine ad nostrum casum, vt videbimus.

222.

Hic solum exanimatur, an sit intrinsecè malum, inire eiusmodi matrimonia ex hoc praesepit capite, quod coniux ministret sacramentum indigno; in quo videret mihi quæstio communis Catholicis etiam, qui contrahunt scienter cum Catholicis, qui est in peccato mortali, cùm hi etiam ministrant sacramentum indigno; & quoniam Haereticus habeat aliud impedimentum propter ex-

223.

communicationem, qua priuatar receptione Sacramentorum, hoc tamen inter Catholicos potest inueniri, si matrimonium fiat cum coniuge excommunicato non vitando; & patum difficultatis addit impedimentum excommunicationis in haeretico, in ordine ad nostrum casum, vt videbimus.

224.

Hic non est sermo de communicando.

Sanchez.

Si non est sermo de communicando.

monij, quamdiu ille est in statu peccati, sed vnu-
quisque tenetur se ipsum in gratia constitutere;
confortem verò relinquit sua conscientia, vt constat
ex vnu omnium fidelium: ergo non agnoscent hanc
obligationem non ministrandi sacramentum Ma-
trimonij coniugi indigno.

227. Secundò probatur hoc ipsum ex praxi Ecclesie, & summorum Pontificum, qui requisiti dispensarunt cum perfonis Catholicis, vt possint inire matrimonia iustas ob causas cum Hæreticis. Sic dispensatum est in Chalcedonensi Concilio ad 15.
rū can. 14. generaliter, vt fierent ea matrimonia, si con-
pactus in re iuris fecit mala dispensatio. Promittere autem conuersationem, sicut &
in Concilio etiam Laodicensi cap. 31. & Agathensi
cap. 67. Promittere autem conuersationem, non est
conuersti; nec per hoc tollitur actualis indignitas,
aut excommunicatio. Clemens VIII. anno 1604. ex
consilio Cardinalium, in Congregatione re di-
spataria, & tractata, simili dispensationem concessit
Catharina sorori Hériti IV. Regis Francie, vt cum
esset adhuc hæretica, nuberet Ducis Barenii Catho-
lici consanguineo suo, quod Breui datum Romae
8. Febr. ann. 1604. ego legi, & missum fuit ad Innocentium
Bubalum Episcopum Camerensem. tunc Nun-
cium Apostolicum in Gallia, postea Cardinali: non
habuit tamen effectum dispensatio, quia pædiga
Catharina antequam Breue ad eius manus veniret,
mortua est. Quæ omnia ostendunt, non esse intrin-
secè malum eiulmodi coniugium, ex illo capite
ministrandi sacramentum indigno: alioquin dispen-
sasset Ecclesia, & Pontifices ad rem intrinsecè ma-
lam exsequendam, quam coniux Catholicus absque
peccato mortali facere non potest, quod quidem
incredibile videtur, quid enim hoc esset, nisi opem
prastare, & fouere peccata, quæ absque eiulmodi
dispensatione Catholicus non committeret.

228. Tertiò probatur hoc ipsum ex praxi aliquarum Pro-
vinciarum, in quibus permixti sunt Catholici cum
Hæreticis, & scilicet mutuò in matrimonio coniunguntur,
videlicet, & contentientibus Prælati: unde audio,
in Curia Romana in omnibus dispensationibus ma-
trimonialibus, que expeditiunt pro regno Francie,
supprimi clausulam illam apponi solitam: *dummodo*
orthodoxe fidei cultores existant; que suppressio
videtur esse implicita permissio eiulmodi coniugio-
rum. Hoc autem non fieret, si coniux Catholicus ne-
cessariò peccaret ministrando sacramentum indigno.

229. Quartò, probari potest, quia coniux non solum
ministrat, sed recipit etiam sacramentum ab altero
coniuge: potest autem licet accipere, & petere sa-
cramentum à ministro etiam excommunicato
tolerato post concessionem Concilij Constantiensis;
meritis ab excommunicato, poterit ei ministrare. Consequentia proba-
tur. Primo, quia in Extravaganti Martini V. quam
recitat Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. quæ conceditur
vtrumque, scilicet, quod in posterum nemo teneat
eiulmodi excommunicatos vitare in suscep-
tione aut administratione Sacramentorum: non ergo
minus licet ministrare, quam accipere, aut petere.
Secundo, probatur eadem consequentia, quia in
sacramento Matrimonij idem omnino est petere,
se accipere ab aliquo, ac ministrare eadem; ergo,
cui licet petere, vel accipere ab excommunicato, li-
cit ministrare eidem, cum sit omnino idem. Tertiò
denique; quia vel peccat ministrans propter com-
municationem cum excommunicato in re sacra; &
hoc non, cum permisit sit iam eiulmodi communi-
catione cum toleratis: vel peccat propter coopera-
tionem ad peccatum, quod aliter committit, dum
in excommunicatione ministrat, & recipit sacra-
mentum: & neque ex hoc capite peccat; quia (vt

diximus) facultas data aliis petendi sacramenta ab
excommunicato tolerato, dat indirecte facultatem
eidem excommunicato tunc ea ministrandi licet; alioquin nullius momenti esset talis facultas: non
potest autem excommunicatus licet ministrare
matrimonium, quia licet etiam tunc illud accipiat;
cum idem sit ministrare, & accipere; quare si datur
ei facultas indirecte ministrandi, quando alius pe-
tit, dabitur etiam eis facultas recipiendi licet, non
obstante excommunicatione, vel denique peccat
propter cooperationem ad peccatum alterius, qui
licet tunc non impediatur excommunicatione, im-
peditur tamen statu peccati, in quo est, ne in eo sta-
tu recipiat licet sacramentum. Sed neque ex hoc
etiam capite peccat, qui petit; potest enim ob ne-
cessitatem, vel utilitatem notabilem suam petere ab
alio, non quidem rem intrinsecè malam, sed rem,
quam alius potest licet facere, licet de facto hic &
nunc non sit absque peccata facturus. Sic petit quis
licet mutuò ab virario, & iuramentū à peieratu-
ro, &c. similiter potest petere matrimonium ob ne-
cessitatem, vel utilitatem notabilem ab eo, qui est in
peccato, quia ipse potest id licet dare, cum possit
per contritionem constituere se in statu gratiae, at-
que ita ministrare, & recipere dignè sacramentum:
ex nullo ergo capite redditur illicitum ministrare
sacramentum Matrimonij eiulmodi personis.

Dices, esse illicitū ex peculiari obligatione, quam
omnis minister sacramenti habet non conferendi
sacramenta indignis. Sed cōtrà; quia minister huius
sacramenti, vt vidimus, simul ministrat, & accipit;
quare non videtur debere magis sequi conditionem
ministri, quam petentis; cum autem in aliis Sacra-
mentis, qui accipit, possit petere, & accipere ab in-
digno; non debet esse deterioris conditionis in hoc
sacramento, ex eo, quod simul petat, & ministret.

In statu gratiae,
Dilectissimis

Vnde colligi potest ratio discriminis à ministro
aliorum Sacramentorum: nam in aliis Sacramentis
minister est Pastor, & cui ex munere proprio com-
petit distributio Sacramentorum, quasi personæ
publicæ attendent ad bonum publicum; atque
ideo ad eum ex munere pertinet cognoscere merita,
vel demerita eorū, quibus communia distribuit,
vt satisfaciat debito fidelis dispensatoris. Et licet in
casu necessitatis laicus possit baptizare, qui est ho-
mo priuatus; id non refert, quia in eo casu propter
necessitatem substitutur loco ministri publici, &
consequenter subit eius obligationem, quoad hoc
debitum non ministrandi indigno. At vero in sacra-
mento Matrimonij minister non est pastor, nec ho-
mo publicus, aut distributor bonorum communium,
qui tamquam oeconomicus ex munere suo, & debito
fidelis dispensatoris debeat attendere, & examinare
merita suscipientium; sed est persona priuata cele-
brans contractum, atque adeò ex munere suo solum
attendit ad utilitatem, & commodum proprium.
Sicut in republica humana alia est obligatio ven-
dentes propriam domum, vel fundum, alia oecono-
mia, vel superioris distribuentis res communes: hic
enim debet attendere ad merita suscipientis; ille
vero ad suam commoditatem, & utilitatem contra-
ctus. Idem ergo cum proportione dicendum est de
celebrante Matrimonium, quod sequitur condicio-
nes aliorum contractuum civilium, & fit à contra-
hente vt persona non publica, sed priuata.

Confirmarique potest, quia propter eamdem ra-
tionem in aliis sacramentis non licet vñquā mini-
stro fingere, ostendendo se velle conferre aliquod sa-
cramentum, cum tamen interius habeat intentionē
contrariam; quia nimis reuerentia debita sacra-
mento exigit, vt actio illa sacra, quæ instituta est
solum

SECTIO I.

De dispositione requista in eo, qui suscipit Sacramentum.

Th. Sanchez.

Solum ad sanctitatem conferandam, non exerceatur absque suo fine sanctitatis ponenda. In matrimonio tamen potest ex iusta causa aliquis fingere exterius consensum, quem interius non habet; ut cum aliis docet Thomas Sanchez lib. 1. de Marim. diff. 11. n. 2. quia nimis sequitur conditiones contractuum, in quibus ex iusta causa licet aliquando contrahentibus fingere consensum, quem vere non habent; nec debuit propter reuerentiam sacramenti priuari contrahens hac facultate in contraetu matrimonij. Similiter ergo reuerentia sacramenti, qua in aliis sacramentis obligat ministrum ad non conferendum indigno, non debuit obligare ministrum matrimonij; quia propter rationem contractus ordinatus ad utilitatem contrahentis non est tanta obligatio attendendi ad reuerentiam sacramenti.

232. Hinc infero, quid dicendum sit, quando excommunicatus toleratus inducit alium ad matrimonium, an possit acceptare; in quo casu P. Sanchez d. lib. 7. diff. 9. n. 8. infin. dicit, praeventum ab excommunicato ideo posse acceptare; quia per hoc non inducit alium ad peccatum indigna susceptionis, cum possit, si velit, absolutionem obtinere & licet suscipere, si vero excommunicatus absolutionem obtinere non posset, tunc nullo modo licet et cum illo tunc contrahere, quia non potest excommunicatus licet contrahere praeveniendo, licet posset quando ab alio praevenitur propter permissionem Conc. Constantiens. supra explicatam. Hoc tamen durum mihi videtur, quia poterit ad minus ille, qui praevenitur ab excommunicato, ipse denuo petere ab ipso matrimonium; non enim priuatur iure, quod habet ad petendum, & inducendum excommunicatum; tunc autem iam excommunicatus poterit licet contrahere etiam nondum absolutus, quando absolutionem obtinere non potest; quia in favorem alterius potest ipse potest communicare cu eo licet; ergo etiam si excommunicatus praeveniat, adhuc non excommunicatus poterit acceptare, si fiat de inducto inducens, & petens, prout uno verbo fieri potest. Quid vero dicendum, quando vterque esset excommunicatus, tractat late idem Sanchez ibi n. 11.

DISPUTATIO IX.

De suscipiente Sacramentum.

SECTIO I. De dispositione requista in eo, qui suscipit Sacramentum.

SECTIO II. Virum cum aequali dispositione aequali gratiam semper adulti suscipiant ex usu Sacramentorum.

SECTIO III. Virum, qui suscipit Sacramentum indigno, postea ablato obice, consequatur gratiam sacramentalem; ubi id in primis probatur de Baptismo.

SECTIO IV. Qualis dispositio requiratur ad tollendum obice Baptismo indigno suscepto.

SECTIO V. Resoluuntur alia dubia circa eandem materiam.

SECTIO VI. An alia sacramenta facte suscepta causent gratiam ablato obice.

SECTIO VII. Quae, & qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramentum.

Non superioribus multa dicta sunt obiter de subiecto suscipiente sacramentum: pauca quadam restant nunc breuiter examinanda.

Supponimus ex dictis, à fortiori obligationem I. obligato non suscipiendo indigno sacramentum. Ad hoc enim magis obligat reuerentia sacramenti, quam ad dignè ministrandum; nam ex indigna susceptione sacramentum priuatur suo principali effectu, ad quem significandum institutum est, scilicet gratia sanctificante; quod non prouenit ex indigna administratione, & per consequens redditur falsa significatio ipsius sacramenti, quod institutum est principaliiter ad significandam gratiam, & sanctitatem sufficiens; quam tamen in eo casu non significat præceptu propter indispositionem & obicem subiecti. Qualis autem dispositio requiratur in subiecto, ut sit dispositus, pertinet ad singula sacramenta in particulari. Ad aliqua enim prærequisitum status gratiarum, saltem per se loquendo, quia sunt sacramenta viuorum; ad alia licet non prærequisitum status gratiarum, quia sunt ordinata per se ad dandam primam gratiam, requiritur tamen dolor de peccatis, vel motus aliquis aequivalens; ut in Baptismo, & Penitentia. Sermo autem est de suscipiente adulto; nā in infante certum est, non prærequisitum aliquam dispositionem ad Baptismum; ad alia vero sacramenta, quorum est capax, prærequisitum character baptismalis, & nihil aliud. Quod idem intelligendum est de amente perpetuo, qui nunquam habuit vium rationis, & omnino aequiparatur infanti.

Contra hanc communem, & veram doctrinam, obiecti potest primò, quia licet propter obicem peccati sacramentum non conferat gratiam, non ideo sacramenti significatio erit falsa; nam sacramenta non sunt instituta ad significandam infallibiliter gratiam absolute, sed solum sub conditione, scilicet, si non adit obex, non enim significat gratiam, nisi eo modo, quo eam possunt cauere; cum ergo non possint cauere gratiam absolute, sed solum, quando non est obex, consequens est; ut non significant gratiam, nisi sub eadem conditione; non ergo erit falsa eius significatio ex eo, quod existente obice, non ponatur gratia.

Repondetur; illam communem rationem desumptam ex falsitate significacionis, non esse intelligendam in eo sensu, quia Deus posuit sacramenta cum obice, reuera significet falso; mid enim non sequitur, cum Deus tunc nec cauferet, nec significet gratiam, sed debet ita intelligi, quod recipies sacramentum cum obice, facit, quod illud signum quod Deus instituit ad significandam absolute gratiam, ponatur in his circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud significare absolute gratiam. Nam si Deus instituit sacramenta ad cauandam absolute gratiam, & ideo voluit, quod ponentur tunc solum, quando poterant absolute operari gratiam, nullo existere obice; sic ea instituit ad hoc, ut poneantur tunc solum quando per illa posset absolute significare gratiam. Qui ergo cu obice accipit sacramentum, ponit illud in his circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud absolute significare gratiam, & haec ipsa est irreverentia gravis; nimis, ponere signum, quod Deus instituit ad significandam absolute gratiam, in his circumstantiis, in quibus Deus non potest illam absolute significare. Sicut qui adducit Deum in testem rei falsæ, committit irreverentiam grauem in ipsum; quia licet non faciat, quod Deus statim reuera affirmeret falso; facit tamen de se, ut id appearat. Sic qui accipit sacramentum cum obice, licet non